

בנין עדי עד

לקדושת חיי המשפחה בישראל

לקט מדברי

הראי"ה קוק

יכולים אנו להמשיך נשמות גדולות בעולם,
שיהיה להן רצון אדיר וכח גדול, להביא גאולה לעולם, להסיר את כל האפלויות שבחיים, ולנצח את כל החולשות שבהם.
והכל תלוי ברצון שלנו, בהחפץ להתעלות למרומי קודש העליון, בדרישה קבועה ומקורית, בקידוש איתן של בשר ורוח,
בהתדמות לאלהים, על ידי הליכה בדרכיו.
אורות הקודש ג' סט.

אירוסין:

"וארשתיך לי לעולם". אע"פ שהנשואים הם יותר נערכים בדבקות מהארוסין, מ"מ יש מעלה בארוסין, שהם מביעים את היסוד החוקי האצילי שבדבקות האלהית, שמתוך מעלתו אין בו התפסה לחקוי חמרי כלל. ודוקא החק העליון הזה הוא שאיננו מקבל שום שנוי, כי איננו תלוי בשום יחש, העלול להשתנות, כ"א הוא עומד בעצם צביון החק, שאי אפשר כלל לצייר אפן אחר. וזאת הדבקות השכלית, הבאה מצד ההכרה בהתגלותה פעם אחת בעצם בהירותה, איננה עלולה לקבל שום שינוי כלל, ונמצא שהיא קימת לעולם. וארשתיך לי לעולם. עולת ראייה א לה

מעלת האירוסין

התרוממות האדם מעל לגבול החמריות, המשחררת אותו מכובד המשא של הטבע הגס והמצומצם, שחרור תוכיות הנשמה מכל חק מגביל, עד שמתעלה האדם למעלת הפאר העליון, "כחתן יכהן פאר". מעלה זו מבטאת את הוד האצילות, המתרוממת מכל טבעון של טבעיות ושל הגבלה, ושעל ידי הדרת קדשה כוללת היא את כל הטוב והאושר בקרבה: האירוסין, האמונה, הדעת את ד'. עפ"י עולת ראייה א לו

האמון המשפחתי הוא תולדה והמשכה קוית מאותה האמונה הגדולה השרויה בעומק האהבה, הפועלת ברוח חיים בשכל עליון ומפואר, בסדר והתאמה בכללות המון היצורים והעולמים כולם. המעילה המשפחתית היא מעילה מהרסת את האשיות המעמידות את היצירה וכחותיה בעולם הכללי, לשכלל את העולם המעשי הרוחני. האותיות המבטאות את שם ד' אלהי ישראל, הכוללות בקרבן את כל חיי העולמים כולם, עם מקוריותם ושרשם העליון, עם סדרם והרמוניותם, כוללות בקרבן את כל האמון היסודי, שהתוכן התאורי והמעשי של משפחת האדם המשוכללה נובע מהם. בלכתם בדרך ישרה, בהיות החיים מבונים כהוגן בתיקון ונמשכים בפנימיותם ברגשי האמון האידיאליים, המשוטטים בכל המון הבריאה ממעל ומתחת, הרי הם מפכים מעינות של ברכה, של אושר ושל הופעות נשמתיות עדינות לכל. בשבורם, בעכירתם, במרידת הסדר האידיאלי שלהם, הרי הם יסוד ההרוס, ההרוס העולמי, ההרוס האורגני, ההרוס המשפחתי, ההרוס הנשמתי, עכירת החיים ומארתם. בדיקת מי סוטה, ממקור החיים העליונים היא לקוחה, מכל אשרה וברכתה של תורה אשר דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. העולם הולך ותועה בנתיבותיו, אבל מבקש הוא את האמון האלהי, את הנתיב של אור החיים, ובא יבא האור והתכן בבנין משפחתי בין ד' אל העולם ובין כל מעשיו יופיע על ידי התגלות אמונת אמון, אשר בישראל מאז היא אצורה, **וארשתיך לי לעולם, וארשתיך לי בצדק ובמשפט, בחסד וברחמים. וארשתיך לי באמונה וידעת את ד' האמון המשפחתי** בהבנותו ובשכלולו יסוב ויעבור את כל גבוליו וימצא את משקלו הנכון בכל הערכים היחשיים, ימצא את מעמדו הישר הבלתי מעול בין איש לאיש, בין שכיר לשוכר בין עובד לנותן עבודה, בין חכמי חידות לעמלי כפים, בין עמים רבים, בין יושבי אקלימים ומדינות שונות, בין התביעות הבשריות לתביעות הנשמתיות אשר לאדם, בין האדם ובין כל היצור, בין חיי שעה לחיי עולם, בין הכל אל הכל. האמונה הפנימית, היודעת את כבודה, את אשרה וגבורתה המדושנת עונג פנימי, המכירה שהיא בכל מושלת, שהיא מחלקת במדה ובמשקל של צדק ויושר, אור וחיים, לכל המון יצורים לאין תכלית, על פי סדר וערך של יחושים נאמנים, דרוכים ברוח שלום ואמת, אמונת עולמים זו תהיה תפארת הכל, "עטרת תפארת ביד ד'", "אשת חיל עטרת בעלה". אורות, ישראל ותחיתו כו.

וצונו על העריות

לא (רק) האיבוד בכמות של החיים העתידיים הוא חטא גדול והשחתה מוסרית עצומה, כי אם גם מיעוט האיכות. אם לא יכשיר את החיים הבאים מצדו להיות ראויים לתעודה הרוחנית והשכלית וכן הגופנית כפי הערך הראוי והאפשר לו, כבר חוטא הוא ליושר האמיתי הצופה את העתיד היותר רחוק בסקירה אחת של רגע ההווה. על פי זה, כמו שהשחתת החיים, באיזה צד שיהיה, הוא דבר עקרי ביסודי השחתות מוסריות היותר גדולות, כמו כן השפלתם לפי ערכו של הרכוש הנפשי של האדם, הוא מעל גדול וחסרון יושר, ובוה נארגו חוקי העריות, לכלליהם, ולפרטי פרטיהם. לנבוכי הדור פרק טו

אהבת הקרובים ואהבת אשה הם שני מיני אהבה שאסורים שיגעו זה בזה, כי כ"א מקלקל את חבריו בהיותו נוגע בנפש וביסוד העולם. זורמות הן אלה שתי האהבות כ"א במסלולו המיוחד והן ע"י שיתוף השפעתן בונות את העולם, וכשהן באות בערבובייה באופן שאי אפשר לכל אחת מהנה להתפשט כראוי, עוצרות הן את כל טוב העולם וממלאות חשיכה את הנפש ואת העולם. וכחות הדין והזעם מתפרצים, בטומאה רבה וקצף נורא, לשבר ולכלות. וזהו סוד איסור עריות שאר בשר. ואיסור שתי אחיות היא ג"כ פגיעה באהבת האחות ע"י האישות, אבל לא רק ע"י נגיעתן התכופה זו בזו כ"א ע"י הניגוד שביניהן שבא ג"כ ע"י קירוב יותר מהראוי, "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור". ויש בזה משום שני האופנים, השיתוף שבין איש לאשה עושה את בעל האחות לאח, ויש לו כבר אחיזה בתוכן קרבת האחות, ואסור לדחות אותה ע"י קרבה של אישות, ולא עוד אלא שגורם שהקירוב האחותי של האחיות יהפך לשנאה ע"י מה שנעשו צרות זו לזו, וזה הוא פגם כללי ביסוד האחות שהעולם משותת עליו. שמונה קבצים, קובץ ו סח.

מיסודי איסורי עריות הוא התעצמות האהבה רק בעצמות הפרט, כי גם אהבת המשפחה היא אהבה עצמית נרחבת, על כן יסוד התרחבות מושג האהבה לזולתו יכונן מיסוד תולדות, מהתאחדות החוגים, על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו. על כן ממזר הוא משאר בשר, שהוא "בלא יבוא".

ודין ממזר מאשת איש הוא הרחקה לעומת השמירה מהתעצמות אהבה עצמית יתירה. קבצים מכת"י קדשו פנקס "אחרון בבויסק" י.

איסור עריות הקרובות פועל על טבע האהבה האנושית, שתהיה ראויה להתפתח מצד מעלת הרוח והכח המוסרי שבאדם. והנה אהבת המשפחה היא ראש הקולטורא, על כן צריך שלא תחשך באהבה חומרית, ועל ידי היתר הקרובות היתה אהבת המשפחה מובלעת בתאוה החומרית, ולבד מה שהיה חסר כח המשלים של אהבת המשפחה לחציו של כל מין, היה גם מוליד שנאה למין השוה, מנשים לנשים, ומאנשים, לאנשים, עד שהיה מביא את האנושיות לידי שקיעה גדולה ומניעת הצדק האלקי. קבצים מכת"י קדשו בבויסק ב יט.

”נסירת הפרצופים”

המהלך הכללי של כל החיים בא בחבור שמיסוד הטבע וחבור שמיסוד הבחירה. אם לא היסוד הטבעי שהושם ביצירה לקיום העולם והשלמתו, לא היה אפשר לבחירה להתקיים. אמנם תכליתו היא הבחירה השכלית, שיעשו הדברים מצד בהירות הדעת עפ”י היושר והתקון. כח הבחירה שבאדם מתגלה הוא מצד הפנים, בראית העין ואופן פנית הלב והמוח. לעומת זה משכן הכח הטבעי הוא בצד האחוריים. החבור באחוריים, מקום שליטת הטבע, בא להשריש את היסוד הטבעי בקיום ובהשתלמות, שהוא מוכרח להיות יסוד ושורש לצד הפנים וגם מתחייב ממנו ונלווה לו. אך החבור הטבעי לעשית המעשים מתוך דחיפה פנימית עזרת, איננו נותן מקום לבהירות הדעת לגלות את פעולתה, לעשות את המעשים הקודמים בעצמם מתוך הכרה פנימית ברורה. השלמות המתברכת לא תתן להשאיר לעולם במעמד הטבעי, והיא המרוממת ומעבירה אל מדרגת ההכרה. על כן באים ימים שתרדמה נופלת על האדם, והפרצופים נסרים זה מזה. התרדמה שמפיל ד’ על האדם בלקיחת הצלע, היא קביעת ערך הטבע שיהיה רק בתור רשם, ולא בתוקף שליטה בפעל ובאין ידיעה ממשית שתוכל לפעול בכח הזכרון את קביעות ציורי הדברים כהיותם, עד שהפירוד הגמור נעשה אפשרי. ובכלות התרדמה במקום צלע מחוברת, חיבור טבעי, גב לגב, עומדת תפארת אדם בכליל הדרה, שהבחירה השכלית מכרת לומר ”זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי”, והעולם מתכוון בהופעת חיים ותולדות קיימות עדי-עד. שהשכל מבחין שוב את ערך הטבע שהוא רק לרושם כדי שיבנה עליו שכל הבחירה את בנינו. והנסירה התרדמית, היא המביאה לידי ההתאחדות הגמורה, הצורית החפשית, וגמר הנסירה הוא תוכן הבנין, המביא לאחדות משוכללת, ”כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך”. עפ”י עולת ראייה א שצב-ג, אורות קמב, מאמרי ראייה 29-30

חיבור אחור באחור ברוחניות לפני הנסירה, ואח”כ באה הנסירה הטבעיות הישרה בכל ענין, באמונה ביושר בטבע, שהוא דבר טוב, שאינו נותן מקום לקלקול, אבל מכל מקום אותו החופש הראוי ליתן מקום לתיקונים גדולים גם כן אין כאן. על כן **מנסרים** מביאין רגשי חופש, שאפשר ג”כ להיות נפרדים חד מחד, **ובבחירה מתחבירין** בזה מופיעים דברים גדולים בעולם ובאדם ובכל החויה. הראייה כת”י, מובא בלאמונת עתנו ב קיב-ג.

אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בנין עדי עד, יוצר האדם.

המין האנושי משתלם, מחיוב חכמתו ית’, במהלך גדול דורות מתוך חבור יסוד הטבע ויסוד הבחירה. הבחירה היא מיוסדת על יסוד הטבע, ואם לא היסוד הטבעי, שבחסידי השי”ת ששם ביצירה לשכלול העולם, לא הי’ אפשר לבחירה להתקיים, אמנם תכליתו הוא היסוד הבחירי, שמצד שכלו הוא בוחר ומסתכל במעשיו לעשותם ע”פ היושר והתקון. כמו כן מהות עצם הנטי’ לשל’ וריעות היא כמו דבר מחויב כדי שתבא הבחירה ותחול, אך אם מנהגה הי’ בהכרח כמו שהוא בבע”ח הי’ זה בטול לבחירה, על כן אין בה כ”א רושם טבעי, כדי שהפעולות תהיינה שולטות מצד הבחירה. כח הבחירה שבאדם מתגלה הוא בודאי מצד הפנים, בראית העין ואופן פנית הלב והמוח, ולעומת זה משכן הכח הטבעי הוא בצד האחוריים, והחבור באחוריים, מקום שליטת הטבע, בא להשריש את הריעות מתוך היסוד הטבעי, שהוא מוכרח להיות יסוד ושורש לצד הפנים וגם מתחייב ממנו ונלווה לו. התרדמה, שהפיל ד’ על האדם בלקיחת הצלע, היא קבעה את ערך הטבע בזה, שיהי’ רק בתור רשם, ולא בתקף של שליטה בפעל, ובאין ידיעה ממשית שתוכל לפעול בכח הזכרון את קביעות ציורי הדברים כהיותם, אלא שנודעה לו בהבחנה של השכל, המבחין שוב את ערך הטבע שהוא רק לרושם כדי שיבנה עליו שכל הבחירה את בנינו. וזהו כמו ירידת הנשמה לגוף, שבא מלאך וסוטר על פיו ומשכחו (נדה ל:), ומ”מ פועל הרושם של היסוד הטבעי, שמראים לה נעם הצדיקים כמ”ש בזה”ק, כדי שיהי’ יסוד ועזר לבחירה. והנה מצד הטבע ניכר וגלוי בבחינת השכל, שהשי”ת פועל בכל עת ומחדש בטובו, אבל מצד הבחירה משקיף השכל כאילו כביכול עזב הנהגתו העליונה כדי לתן מקום לבחירה. מ”מ בברכה של יצירה הראשונה, שלשם השרשת הטבע, אנו אומרים רק **יוצר האדם** בלשון הוה פועל, שהטבע בכל עת מוצרך להנהגתו העליונה ומושגח ממנה. ולעומת צד הבחירה שראשית ציורה המוטבע היא היצירה בצלם של מעלה לפעול בבחירה ושקול דעת, אנו אומרים אח”כ **אשר יצר** בלשון עבר, כי את הפעולה שבבחירה בהוה אנו מחויבים ליחסה לאדם, **והתקין לו ממנו בנין עדי עד** שזוהי התקנה מיוחדת של הבנין הנצחי כדי לבסס את יסוד הבחירה, ומצד הידיעה העליונה, שהכל יד ד’ עשתה, וגם השכל אלמלא הקב”ה עוזרו ומכונו לא היתה הבחירה עולה בידו, חוזרין ומסיימין **יוצר האדם** לשון הוה ופועל תמידי. עולת ראייה א שצב-ג

חתן וכלה:

ת"ר ממשיכין יין בצינורות לפני חתן וכלה וזורקים לפנייהם קליות ואגוזים בימות החמה אבל לא בימות הגשמים, אבל לא גלוסקאות כו'.

נועם השמחה שראוי שיבקש כל איש בחייו למצא, ראוי שתהי' מוגבלת, כי בעבור השמחה את גבולה תביא לידי מצב הוללות שסופה תוגה. וההדרכה הנכונה לקנין השמחה הממוצעת, שהיא אור חיי האדם שתועילהו לקנות המדות הטובות והשלמת החכמה ויראת ד' טהורה, היא במה שימאס האדם הדברים המותרים. ע"כ **ממשיכין יין** המורה על השמחה **בצינורות** שהם מוגבלות, וכן הורה הוראת הצינור גם בפי חכמי הקבלה על הגבלת העניינים בסידורים. **וזורקין לפנייהם קליות ואגוזים**, זריקת האוכלים תורה על העדר חשיבותם, ע"כ ראוי שהקליות והאגוזים שהם אינם מצרכי האדם המוכרחים, שיהיו בלתי נחשבים בעיני האדם הרוצה לקנות בחייו השמחה המוגבלת השלמה. אמנם בריחת הוקרת המותרות לא יביא להפחית את ערך החיים בכללו, כי הצרכים המוכרחים ראוי שיתפסו מקומם הראוי להם. ע"כ **גלוסקאות** שהם עיקר חיי האדם המוכרחים ראוי להרחיק מהם כל זלזול, וחשיבותם והוקרתם תביא טובה וכשרון מוסרי לאדם. וההערות על הדרכת השמחה ותנאיה ראוי האדם להיות מתעורר בהם בהתחלת בנין חייו בחיי המשפחה, שאז יאחז דרכו בצדק ומשרים לבנות בית לתהלה ולתפארת בישראל, וזרעו יהי' דור ישר וצדיק, המכלכל דבריו במשפט. עין איה ב' ז מג.

אמר רב יהודה שלשה צריכין שימור ואלו הן חולה חתן וכלה.

הידיעה היותר ברורה בעמקי המציאות תחייב להרבות את גבול החיים ככל האפשר. בכל פינה שאנו פונים אנו רואים את ממשלת החיים, מגדולי היצורים עד קטניהם, ואין צר לכח החיים לעמוד גם ביצורים היותר דקים וקלים. סבות המחלות שהי' נדמה שאין בזה יחש לאיזה ענין שיש בזה חיים, כ"א מעמד של דברים חומריים בלתי מרגישים ודוממים. בהתרחב הדרישה ידענו שגם שם יד החיים שלטת, המה היצורים הקטנים מחוללי המחלות, המקרובים והבצילים למיניהם. כשנקיש מזה ג"כ על העולם הרוחני, הרעיונות ומסבביהם, שגדולה פעולתם בחיים והם התוך של החיים, יורה אותנו ההיקש הרחב שגם שם יד החיים הויה. אם מקטנות היצורים יראה כל איש חכם לו אורח משפט להחליט, שגם העולם הגדול בכללו הוא מלא חיים כי אין ראוי לומר שיש בכלל ההיפך מכל הפרטים, ראוי ג"כ לדון מהיצירות בעלי חומר אל תנועות וכוחות מופשטים. ע"כ קרוב מאד הוא המשפט, שהסבות השכליות מעוררי השכל ומוציאים אותו לפעלו גם שמה יד החיים באמצע, ולא חזון רחוק הוא יחש הפילוסופיא הקדמונית הוצאת השכליות אל הפועל, אל שכל פועל עומד ונבדל. ולא עוד שאין כאן מקום למעמד גבול החיים, כיון שהם מושג הרוחניות והרעיון הפנימי, הם נמצאים בכל גבול החיים, עד שגם בעולם הדמיון המלא תנועה, ופעולתו רמה על האדם, מביאו להצלחה ונועם חיים כשהוא בטבעו ההגון, ומאבדו אבדה גופנית וחומרית כשהוא משנה עליו נתיבו, גם שם החיים שולטים. מובן הדבר שכמו שהבראת הגוף ע"י הזנה טבעית מבריא, מכוננת את הגוף על טבעו שלא ישלטו עליו לרעה כוחות החיים של היצורים המוכשרים להתמלא מחורבנו, כן החזרת האדם אל טבעו המדיני ע"י ריעות עם אנשים והתחברו בחברתם תחזק את הרוח האנושי לבל ימוט לרגלי תנועות החיים שבאים שלא כדרכם בעולם הרעיון והדמיון. ע"כ כל מצב אנושי היוצא מטבעו שולט הוא ג"כ על הרוח האנושי, וצריך לחזק את היסוד הבריא של הרוחניות, שהוא נגד לרגלי הכשרו של אדם להיות חי בחברה האנושית, בחומר וברוח, בשכל ובדמיון.

חתן וכלה, שפע הרעיונות הבאים על האדם בבת אחת, לעת שמצבו גורם לצייר לפניו את העתיד הארוך, בכל צדדיו הטובים והרעים, שעמהם מתגלים ג"כ כל תחתית החיים ומכשוליהם, הוא מעמד בלתי טבעי לרוח האדם שראוי לו להיות ענינו מביטים לא לקצה הארץ כ"א לפניו, אל מעמדו החומרי והמוסרי, ולהשליך יתנו על ד', כי בעשותו כל אשר תשיג ידו בעד ההוה והעתיד תהי' דרכו נכונה. ע"כ חולשה רוחנית עלולה להפגע בחתן וכלה שלא כטבע הרוח האנושי הבריא, וע"כ גם הם צריכים שמירה ע"י החזרתם אל המצב הקבוע של החברה האנושית ע"י חברת רעים המחזקת את רוח האדם בטבעו המדיני.

במתינתא תנא חולה חיה וחתן וכלה.

החיה היא אמנם רק בערך הוספה הבאה לרגלי מכשולות החיים האנושיים שבבקשם חשבוניות רבים, נעשה כבד להם גם המעמד הטבעי. החיה, שהיא מצב טבעי תמידי למין האדם, לא היתה ראויה להיות באה לידי גירוי וחלישות רוח בלתי טבעי, עד שתהי' כ"כ עלולה להפגע מכוחות חיים דמיוניים הפועלים על הרוח שנחלש שלא כטבעו. אבל מעללי יצר האדם השפיעו על המעמד הגופני והנפשי לרעה, עד שיצאה הלידה האנושית ברובה מכלל מצב טבעי, ובאה למצב היוצא מסדרי הטבע הבריא, וממילא ג"כ המעמד הרוחני של החיה עומד הוא במצב חלש שדורש שמירה וחזרה אל הסדר הקבוע של חברה אנושית חזקה ברוחה ונפש. והיא אמנם אינה ראויה להחשב בין המנויים הראשונים, שיציאתם מהסדר המורגל ראויה להם בהכרח, החולה מחליו **וחתן וכלה** מפני שפע התרגשות הרעיון המכביד על הרוח של הצפיה על העתיד המרובה בחזיונות. עפ"י עין איה ב' ט כא.

בית בישראל:

דשא - דרך שם.

בהיות האדם בביתו המיוחד לו מתיחד הוא בחוגו שוכח את התחברותו לעולם הגדול שהוא אך חוליא אחת מהשלשלת הגדולה של האנושיות כולה העומדת במלא עולם, שע"י הדרכים המסילות השוקים והרחובות יתכן החיבור ביניהם ותתרומם הנפש הפרטית למדת האהבה הכללית. תזכיר לאדם פתח ביתו העשויה ליציאה כשם שהיא עשויה לביאה, כי דרך שם. והדרך תוציאהו מחוגו המצומצם ותשתתפו להיות פועל ודואג בעד האושר הכללי גם בעת שבתו בבית, מתיחד ומתגדר בעניניו הפרטיים. עין-איה שבת ב ח טו

ביתא - בא ואיתיב בה.

ההתייחדות הביתית אע"פ שהיא בשטחיותה מפרדת את האדם מן הכללות ומיחדת אותו לעצמו, היא היא היסוד להתאגדות המשפחתית, שממנה תוצאות היותר חזקות להתאחדות הכללית. על כן מהבית קול קורא אל האיגוד היותר שלם, **בא ואיתיב בה**, ישב והתישב עמי בבית אשר אמנם המרכזיות הביתית היא ביד ראש הבית, החותם האידיאלי הרוחני, המוטבע מכח יותר נעלה מהרגיל בכל נפש, הוא ראוי להיות רודה. המותיב צריך להיות היחיד, הנותן רוח של חיי טוהר מוסר צדק ותום בכל בני המשפחה הביתית, שיהיו כולם מוכנים לבנות על ידם בנין יותר רחב יותר כללי, בנין בית ישראל ובית ד' לאדם הנברא בצלמו בכל פלוגותיו. עין-איה שבת ב ח יח

ביקתא - בי עקתא.

כשם שההתייחדות שמטרתה היא ההבלטה, החטיביות המיוחדת של המשפחה ברוח הטהור, היא מקור האושר המאיר בכבודו אור להמון גויים ואדם רב, ומאיר את דרך החיים לאדם היחידי ולמשפחה עם כל הנלוים אליה, כן ההתייחדות במובן הצר, ההתייחדות הנובעת ממקור שנאת הבריות, והדאגה הפרטית הגסה רק לעצמו ולבשרו, היא מקור כל צרה ויגון לאדם היחיד ולרבים. וביקתא שאינה באה לאותו התוכן של בית, וגם הבית כשיהיה רחב בחיצוניותו אם המבט הנפשי יהיה זה של הביקתא, שאינה קוראה להתחברות של כינוס של אומץ פנימי המביאה ברכה במקום התרכזותה, ומפיצה עדנת חיים ואור יושר לחוגים רבים, זאת היא הביקתא, שהיא מקור הצרה השנאה ורוע הלב, שכל רעת האדם באדם וכל המון הצרות כולם שבעולם המלא יונקות ממנה, בי עקתא. עין-איה שבת ב ח יט

(בעוון מה בניס מתים) **פליגי בה ר"ח ב"א ור"י, חד אמר בעון מזוזה, וחד אמר בעון ביטול תורה. למ"ד בעון מזוזה מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו, ולמ"ד בעון ביטול תורה מקרא נדרש לפניו ולפני פניו.**

רש"י: **מקרא נדרש** למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו, קאי אקרא דלקמיה דמשנתעי במזוזה, ולא לפני פניו ולמדתם אותם את בניכם: **ולפני פניו** ואף בעון בטול תורה קאמר:

הבית פועל בחותם המוטבע בו על הנהגת אנשי הבית ומטביע על המשפחה בכללה את צורתו, עד שכל בן מבני הבית נמשך הוא אל הדרך הכללי של צורת החיים השולטת בבית. המזוזה היא מקדשת את בית ישראל. הבית ששם ד' אלהי ישראל עליו נקרא, על מזוזות פתחיו, כבר הרוח הכללי הישראלי שולט שלטת על בני הבית, ודרכי המשפחה כבר אי אפשר שיהיו זרים לשם ד' ועם נחלתו. ע"כ רק אז יחדר רוח משחית, לעקר את הצד המקיים שבגידולי הבית, כשהחותם הכללי נמחק ונתטשטש, בעון מזוזה, שאז הבית בכללו לא לד' הוא, וזמורותיו גידולי זרים הנם שסופם להתהפך לרועץ לישראל, וראויים הנם להכחד טרם תגדלנה תוצאות הרעה לגדע ולבלע נחלת ד'. אמנם יש גבול עד כמה האדם, אפילו בשחר טל ילדותו, נמשך אחרי המנהגים הכלליים והרוח הכללי השורר בבית הוריו, כל זמן שלא יכנס בקרב רוח חיים פנימה, לדעת את רוב הודו וכבודו זיוו והדרו של הרוח הזה ושל אלו המעשים. ע"כ יוכל להיות שחותם חיי הבית רק אז יפעל על טובת חיי החינוך כראוי, כשיהיה מושפע מטל של תורה, וזולתה הנה יש מקום לומר שכ"כ זר ונכרי הוא למי שרחוק מדעת התורה ודרכיה העליונים כל סדר החיים המלאים קדושה וטהרה של ישראל, עד שגם ההרגל והמשכנת כח הבית והמשפחה לא יספיק לתן להם עזם, רק הם יצטרפו עם ההשפעה הטובה של תלמוד תורה שיוכלו אז יותר לראות את האור כי טוב. ע"כ למ"ד בעון מזוזה, ניתן כ"כ עז כח לההרגל החינוכי בהיותו שולט בכללות הבית עד שהוא יכשיר אל הכל, ואפילו אל אותה ההשפעה התורנית יביא בעצם כחו, ומקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו. הבית הוא הכל, ויתר המכשירים בטח ממנו יבואו כ"ז שלא יחרס בחזקת היד. ומ"ד בעון ביטול תורה מקרא נדרש לפניו ולפני פניו. רק חזק יחזק הבית את הרשמים הטובים שהתלמוד יפעל על הלבבות. ע"כ מבוא הגון ונחמד הוא, אבל לא יקח את הנפשות בעזו רק בהיותו חוסה בצלה של תורה, ואורה החודר בלב כל בן ויליד בית מהכרתו הפנימית, לדעת לכוין

את התוכן של תהלוכות הבית ורוח ד' שעליו עם מדעיו הפנימיים, שהם לא יבאו על מכונם כ"א ע"פ דרישתה של תורה. ורק בשני אלה יחד, בהרגל ובתלמוד, יוסד עז החינוך הטוב, הראוי להמשיך משך החיים לפעל טובה וברכה, על ישראל ועל העולם כולו, שרק ההתאמה אל התעודה היא תמשיך משך החיים, תחזקו ותשגבו בימין ד'. עין איה ג ב ריט.

תניא רבי אומר לעולם אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו שנאמר "איש רעים להתרועע". ברכות סג.

יסוד המעלות והמדות הטובות הוא, שכל מדה תמצא את מקומה הראוי לה, וכל דבר יהי עומד על צביונו ולא יתבטל מצורתו בשביל איזה נטיה של קנין אפי' דבר טוב. ע"כ באשר חיי המשפחה היא ראשית הצדק ואחריה תבא חיי הרעות גם מחוץ לחוג חיי המשפחה, ע"כ ישים האדם תמיד אל לב שבהיותו מרחיב את גבול היושר לחיות ג"כ חיי רעות ואהבה, באופן יותר רחב מחיי משפחתו היחידה, יעשה כן, אבל באופן שלא תהי' מזה כל השבתה לחיי המשפחה עצמה. כי תמיד יהי' העולם בכללו מוצלח כשיעמדו תחלה פרטיו על בסיס חזק ונאה, בין בדברים שהם שלמות הגוף ובין בדברים שהם שלמות הנפש, ואז יצאו ג"כ חוץ לגבולם להשתתף בדברים הנוגעים אל כולם בכלל. ריבוי הרעים בתוך הבית, התערבם ביותר מהמדה הראויה, מביא שהאדם לא יהי' מתיחד בהנהגת ביתו כפי רוחו הוא כ"א כפי רוח הרעים הבאים בתוך הבית, והוא כאב נעכר נובע מהשיטה הכוזבת של ביטול כח הפרט לגמרי והפסדת צורתו בשביל אחרים. ע"כ יהיו הרעים לרעים אהובים, ישפיעו הם עליו והוא עליהם, אבל רק באותה המדה שתכונת ביתו לא תשתנה ותתנהג רק ע"פ הכרתו הפרטית, אז ישכיל ויצליח. כי ראשית הנפילה היא רק בעזוב האדם את הכרתו ונסמך להיות מחקה את אחרים. ובאמת הלא רבו התנאים שעל ידם א"א לאדם אחר להיות למופת גמור ומוחלט לזולתו, כ"א ע"י כח שפיטה והבחנה מה לקרב ומה לרחק. ע"כ תהי' הריעות רק מקיפה את ביתו, באה אל תוכו ג"כ בזמנים נאותים, ולא ירבה אותם בתוך הבית, למען לא יתבטל רשותו הפרטי משלטונו הגמור. עין איה ב ט שטו.

תניא רבי אומר אל ימנה אדם אפטרופוס בתוך ביתו שאלמלי לא מינה פוטיפר את יוסף אפטרופוס בתוך ביתו לא בא לאותו

דבר. ברכות סג.

הסילוק של שלטון היחיד ברשותו הפרטית תבוא לאחת משתי סבות שהן הפכיות. או מסבת שפלות הנפש וביטול קיצוני אל החברה הסובבת אותו, עד שיתעה בשוא לחשוב שבריבוי הרעים בתוך ביתו יכבד ולפי המציאות חן בחוץ יכונן את חייו הפרטיים. זאת השפלות כשתתכנס מפרטים רבים אל כלל האומה יולד מזה נגע ההתהדרות נוכח בני נכר דוקא, וההתחקות ללכת במנהגים ונמוסים זרים לחבב לימודים זרים יותר מכל נחלת ד' ותורת ישראל. ולהיפך, יש אשר מרוב גדולת הנפש יעזוב איש את הנהגת ביתו הפרטית בידי אחרים, כי ירום לבו שהוא צריך לפי מעלתו להיות עסוק בדברים גדולים כלליים, ודבר זה מפסיד ג"כ עד מאד, עד שיגרום להתמוטטות חייו הפרטיים ולא ימצא אז מעמד בחיים הגדולים והכוללים. ע"כ לעולם אל יצא אדם לגמרי מחוגו הפרטי, ושלטונו הביתי יהי' תמיד בידו וממנו יעשה לו פתחים וחלונות להיות מתיחס אל החוץ ואל הכלל. וכשישתרש מנהג כזה בעם כולו, יהיו בנים נאמנים לעמם, דבקים בשם ד' אלהי ישראל נוצרי בריתו ועדותיו, ועם זה אהובים ואהובים לכל הבריות כולם. עין איה ב ט שטז.

יסוד לחיי המשפחה:

ג' דברים מביאין את האדם לידי עניות.... ומי שאשתו מקללתו בפניו:

שלשה דברים הנם יסודות תעודת העושר הכולל הרחקת העוני... השלישי הוא שלום המשפחה והשפעתה הטובה ביחש אישיה זה לזה שפועל הרבה על החינוך הכללי של בני האדם. מי שאשתו מקללתו בפניו ע"י אשמת הנהגתו הרעה כבר אזל מנפשו כל רגש וכל כשרון איך לבצר את מעמד יחש המשפחה בצורה מוסרית הגונה ומה יסכן לו העושר? ע"כ הוא מוכן לעוני.

ומי שאשתו מקללתו בפניו אמר רבא על עסקי תכשיטיה, והני מילי הוא דאית ליה ולא עביד.

יסוד חיי המשפחה הטובים והמתוקנים, הראויים לברכת ד' שתחול על ניהם, הוא, שיהיה עולמה של האשה ותביעותיה המיוחדות, ע"פ מצב נפשה, אע"פ שאין להם כל יחש לעולם של האיש והלך נפשו, גלוי לפני הבעל, בתור בעל ואב הבית. ואע"פ שהתביעות של התכשיטין יכולות להיות רחוקות מחוג מבטו ומהשקפתו על החיים והמוסר, מ"מ יהיה יודע את לב האשה כמה תוכל להיות נכאבת ונדאבת בחסרה את המוכרח לה לפי מצבה.

אמנם לעולם לא יוכל אור הברכה לחול כ"א כשלא תקלקל השפעה זו, של דעת נפש האשה, את השורה. והתכשיטין בהיותם, בכל צרכם לפי תכונת האשה, מ"מ רק הרחבות לחיים, שאינם באים כ"א בהיות לאדם היכולת להרחיב את חייו בתביעות כאלה. אבל אם יעמיס עליו עול כבד הממרר את החיים יותר מההרחבה שיש בכחם לתת, אין דעת כ"א (?). והפלגה הבאה מתוך עורון וחסרון ההכרה במשקלה, כשם שהיא מעדפת באיזה אופן, תוכל ג"כ לחסר כי "בלא דעת נפש לא טוב". ע"כ הדבר מוגדר רק **בדאית ליה ולא עביד** שרק בעת השג היד, אז, כאשר תתגלה רק הידיעה של הצורך הנפשי, אע"פ שהוא מיוסד בעולם אחר של נפש האשה, מ"מ תתעורר החובה של הצדק למלא את הטוב המחויב. "אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות". עין-איה שבת ב ו כג, כו.

מקורות נוספים ללמוד:

חוברת איש ואשה לרצי"ה. העמק דבר בראשית ב כ-כד, ג א. ובהרחב דבר שם ושם. חסד לאברהם מעין רביעי נהר מח. תענית כג: (דרכה של אשתו של אבא חלקיה) עין איה שבת א פרק ב קו.

איש ואשה

"הוא בשמה והיא בשמו, יש בו משום דרכי האמורי"¹.

יסוד דרך ד' הסלולה בישראל הוא מילוי החובה. התעודה האלהית היא מקפת את האדם למלאות את תכונתה². נוצר האדם על פי גורלו להיות איש או אשה היינו למלא תפקיד ידוע בהווה³. שם המיוחד את העצמיות של הנקרא, כולל בקרבו את הצד היותר יסודי שבהווה⁴. כיון שהווה היא חובה⁵ עבודה ומשמרת⁶, אי אפשר להעלות על הלב כי אם להתפשט בשכלול החיים שבתוך החוג, המצויר מהגורל העליון⁷. דרכי האמורי נוסדו על ההנחה המגושמת שהחיים הם 'מילוי-החפץ', לא 'מילוי-חובה'⁸. את החפצים אפשר להחליף על פי השפעת חפץ יותר מלבב⁹. חיי המשפחה המוטבעים על פי מילוי החובה¹⁰, מכוונים את התפקיד לכל צד¹¹, עד אשר עם כל ההשפעות שכל אחד מקבל מזולתו¹² לא יומר היסוד של ההווה ותכונת החיים - שהוא יסוד השם¹³. מה שאין כן דרכי האמורי התרים רק אחרי מילוי הרצון¹⁴, ועם עדנת הרצון והרמת ערכו על פי החובה, אין להם כל עסק¹⁵, הם מורים גם להחליף את עצם החיים¹⁶ שלהם כשהרוח יעלה להיות נוטה לזה¹⁷. וכל האורחות היותר נלוזים, יכולים הם להיות מתפשטים על פי שילוח רסן מעל החיים, מאין לו (להם) תעודה וחובה, כי אם חפץ ומילוי שרירות לב¹⁸. תכונת חיים כאלה מתעתקת מנפש לנפש באין מעמד¹⁹, הולכים "כגלגל לפני סופה" ושם רשעים ירקב²⁰ עין-איה שבת ב' ו' צט

הסברי הרב טאו (עריכת דברים שנאמרו בשיעור)

1. ישנה כאן ביקורת חריפה, נוקבת, על כל התרבות הנוכרית. חושבים ש'דרכי האמורי' זה "היה פעם", "בהסטוריה" "כבר אבדו מן העולם", אך היסודות האלייליים האלה עדיין נמצאים, חיים וקיימים גם היום. וכל עוד לא יטהר עם ישראל את העולם מהאלילות הזאת, העולם לא יתוקן. האנושות מחכה שנטהר אותה מכל הדמיונות האלה. זה ענינה של גאולת ישראל וחזרתנו לכחנו שחזור סגולותנו הפנימיות, להחיות אותם בקרבנו. מכאן תופיע הדרכת דבר ד' לכל האנושות.
 2. אנחנו נמצאים מוקפים על ידי סדר אלה, מגמה אלהית, שעל פיה נערכים הבריה, וחיי האדם בעולם. זו מטרה המקיפה בחוקיה המדויקים את העולם והאדם. והיא דורשת "למלאות את תכונתה". ובזה האדם מוצא את מקומו בעולם, את ערכו השלם, את הצלחתו. זה תפקידו וזו 'חובתו בעולמו', רק זו הדרך למציאת אמיתות ערכו.
 3. נולד אדם איש או אשה, דבר זה אינו תלוי בו. דבר זה שייך למהותו, לתכונתו, לתפקיד שהוא צריך למלא, בתור איש או בתור אשה, למען תכלית המציאות. וכפי מה שהוא, כך צריך הוא למלא את חובתו, את חלקו במילוי המגמה האלהית במשך חייו. ההנחה שאדם נברא בשביל למלא איזו חובה, היא יסוד השקפת העולם האמונית. (ראה נספח א)
 4. שבהוויתו של הנקרא בשם הזה.
- שם של דבר הוא מהותו ועצמיותו של הדבר. לכל אדם יש ודאי איזו בחינה וערך מיוחדים. שמו של האדם, מבטא את העצמיות של התכונה שאותה הוא צריך להוציא אל הפועל במילוי הוויתו להשלמת התעודה האלהית של בריאתו ושל המציאות בכללה שבה הוא נוטל חלק ושבעבורה הוא בא לעולם. אומר בעל אור-החיים (בספרו חפץ-ד', סוף פרק ראשון בברכות) 'לא במקרה נקרא שמו של אדם עליו, לא במקרה נזק מפי הוריו, השם שייך למהות, לעצמיות, וישנה בזה הכוונה אלהית'. מובא במדרשים ששואלים ביום הדין את האדם מה שמו. גם במסכת שבת נזכר ששואלים את האדם שאלות ביום הדין, כאשר הוא בא לעולם האמת: "נשאת ונתת באמונה, פלפלת בחכמה, ציפית לישועה?" וכו'. וצריכים להבין את משמעות הענין הזה של הדין השאלות בעולם האמת. דין, ענינו בירור. השופט, הוא בורר. מברר מי הצודק, מי אשם, מי חייב ומי זכאי, מי צריך לשלם ומי לא, הוא מברר את האמת מבחינת הצדק המוסרי, החברתי. המעבר למציאות עולם הנשמות גם הוא בירור. בירור יכולת העמידה בתנאי עולם הבא. העולם בנוי באופן כזה שהמעבר של האדם מעולם הגוף לעולם הנשמות הוא מברר את יכולת העמידה במציאות ההיא. אנחנו נמצאים בעולם חיצוני, בעולם שהצד הגופני בולט ותופס בו מקום. המעבר מהמציאות של הנשמה בגוף למציאות של הנשמה לפי הערך העצמי הטהור המקורי שלה; המעבר מהחיים עלי אדמות לחיים בעולם הנשמות, הוא מעבר שבעצם מציאותו מברר את מידת שייכות האדם לאמת. עולם הזה - "עלמא דשקרא", ועולם הבא - "עלמא דקשוט". המעבר לעולם האמת הוא המברר, באופן ממילא, את מידת היכולת לעמוד במבחן האמת, לאור האמת, מה מידת השייכות לאמת. אם כן, המעבר לעולם הנשמות, הוא ממילא דין. זהו הדין והמשפט. ומי שופט? המציאות עצמה שופטת, החוקיות של המציאות ויכולת העמידה בתנאים ההם, היא מתבררת מיד. זה דבר שאין עליו שום ספק. דבר מוחלט. והשאלות ששואלים אדם ביום הדין הם גדרי הערך המציאותי המוחלט של חוקיות אותו עולם. סדר המציאות של אותו עולם: "נשאת ונתת באמונה, פלפלת בחכמה, ציפית לישועה?" - אלה הם הדברים היסודיים של יכולת עמידתך בקנה המידה של האמת, של המוחלט, של העולם הבא. זהו המשפט. משפט מאוד נוקב, מאוד ממשי, מאוד חי וקיים. עפ"י זה מובנים דברי חז"ל במדרשים, שביום הדין שואלים את האדם מה שמו. מובא שם, שכשרשע בא לעולם האמת, ושואלים אותו: "מה שמך?" הוא אינו יודע, שכח את שמו. כונת הדברים, שכל חייו הם בסימן של התכחשות עצמית, ההתכחשות למהות, ההתכחשות למטרה שעבורה הוא בא לעולם.

מתברר שם ביום הדין, בבירור האמת של עולם האמת - שהוא ב"קצר מוחלט" עם האמת. כי כל מציאותו מנוכרת אל עצמיותו. (ראה נספח ב).

5. הוויה היא לא הפקר ומקריות, "מה שבא לו" ו"מה שבראש שלו", אלא הוויתו של אדם מכוונת למלא משהו, שעבורו הוא נברא. להיות "כדאי" בעולם.

6. אדם בא לעולם - "לעובדה ולשמרה", כמו אדם הראשון.

7. "גורל" הוא דבר מה מחויב, אך לא על פי חוקי ההגיון והצדק, משהו שאין ביכולתנו לעקוב אחריו מבחינת ההבנה המוסרית - "גורל עיוור". אצלנו אמנם גורל זה משהו מקרי, כמו במשחקי-מזל, גורלות, אצל אנשים המבזבזים את חייהם בכך; אך כשאנו אומרים "גורל" כלפי ההווה האלהית, כאן הכוונה ל"גורל עליון". גורל עליון פירושו סוד אלוהי, ענין השייך לבחירה אלהית ולקביעה אלהית - מדוע זה פרץ, וזה נמר, מדוע זה אדם וזה חיה, זה יהודי וזה גוי - אלה הם דברים שאינם שייכים לזכויות וחובות. ישנה הנהגה אלהית של "מידה כנגד מידה", ה"הנהגה של שכר ועונש", אך ישנם דברים המונהגים עפ"י טעם עליון נסתר מאתנו, שלא עפ"י מידה כנגד מידה, לזה קוראים "גורל עליון". הכונה בזה היא, שהסדר הזה, החוק שבזה, ההגיון והצדק שבזה, הוא סוד אלהי, והאישור ההגיוני והטעם המוסרי שבו נעלם מאיתנו, אך לא משום שהתוכן הוא עיוור ומקרי, אלא משום שהוא נשגב ועליון. "מה טוב חלקינו ומה נעים גורלנו" - פה מדובר על גורל עליון. ועל פי הגורל העליון הזה, החיים נקבעים. ובגורל עליון זה אנו צריכים להשתלב. ובזאת מוצאים אנו את החופש, את האמת, את הייעוד והערך של החיים. אם נתכחש לזה, גם אם ידמה לנו שזה חופש, זה לא חופש! כמו ה"חופש" להכניס יד לאש, וכמו הרצון להיות חופשי ביחס לכל מיני דברים אחרים שהם נגד החוקיות הטבעית. רצון שכזה הוא דרך לקפח את החיים מהר מאוד. אדם צריך למצוא את מקומו במסגרת החוקיות שהיא עצם מציאותו, בנאמנות לאותו גורל עליון. גם הארץ נחלקה, עפ"י רוח הקודש, בגורל. אך נפתלי, אומרת הגמרא, לא היה מרוצה ממה שנפל בגורלו. זה לא טוב. מי שאינו מרוצה מגורלו, פירוש הדבר שאינו מסתדר עם יעדו, עם מהותו. יש פה איזה "קצר" בחייו. זה שאדם הוא יהודי וזה שהוא בא לעולם בדור מסוים, וזה שיש לו תפקיד מיוחד במילוי חובתו בתור יהודי באותו דור, בבנין האומה והתורה, זה לא דברים שקל ללכת נגדם. הליכה נגדם, זו התכחשות למהותך, לעצמיותך. זה לא חופש, זו התאבדות! כשם שאי אפשר ללכת נגד חוקי הסביבה, או חוקי הביולוגיה, כך אי אפשר ללכת נגד חוקי החיים הפנימיים העצמיים. וזה אף סותר יותר את עצם המציאות האנושית. החופש האמיתי הוא החירות לחיות בנאמנות לעצמיות הפנימית, כפי שנקבע מהגורל העליון. הבא לעשוק ממך את האפשרות לחיות לפי מהותך הפנימית, הוא המדכא אותך, הוא הכופה אותך, הוא המעכב את החופש האמיתי שלך - החופש לחיות בנאמנות למהות היותר נסתר, היותר עצמית, היותר פנימית שלך. ההנהגה האלהית קבעה את הסדר הזה שאנו יהודים, ובדור הזה, ושבאנו לעולם למען איזו "כדאיות", למען איזו מטרה, כדי למלא איזו חובה, איזה תפקיד. זו ה"נפקא מינה" בין שתי תפיסות העולם האלה, דרכי-האמורי והיהדות: ההשלכה להשקפת העולם על היותנו, על דבר ייעודו של האדם, מה זה חופש ומה זה שלילת החופש, מה חובתו של אדם בעולמו, ומה מקומו של האדם בעולם בכלל. נפקא-מינה ביחס לתודעה האלהית של העולם ושל חייו. האם העולם מונהג ב"גורל עיוור", ומה זה "גורל עליון".

8. לא מילוי האידאל, אלא 'מילוי-החפץ', מילוי התענוג, מילוי החשק. השקפת עולם, שכל טעם וערך החיים הוא להפיק מהם מה שיותר "התענוגות שלי", "לעשות חיים" - 'מילוי החפץ האגואיסטי שלי'. לא שהחיים ביסודם הם מילוי-החובה להשלים את חפץ-ד' בעולמו, ובשביל להשלים את זה באנו לעולם. ובאמת מה נקרא בישראל "לעשות חיים"? - למלא את החובה, להשלים את חפץ ד', את אידאל האידאליים שעבורו באנו לעולם. אך "לעשות חיים" במובן המגושם של דרכי גויים מופקרים - דרכי האמורי, זה להשלים את החשק. 'מילוי-החפץ' לעומת 'מילוי-החובה', זה הבדל בין שמים וארץ כמובן.

9. כל רגע אדם נמצא בין גלים, גלים של יצרים, של גרויים, שהם רגע שם ורגע כאן, וכל רגע יש לו חפץ אחר, כל יום הוא קס עם תאוות חדשה, והוא מטוטלת ללא הגה וללא מטרה בין מילוי החפצים האלה והחפצים האלה. והוא מחליף אותם, כל פעם שמוצא משהו יותר נחמד הוא זורק את הראשון ודבק בדבר החדש. הגורל העליון, המהות הנשמית, זה דבר קבוע, זה דבר מוחלט, זה דבר אלהי, זה לא דבר שאפשר לברוח ממנו. - תברח מהיותך בן אדם ותנסה להיות בעל חיים. תברח מהיותך ישראל ותנסה להיות גוי. את זה לא שייך להחליף. אך כאשר כל מהלכי החיים מרוכזים סביב רעיון מגושם וחיצוני כזה של מילוי החפץ, אזי ממילא "את החפצים אפשר להחליף על פי השפעת חפץ יותר מלבב", כלומר יותר מענג.

10. המשפחה, זה חלקו של אדם בבנין העם, בבנין הדור, בבנין הדורות. חיי המשפחה שייכים באופן ישיר למהות ולמילוי חובתו ולכל מטרת הופעתו בעולם. חיי המשפחה הם מוטבעים על פי מילוי החובה הטבעי שלהם והבריאות שלהם, וההרמוניה שלהם מותנים ב'מילוי החובה'. כשבני הזוג מבינים את זה, ישנה אחדות ויש בנין וישנה מוצקות והרמוניה, ישנה תכליתיות לכל המעשים ולכל ההתנהגות. אך כשנשכחת הכרת 'מילוי החובה' ומחפשים את 'מילוי החפץ' - כל "העסק" מתפרק. כהתפוררות האישיות היחידית כאשר כל כח מכחות הנפש, כל רצון או חשק, מושך לכיוון שלו, כך בחיי המשפחה כאשר כל אחד מחפש את 'מילוי החפץ' שלו, זה הניגוד היותר יסודי לאחדות חיי המשפחה הפוגע בבסיס הבנין העצמי והטבעי שלהם. כך נהרסות משפחות. כמובן, במצב של השפעת דרכי אמורי ותרבות נוכרית, כאשר כל שאיפת החיים הופכת להיות 'מילוי החפץ' ולא 'מילוי החובה', חיי המשפחה מתפוררים, כפי שאנחנו רואים יום יום. כל זה, בגלל ההתכחשות ל'מילוי החובה' שחיי המשפחה מוטבעים בהם. כשהולכים בהתאם לטבע מופיעים אחדות ואיתנות והרמוניה; וכשהטבע הפנימי נשכח והאדם נהיה "כמוף אשר תדפנו רוח" לפני כל תאוה, לפני "כל יום משהו אחר", - אין שום דבק. לא דבק בין כחות הנפש, ולא דבק בין איש לאשתו, לא בין אדם לחברו, ולא בין היחיד לציבור והמדינה. - הכל נמצא בסימן של התפוררות...

11. כלומר, חיי המשפחה המוטבעים על פי מילוי החובה, מכוונים באופן ממלאי את התפקיד הנכון לאדם, והוא מוצא בהם את מקומו האמיתי. אם הוא בא לעולם בתור איש - הוא שמח להיות איש, אם הוא בא לעולם בתור אשה - הוא מחפש את תפקידו כאשה. תפקידו, בהתאם לעצמיותו, בחיי המשפחה ובבנין האומה מתוך אמונה שיש גורל עליון. 'מילוי החובה' עומד לפנינו כאידאל. זו אינה חובה מדכאת,

אלא חובה אידיאלית מרוממת ביותר. חובה המאפשרת לחיות חיים אינסופיים בגבולות זמן ומקום, להתקשר למגמות האלהיות, לטוב העליון, לטוב האלהי.

12. התא המשפחתי, ההרמוניה המשפחתית, למה נועדו? מדוע צריכים האיש והאשה להתחתן? משום שהם משלימים זה את זה, משום שיש דברים שהוא משלים ויש דברים שהיא משלימה. ישנה קבלה והשלמה הדדית של צדדים חסרים המשלימים זה את זה. כל צד מוציא לפועל את חלקו באידיאל של מטרות חיי המשפחה וע"י זה הוא ממלא את תפקידו במטרת מציאותו. אך כאשר ההסתכלות היא מגושת, חסרה ההסתכלות שלא במקרה באנו לעולם, אין מודעות לתוכן הפנימי, המהותי, הנשמתי ולחובת הוצאתו לפועל; המודה היא 'מילוי החפץ' ולאחריות ביחס ל'מילוי-החובה' האידיאלית אין איש שם לב; מתוך כך הולכת ונוצרת התכחשות ביחס לתפקידים השונים של האיש ושל האשה בחיי המשפחה ובחיי החברה. וכשחושבים, מתוך ההתכחשות לעצמיות, שאת תפקידי החיים אפשר להחליף - אשה יכולה להיות בדיוק כמו איש, ואיש יכול להיות כמו אשה; פעם זו עושה את מה שזה עושה, וזה עושה מה שזו עושה; אז הכל על גלגלים", הכל במצב של התנוודות, חולשה וחוסר נחת. והכל מתמוטט. כשהאשה מנסה להידמות לאיש, נפגע ממילא 'מילוי החובה' הנשית שלה, וכאשר היא לא ממלאת את חלקה, גם האיש לא שלם. האיש, לצורך השלמת נפשו, צריך לקבל מנפשה של האשה יסודות של בריאות-שורשית וטבעיות חיים, יסודות שאצלו הם חלשים ואצלה הם עצם חוסנה¹. אך כאשר לא אין את זה, אין לה מה לתת². וכאשר האדם לא מקבל יסודות שהוא צריך להיות נשלם על ידם, אזי חסרים אלמנטים עיקריים לבנין הנפש ולבנין המשפחה, לבנין החברה ולבנין האומה, לבנין האמונה ולבנין התרבות. וחולשה גדולה יורדת לעולם. האשה לקויה והאיש לקוי והחברה והאומה והאנושות לקויים. כי לתרבות כולה חסר יסוד טבעי ובריא. ישנן לזה תוצאות מרחיקות לכת, אך הכל מתחיל מן ההתכחשות ל'מילוי החובה' והתמכרות ל'מילוי החפץ' של השקפת העולם של דרכי האמורי. האשה וערכה. העולם כיום כה מתנווד ביחס למקומה של האשה, בחברה, בעולם, בתרבות, בעבודה ובכל התחומים. כל זה שייך במידה רבה להתכחשות לעצמיות, ההתכחשות לשמחה של 'מילוי-החובה' לעומת רדיפת 'מילוי-החפץ'. בשביל מה בא אדם לעולם? אם אני אשה - איפה האשה שבי? באתי לעולם בתור אשה, זאת אומרת שיש לי משהו לתרום בתור אשה. והוא הדין ביחס לאיש³, אך כשההסתכלות אינה של אמונה, והכל מיוסד על דמיונות, על רקלמות, מודות של 'מילוי החפץ', וכל אחד רק פועל להנאתו ותועלתו האגואיסטית, ולמלאות חובה אף אחד לא מעלה על דעתו, ממילא הכל ריקני וגס, והכל ציני ואלים. אין אהבה ואין השלמה הדדית, אין אחדות, ואין שלום ורבע מכלל הנישאים בארץ כיום מתגרשים, שלא לדבר על מה שהולך באמריקה... וזה נוגע לכל: למשפחה ולפוליטיקה, למדע ולבריאותם של עמים. השלכות סוגיה זו ניכרות בפרצופה, בשלוות נפשה, וביישוב דעתה של התרבות כולה. והמתח הנפשי שנוצר באנושות כתוצאה מהפרת האיזון וחוסר הנחת שבתרבות, מהווה סכנה חמורה לגורל האדם - כי גם למלחמות זה מביא... וכל זה משום שנשכח היסוד העיקרי - שבאנו לעולם לא במקרה, ושהאושר היותר עליון הוא להתאים את החיים לאידיאל האלהי של ההווה. וכשחלקו של האדם אינו מוצא חן בעיניו, לא מוצא חן בעיניו שהוא איש, לא מוצא חן בעיניה שהיא אשה, לא מוצא חן בעיניו שהוא נולד יהודי, מההתכחשות הזו למהות לתפקיד נובעות צרות ואומללות של חיים. על ידי כך, לא רק אתה חסר, שלא מילאת את תפקידך, אלא כל העולם הצריך את מילוי התפקיד שלך, כי הרי בשביל זה באת לעולם, להשלים משהו בעולם. והעולם נהיה אומלל. ומתוך כך לפעמים אדם נהיה בעל השקפת עולם פסימיסטית, משום שהוא רואה שמהלך העולם לא טוב. ומי אשם בזה - הוא עצמו. זה גלגל חוזר. האדם חש שמתרחשים דברים הפועלים בנגוד למציאותו, המטפחים על פניו, 'הכל הולך לא נכון בעולם'. אך לו היית ממלא את תפקידך היית עוצר בעד הרעה, היית מאזן דברים, היית ממלא דברים שבלעדיך הם חסרים.

13. השם של האדם, המהות, העצמיות של הנקרא בשם הזה.

14. זה הופך להיות המניע של כל החיים, של חיפוש המקום בעולם ובעבודה. "להגשים את עצמו", "למצוא את עצמו", "למשש את עצמו" וכו' – והכל בשביל מילוי הרצון. הסתכלו במודעות, ברקלמה, איך מוכרים סחורה: "מגיע לך". "את חייבת את זה לעצמך". זאת אומרת, לא רק מילוי רצון, זה הופך להיות חובה. חובת מילוי התענוג. "אתה חייב את זה לעצמך!" אחרת 'אתה' 'סתם', אתה טיפש, אתה "ציוני"... זו תרבות שלמה. זו השקפת עולם המהרסת עד היסוד.

¹ בעין איה ג ב ריג כותב הרב: "מקור ההבדל הנפשי שבין איש ואשה, שהוא כח הפועל וכח הנפעל שבמין האנושי ביחוד, הוא שישוד ההשלמה של האשה היא עדינות הרגש הטהור והטוב, והשכל יעזר על ידו כפי המדה האפשרית. ובאיש, השכל הוא העומד בראש והרגש עוזר על ידו, ואשרי אדם אשר זכה ד' ב"נחלת שדי ממרומים", "אשת חיל עטרת בעלה", שכחות נפשה משלימים ביחוד ברגש את הצדדים הצריכים מילוי שבנפש האיש, אשר יסוד כח המרכזי שלו הוא השכל הטהור והחד, המוכן לפעולה ולחשבון, אשה כזאת היא עזר באמת ומי שזכה לה מספר ימיו כפלים. אמנם מדרגה למטה מהשכל המתבונן הוא הרגש החש והמרגיש את הטוב ואת הרע שבמוסר, את האמת ואת השקר שבלמידים המעשיים והנלוו להם, את היפה והכעור שבכל דרכי החיים, אבל מקיים הוא את השכל ומבססו יפה".

² גורמים שונים לכך: חינוך, שטיפת מוח תיקשורתית או סביבתית, ולפעמים הדבר נובע ממעמדה הנפשי הטבעי של האשה שכבר איבד חלקים רבים מנטיותיו הנשיות הטבעיות כתוצאה מאטמוספירה תרבותית וערכית שהופנמה ונפגעה, במסורת דורות, בטבע הפסיכי מבטן ומלידה. (העורך).

³ ע"ע בעין-איה ברכות ב ט קצא-רו. ושם שבת ב רצח. ובמקורות המובאים להלן בסוגיה זו. ובשמונה קבצים, קובץ א תקיד: "אם המדע, שגם התורה בכללה היא מסוגו, הוסיף לאדם אושר, זאת היא אבן המעמסה שחולקים עליה חושבים. הצדדים מורים לכאן ולכאן, ואיפה היא הפשרה. אבל נשכח לדבר ע"י המינים, האיש והאשה. התכונה של הגבר היא בניה לבא לאשרו ע"י הוספת תרבות ושכלול מדעי ואומנותי. והתכונה של האשה, היא בניה להיות הולכת ומתפתחת דוקא מתוכיותה, בלא עמל של ספרים, וכל המלמד את בתו תורה, כאילו מלמדה תפלות. כל קלקולי החיים באים, ועכ"פ רבים מהם, מזה שהאיש רוצה ללבוש בגדי אשה, לגדול מאליו כצמח השדה, במובן הרוחני והמעשי, והאשה חפצה ללמוד ולכבש. יבאו ימים ויכיר העולם את עוותתו, ויחזיק כל מין במדתו, ואז יהיו לנו מין אנושי ממוזג, שהטבע הבריא כשהוא לעצמו מצד האם, והופעת רוח הפועל והמחפש מצד האב, שניהם כללו את יפיו".

15. הם מדברים על מילוי הרצון, אנחנו מדברים על עידון הרצון. הגברת הרצון והפיתו מרצון קטנוני אגואיסטי המחפש את התועלת הפרטית שלו לרצון אידיאלי של השלמת תיקון הכלל, במובן האלהי, במובן של השלמת המגמה האלהית בבריאה. השלמות חפץ ד' בעולמו. העסק בלימוד תורה, מוסר ויראת שמים - ענינו עידון הרצון, להעלות אותו, לעשות אותו כללי, טהור, קדוש, אלהי.
16. כיום יש ניתוחים ויש הנדסה גנטית. איש - אשה, משחקים בכל. גם כאן קיימת אותה בעייתיות. כשאדם חושב שהוא 'בעל הבית' על הגורל העליון. בהנדסה הגנטית נתנה לאדם משמים איזו יכולת עליונה כדי להשלים חסרונות, לתקן מצבים של מחלות. אבל כאשר השקפת העולם היא ריקנית, והתרבות אינה רואה שום מגמה ותכלית בעולם מחוץ לאשר יעלה על דעת אנוש; אין פה סדר אלהי, אין פה כוונה אלהית ואין שום משמעות לכך שבא לעולם איש או שבאה לעולם אשה, כי אין שום תכלית הגורמת לכך שנשמה באה לעולם; כשהחיים מיוסדים לא על מילוי החובה אלא על מילוי החפץ, היכולת הזו עלולה להתהפך לרוץ. בגישה שכזו אפשר להחליף את הכל, את השם, את הזהות, להחליף את המין. אפשר לשחק עם כל דבר והדבר מסוכן מאד. מתעוררות מתוך כך בעיות מוסריות חמורות, וכולם מפחדים מן היכולת האדירה שניתנה פתאום משמיא בידי הבחירה החפשית של האדם שליבו כל כך חלש ומטולטל בין יצרים כמוץ אשר תדפנו רוח". הרופאים עצמם מפחדים מההנדסה הגנטית. נערכים סימפוזיונים ודיונים רבים ביחס לעתיד האנושות עם זה. אך עם כל זה יש לדעת שבצעם העובדה שניתנה לאדם שליטה על שטחים שמעולם לא היתה לו גישה אליהם מבחינה מדעית, כמו הנדסה גנטית, אטום, ועוד דברים רבים מסוג זה הנמצאים כיום ביכולת האדם ומסוגלים להיות מכריעים בקיום האנושות - אנו רואים בזאת התקדמות. אנו רואים בזאת את יד ד'. שיעשה האדם טוב לא בגלל הכרח חיצוני אלא בגלל החלטה רצונית פנימית, ע"י בחירתו הטובה, זה שייך למטרות הבריאה. והעובדה שניתנה רשות להכרעה בדברים כה גורליים ומה שעד כה היה ביד ההכרח האלהי-הטבעי-ההסטורי ניתן עתה לבחירת האדם, מעידה על בשלות פנימית ברוח האדם. זה סימן שהפוטנציאל האנושי כבר מסוגל להתעלות אמונית ומוסרית היכולה לערוך לקיומו של העולם, ומבחינה פוטנציאלית האדם כבר מסוגל להשתמש בכל זה לטובה ולא לרעה. כל עוד שכלל לא היתה לאדם מסוגלות של עמקות, של הבנה ושל התרוממות לקדושה כזאת, נשללה ממנו משמיא היכולת של חופש ובחירה ביחס לנושאים הללו. ואם ניתנה הרשות ביחס לכך, סימן שמבחינה הכרתית, אמונית, ומצד הקדושה מסוגל האדם להשתמש בזה מתוך בחירה וחופש רק לטוב, להשלמת המטרה האלהית במציאות. אבל אין זאת אומרת שהוא כבר מתנהג כך. זה רק מעיד שהוא מסוגל לכך. ובינתיים העולם נמצא בסכנה בגלל המחסור המוסרי האדיר, שהופך עוד מעט למחסור קיומי, והוא זועק להשלמה רוחנית. כי בינתיים עושים בדברים האלה גם פשעים, ומשתמשים עם כל היכולת הזאת גם לרעה. אך כאן בא תפקידם של אנשי רוח, אנשי קודש ואמונה בעולם הצריכים להבין את משמעות הדבר. אין להבהל מכל התופעות הללו ומכל ההרס והשלילה שהם גוררים בראשית הופעתם, אלא שגדולי-הרוח צריכים לראות בכל זה סימן לכך שכבר ישנה אפשרות להוצאה לפועל אורות של קדושה וחכמה וצדיקות ותורה והשפעת קודש ואמונה גדולה בעולם שימלא את הפער הגדול והחמור ההולך ונפער בין המדע הנותן ביד האדם את כל היכולת הגדולה הזאת, לבין המוסר והרוח האנושי המצוי עדיין במצב פרימיטיבי עלוב. פעולה רוחנית אדירה צריכה לבוא ע"י אנשי הקודש. ואם ניתן הדבר משמיא, זאת אומרת שישנה גם אפשרות שהשפעת קודש תבוא ותביא את האדם להשתמש בכל זה רק לטובה. במובן זה העולם מתקדם. לא שבפועל עכשיו טוב יותר מכפי שהיה פעם. להיפך, בפועל יכול להיות גרוע מאי פעם. מעולם לא היה אפשר לעשות מלחמות ולהרוג בני אדם כפי שאפשר כיום. ובמלחמות העולם האחרונות נהרגו יותר אנשים מאשר בכל המלחמות הקודמות. אם כן העולם יורד ולא עולה. אך באיזה מובן הוא עולה? - מבחינה פנימית. ביכולת. כך כותב הרב. אנו רואים בכל זה סימן לאפשרות, ואנו בטוחים שהאפשרות הזאת תצא לפועל. כל זה קשור בגאולת ישראל, בשיבתו לארצו ולמעמדו הרוחני המלא מתוך כך. ההוצאה לפועל של הכחות הרוחניים הגדולים שלנו תשלים לא רק אותנו אלא את העולם כולו. ואז יתגלה שכל היכולת הזאת שניתנה בידינו של האדם היא לברכה גדולה. ברכה אדירה.
17. פתאום עולה החשק, "בא לו" להיות אשה, אז הוא הולך להיות אשה. "בא לו" התנהגותית או אפילו דרך ניתוחים פלסטיים או ניתוחים יותר מעמיקים.
18. הוא חושב שהוא חופשי. אך באמת הוא כבול ושובר ומשועבד בצורה הנוראה ביותר ליצריו ולדמיונותיו, עד שהוא מאבד את עצם החיים בכלל. עד שלא רק חופש אין לו, אלא גם כיוון תעודה וערך אין לו. רק חובה למלא את התאוות, למלא את שרירות הלב.
19. מודה כזאת ומודה כזאת, ונשים כמו גברים וגברים כמו נשים. בבגדי הנשים סגנון גברי ובבגדי הגברים סגנון נשי. גם זה שייך לכל הרוח הזו.
20. ישעיה יז יג. משלי י ז.

נספח א

בעולת ראייה ב, בתפילת יום כיפור, אחרי הויכוח:

"אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי, כאילו לא נוצרתי".

לפני שנוצרתי, כל אותו הזמן הבלתי מוגבל שמעולם עד שנוצרתי ודאי לא היה דבר בעולם שהיה צריך לי. כי אם הייתי חסר בשביל איזו תכלית והשלמה הייתי נוצר. וכיון שלא נוצרתי עד אותו הזמן הוא אות שלא הייתי כדאי עד אז להבראות. ואילו הייתי מיוחד מעשי עכשיו אל תכלית בריאתי, הנני עכשיו כדאי. אבל כיון שאין מעשי מכוונים לטוב התכלית, הרי לא הנעתי אל תכלית בריאתי. ואיני עדיין כדאי, כמו קודם לכן.

הסברי הרב טאו:

1. עד שלא נוצרתי, איני כדאי" אין שום טעם וערך להופעת פה ולא היה בי צורך כי אם לעת כזאת שנבראתי, מפני שהגיעה השעה שאני צריך למלא איזה דבר להשלמת המציאות - בשביל זה באתי לעולם. כל מה שקורה בעולם, לא במקרה קורה: "כל אשר חפץ ד' עשה, בשמים ובארץ". כל דבר מתנהל על פי דבר ד' ועצתו וקשור עם התעודה האלהית של הבריאה. ובמסגרת זו גם עת בואי לעולם. העת שבה נוצרתי. כי מה הסיבה שלא נוצרתי עד אותה עת? כנראה, שלא הייתי נצרך, לא היה דבר שהייתי צריך למלא חובתי ביחס אליו, למלא תפקיד עבורו. כי לו הייתי חסר בשביל איזו תכלית, כבר "הייתי נוצר". הרי "על כורחך אתה נולד", האדם לא בוחר להיוולד. א"כ, ודאי שיד ד' היא המביאה את הנשמות לעולם. וכל נשמה באה לעולם בשביל איזה תפקיד, איזו מטרה, איזה מילוי של חסרון שאם היא לא תמלא אותו אין מי שימלא אותו בעולם. זו הסתכלות של אמונה, זו השקפת העולם היהדותית. באתי לעולם בשביל השלמת המציאות שצריכה לבוא באיזה ערך, באיזה בחינה ממני, ועל ידי.
2. לו הוצאתי אל הפועל את הייעוד הזה ולא מבזבז את חיי, לו לא הייתי עברייני במה שהתכחשתי לתוכן החיים, לתוכן האמיתי, העיקרי של החיים, למילוי דבר ד', למילוי החובה האלהית שעם ישראל הביא לעולם על ידי התורה והמצוות, ובנין האומה, ובנין הארץ. לו הייתי מיוחד את חיי לתכלית שעבורה באתי לעולם, אזי הייתי עכשיו כדאי. □ **עד שלא נוצרתי, איני כדאי** - אין שום ערך בי, אין שום צורך שעבורו הייתי צריך להיות בעולם, **"ועכשיו שנוצרתי"** יכולתי להיות כדאי. מתי? אילו הייתי ממלא את חובתי ומייחד מעשי לתכלית בריאתי.
3. אין שום הבדל בין קודם לכן לעכשיו. ועכשיו, חמור עוד יותר; כי עכשיו אני נצרך, ואני 'לא כדאי'. עכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי, כי לא ייחדתי את מעשי למלא את חובתי.

נספח ב.

באורות הקדוש ג, עמ' קלו:

כל ההולשות הנפשוניות והרוחניות, כל המחשבות הפסולות, וכל הרעיונות המרדללים, הממשששים את הכשרון ואת הבהירות הנשמית, באים רק מחסרון הארה של הנשמה העצמית, חסרון הולת מל החיים היסודי, של הרצון וההרגשה, ההכרה והתשוקה, ממחוחה הפנימית. על ידי מעשים רעים ונמיות עכורות מתחשכת אורה של הנשמה, ומעינה נכבש. והאדם סופג לו את רוחניותו מכלים אחרים, מרשמי חוץ, של עולמים, ספרים, נפשות ומעשים, ורשמי החוץ פועלים עליו בצורה מדולדלת. אז התוכן הפראי של הגוף מתגבר, בצורה של שממון ושל הריסה והאדם הולך בלא כח לפני רודפיו, אבד אז את היסוד, הצינור המשפיע לעצמותו ממקור החיים המיוחד לו, את הפסוק שלו, את האותיות של שמו שבתורה. ודמיון הבשר הולך ומרעיש, חובט בו בכל שוטי ברזל, והוא קבור בארמת עפר קברו החומרי, וכבול בכבלי זוהמא, ענן השכחה החשך סובב את כל מלא קומתו, ואת שמו לא ידע. חיבוט קבר זה עם כל בהלותיו ישנו בכל עת וזמן, בין בפרטיותו של כל אחד, בין בכללות האומה. "אכתוב להם רובי תורתך כמו זר נחשבו, ותהי להם חזות הכל כדבר הספר החתום". "והננו כמו חללים שוכבי קבר, אשר לא זכרתם עוד, והמה מידך נגזרו". והנה תבוא הנאולה, נאולת הכלל ונאולת הפרט, הרוח הפנימי יצא ממחבואו, יעמד על בסיסו העצמי, יזכר ימים מקדם שנות עולמים.

עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי, יחפש וימצא, בנר ד' נשמת אדם יחפש, ומחשבתן של ישראל, הקודמת לכל, תאיר בראשית עז מקורה על כל אותיותיה של תורה. הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, הנני פותח את קברותיכם עמי, והבאתי אתכם אל ארמת ישראל, ונתתי רוחי בכם וחיותם, לשעבר תורה נתתי בכם, לעתיד חיים אני נותן לכם. נשמת ישראל, מקורה של תורה, תמצא את עצמה, ובמצאה את עצמותה, יתנוצצו לפנייה כל אותיותיה של תורה, בתפארת זיו החיים שלהם, ויקרא בהם שם עולם, שם חדש אשר פי ה' יקבנו. מזוהר צפיית ישועת הכלל יאיר אור הפרט, שאין בו אלא מה שבכלל, והיה הנשאר בציון והנוטר בירושלם קדוש יאמר לו, כל הכתוב לחיים בירושלם.

"האומר לעורב 'צרח' ולעורבת 'שריק' והחזירי לי זנבך לטובה – יש בו משום דרכי האמורי".

התכונות הנפשיות הולכות הן עם המגמות של החיים הכלולות ביסוד הדעה הראשית של כל קיבוץ¹. כשם שיסוד החדש, החמלה והרחמים הוא מונח בעצם טבע הנשמה הישראלית², שהוא הולך ונמשך מאור ד' השופע על דעותיה הטהורות, כמו כן האכזריות היא מיוחדת לאותה התכונה הראשית של האליליות המתנגדת לקדושת ישראל³ והיתה צריכה להכחד מפניהם בבואם אל אדמת הקודש. "ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם". הנטייה הפנימית עושה את שלה ובבעלי חיים כאלה שקיננה האכזריות את מושבה בליבם, במידה מסוימת⁴, נמצא איזה קישור נפשי לאלה שתכונתם מתאימה להם בכל היותם⁵. האכזריות אינה רואה קשר של משפחה⁶, היא מתאכזרת גם אל הבנים, אינה יודעת משום אמון וכריתות ברית "העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה". העורב - האכזרי על בניו, והעורבתא, לכל אחד מהם תכונת חיים מיוחדים, שאינם מתיחסים כלל לבנין הבית והקמת הדור העומד להולד⁷, שהאכזריות לא תדע רחם עליו. ומגמת חיים כזאת מיוחדת היא לדרכי האמורי⁸. והצד היותר שפל ויותר מכוער שבאכזריות שאין לו שום עסק רק עם שרירות הלב של היחיד - זנב האכזריות⁹ זהו האושר היותר גדול לטמאי נפש כמו אלה¹⁰. וההבעה הניחושית הולכת לפי הנטייה הפנימית ואומרת לעורב צרח, ולעורבתי צריחי - כל חד לפי ענינו המיוחד - והחזירי לי זנבך לטובה¹¹, כי המכוער שברע והגס שבו זהו האהוב להנפש השקועה במעמקי תהום הרישעה - תועבות האמורי עין-איה שבת בו קב

הסברי הרב טאו (עריכת דברים שנאמרו בשיעור):

1. כלומר, המידות הנפשיות עולות הן בקנה אחד עם מגמות החיים של החברה. ומגמות החיים כלולות ביסוד הרעיון שהקשר החברתי מיוסד עליו, שעל פיו באות אחר כך התכונות והרגשות.
2. בבבלי ביבמות: שלושה סימנים באומה זו. ובירושלמי שם: "שלוש מתנות נתן הקדוש ברוך הוא באומה זו, שהם רחמנים, בישנים וגומלי חסדים". "מתנות", זאת אומרת שמראשית היצירה נתונות בנו, קבועות בנו, חיות בתוכנו: אהבת הטוב, אהבת החדש - רחמנות, בישנות וגמילות חסדים. את זה לא צריך ליצור בנפש, את זה צריך רק להוציא אל הפועל. בישראל הדברים הללו הם עצם היסוד שעליו הקשר הציבורי מיוסד. כיון שהטבע הזה נמצא בנו דוקא בתור טבע-עם. החפץ הפנימי הנשמתי שלנו לחיות כעם הוא עבור המגמה הזו של הטוב והחדש. נטיית החיים אצלנו, עצם טבע החיים של נשמת ישראל, של נשמת הכלל, ומתוך כך גם של נשמות היחידים, זו מסירות הנפש על הטוב האלחי. מה שיותר נחיה את חיינו לפי האופי של הטבעיות של כלל ישראל, של כלל האומה, ככה יתגלה יותר הטוב של האומה. וככל שנתרחק מהשפעות זרות ומדרכי האמורי ונהיה דבקים באהבת ד', אהבת התורה ומצוותיה, יצא יותר אל הפועל הטבע המוסרי הישראלי הזה.
3. תכונות האליליות מנותקת ומנוגדת למגמה האידיאלית האחת של התעלות העולם על פי המגמה האלהית. דעת אלהים היא שד' הוא אחד. "אחד", אומר הרב בעולת ראייה, "הוא ציור הכל הכולל את כל הכחות הפרטיים באחדות אחת, במגמת התעלות אחת". יש מגמה אידיאלית של התעלות אחת לכל מרחב המציאות על כל חלקיה וכחותיה - זה המובן של "ד' אחד". הניתוק מזה, ע"י ההשתקעות בפרטיות שבחיים, ההתנתקות מהאיכות, מהאידיאל האחד הכללי של "ד' אחד", של רצון "ד' אחד", שהולך ומתגלם ומתממש במציאות לאורך כל הטבע וההסטוריה, משקיע את התפיסה וההרגשה בפרטיות, באנוכיות, בניגודים, במלחמת החיים, ומחולל ממילא השקפת עולם מפורדת ומפוררת - של "הכל זורם", של "השיבה האין סופית", של "מלחמת הכל בכל". כל הכחות סותרים ונאבקים במציאות. באין ביסוד החיים נטיה כללית של התעלות אידיאלית, נטיה של טוב, שאיפה אידיאלית אל הטוב, ישנה אי-יכולת לאחד את כחות הנפש, ומתוך כך באים להשקפת עולם כזאת, ומתוכה חוזרים ומשתקעים החיים בפרטיות ובאכזריות. חיים כאלה שהם שקועים באנוכיות ובפרטיות, המרגישים את כל הרגשת החיים דוקא בניגוד ובמלחמה ובמאבקים, ודאי לא יכולים גם מבחינה השקפתית לתפוסת האחדות בעולם, של מגמה של אחדות כוללת, כי הוא מרגיש את כל הרגשת "ממש" והחזק של החיים דוקא בניגוד ובסתירה ובפרטיות ובאנוכיות, וממילא לא יכול לגלות גם בהווה כולה את המגמה של הטוב הכללי. כאשר ישנה סתירה בקרב פנימה, אם בקרב מתרועעים הכחות, אז גם במציאות כולה הוא רואה רק מארה וניגוד וסתירות. (ע' אורות הקודש ג עמ' ש).
4. הגמרא אומרת שהעורב הוא אכזרי על בניו: "בני עורב אשר יקראו" שהוא לא זן ומפרנס אותם כשאר בעלי החיים - אם כן מופיעה בו נטיה מסוימת של אכזריות.
5. בעלי התרבות האמורית הזאת, שהאכזריות מתאזרחת שם בכל תפיסת העולם ובכל אורח החיים, מרגישים איזה קישור נפשי לבעלי החיים האלה שתכונתם מתאימה להם בכל היותם.
6. משום שהאני הפרטי הוא כל כך חזק ועומד במרכז ובראש לכל, עד שזה גם מאפיל על אהבת הבנים, על אהבת המשפחה.
7. כל אחד הוא בפני עצמו. אגואיזט בפני עצמו. לא שהם לא מקיימים יחסים, הם מזדווגים, אך זה בשביל מילוי הצורך האישי שלהם, כמובן, וכל הצד האידיאלי של הקשר הוא חסר ומשולל פה. הקישור בין זכר ונקבה הרי הוא בשביל מטרה אידיאלית של בנין בית, עבור הקמת דור העומד להיוולד. א"כ, לא רק אהבת ההווה ואהבת האשה יש כאן, אלא מסתתר פה, בכח החיים הזה שבאהבת האיש והאשה, משחו הרבה יותר גדול, מסתתר בזה הרצון להשתתף בבנין הדורות ובשיפור הדורות ובהעלאת ערך החיים של הדורות. לא רק אהבת "ואהבת לרעך" שבהווה, אלא אהבת העתידים להיוולד, אהבת הדורות הבאים. העורב, שהוא אכזרי אפילו ביחס לתא המשפחתי שלו, אומר ומבטא הוא באורח חייו, בתכונות, את הניגוד לצד האידיאלי של החיבור שבין איש ואשה ובנין משפחה.
8. זה מתאים לכל השקפת העולם החומרנית, הפרטית, האגואיסטית של "הקידום האישי", של ההצלחה האישית, של "ההגשמה האישית" ופריקת עול המשפחה. "מה פתאום לטפל בילדים?" "מה פתאום לדאוג לבית?" "צריך להשלים את האישיות ואת החסרונות ואת

המעמד החברתי ואת הקריירה ואת רבוי הרכוש". הרכושנות, והבלטת האישיות. "אסור לך להיות שפחה", "אסור לך להיות משועבד למשפחה", "אתה צריך להגשים את עצמך", "אתה חייב את זה לעצמך"... אחר כך מופיעות כל הבעיות פסיכולוגיות אצל הבנים שלא קיבלו מספיק אהבה בילדותם וזרקו אותם ומסרו אותם לכל מיני... לפעמים אפילו למוסדות, העיקר שההורים יהיו פנויים לעניינים האנוכיים שלהם. כל הדברים האלה מצויים. הם מסימניה של חברה דקדנטית, שהיא מנותקת מהאידיאלים הרוחניים, מאמונה, מלראות באהבה ובטוב מטרות עצמיות שהם עצם החיים וכלל החיים. מגמת חיים כזאת מיוחדת היא לדרכי האמורי. על היסודות האלייליים האלה בנויה כל התרבות המערבית של שלהי ה"מלכות הרביעית". בספרים כתוב ש"מלכות רביעית" כוללת את כל המלכויות - תמצית כל התרבויות. במשברים של גסיסת התרבות הזאת מופיעים כל סימני הרקבון שהופיעו בכל התקופות והתרבויות.

9. כלומר, הקצה התחתון, המכוער - היחידות היותר נמוכה פרטית ומעשית. 'מה שאני רוצה!' □ מה שאני עושה: זהו! "מילוי החפץ", ללא "מילוי חובה", מילוי מטרות אידיאליות. רק - "עם המרפקים". "אתגר!" כל החיים זה אתגר! וגם "ילדים האתגר!" אתגר לזה ואתגר לזה. כל דבר אתגר.

10. להתמסר לזה. ולמלא את הסיפוק האישי בזה. באמריקה ובאירופה ישנם תופעות של אכזריות לשמה, באמנות, בתיאטרון, בסרטים. וההשפעה ניכרת בכל הסטיות הפרורסיות, בדברים השפלים והאפלים שבנפש האדם שפורצים שם בחברה.

11. אם כן, הטוב הוא בצד היותר שפל. מאוד מעניין! זה מגיע בסוף עד לאהבה ולהתרפקות על האכזריות והכיעור. מי שעוקב אחר ההתפתחות של האמנות בשנים האחרונות בעולם יודע את זה. האכזריות והכיעור הפכו שם להיות מטרות לעצמה.

**

בא"י, אמ"ה, שלא עשני אשה.

הנשמות בגורל חייהן, מחולקות הן לפועלות ולנפעלות, לרושמות את החיים ואת הויתם בכל מכמניהם, ולנרשמות מהם. וזהו ההבדל העצמי, שיש בין נפש האיש, הפועל, החוקק, הכובש והמדביר, ובין נפש האשה, הנרשמת, הנפעלת, הנחקקת והנכבשת והמתדברת, בהנהגתו של האיש. וכמה מדות עליונות וטובות, וכמה אושר ומרחב יש בחלק הטוב הזה, של היות הנשמה נשמת איש פועל, יוצר, מחדש ומרחיב פעלים והגיונים, שאיפות ומעשים, ע"פ עצמיותו הפנימית במערכי קדושתו, הנעלה מנפש האשה, הנחשבת כחומר לגבי צורה, לעומת נשמת האיש הצורתית, ורבה היא ההודאה המחויבת ליוצר הנשמה, מכל איש ואיש, שלא עשני אשה.

נשים אומרות: בא"י, אמ"ה, שעשני כרצוני.

עם כל היתרון של האיש הפועל והרושם את רשמי השפעתו ומפעלותיו בחיים ובעולם, הנה יש לעומת זה ג"כ יתרון להאשה הנפעלת, שהיא עשויה בתכונה כזאת של קבלת רשמים, בזה שהפעולות והתעוררות המעשה העצמיות ירשם האדם על ידן בצמצום של כחו החמרי והרוחני, ויוכל לפעמים לסור עי"ז מהמגמה האלהית העליונה, מה שא"כ התכונה הנפעלת של האשה כשהיא ישרה, היא עלולה להרשם ולהפעל מתכונת השפע של המעשה אשר עשה האלהים, מהתכונה הישרה, כאשר עשה את האדם ואת העולם, את התכן החמרי והרוחני שבהויה, ישר מכוון לרצונו העליון הפשוט והישר, וע"כ מברכת היא האשה בהודאה על חלקה הטוב: שעשני כרצוני. עולת ראייה

נשים דעתן קלה עליהן.

האשה, כל הכח המוסרי שלה, גנוז ברגש הלב הטבעי, ואם תהיה ג"כ חכמה ומשכלת אין כח הכבוד אצלה כח הדעת כ"א כח הרגש. וכח הרגש הוא ככל כח גופני עלול להשתנות ממאורעות חזקים. מה שא"כ כח הדעה המופשטת, שאע"פ שקשה לקנותו שיהיה קבוע בקנין חזק בנפש, אבל אם האדם כבר קנהו ונקבע המוסר היוצא מתמצית המדע הטהור בעומק נפשו, כבר לא יוכלו להסיעו ממקומו כל כחות היותר חדים ועזים. והרגש לבדו, אע"פ שהוא חלק טוב מאד, והוא הקנין היותר מאושר לטובות שבנשים, מ"מ הלא אותה ההשפעה שהדעה מוכרחת להיות קלה במקום שהרגש נוטל את כח כובדו, חולשה יש בשלמותו, על כן חולשה נמצאת בהכרח גם בכשרה שבנשים. עפ"י עין איה שבת ב רסו.

א"ל נשים יוכיחו, שמבטלות את בעליהן.

רש"י: נשים יוכיחו שאין מצוות על דברי תורה, דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם, ומתות באסכרה, אמר להן אף הן מבטלות את בעליהן סיבת הקלקול הבא מביטול תורה לישראל הוא מפני שכבר נתעלו ישראל כ"כ עד שהם צריכים לעליה עליונה יותר מהמושגים הנוטעים בטבעו של אדם, וההתרוממות הזאת אינה באה כ"א ע"י התורה. ולא עוד כיון שהם מוכנים להתעלות יותר מהמדה הטבעית הקבועה, אם לא ימלאו את תפקידם כבר מוכנות אצלם מגרעות רבות שמוכרחות להיות נצמחות, מפני מיעוט הכח הראוי להם, כחך כל דבר העומד לתעודה גדולה כשאין ממלאים את תעודתו מתגלים בקרבו פריצים. לא כן הוא חלק אותם האנשים שהם מבונים להתנהג ע"פ יושר טבעם בלבד, הם צריכים רק לשמור עצמם מהשחתות מוסריות הנכנסות בתחומם.

אבל השלמתם הישרה תהיה, כשיפותחו לפי תכונתם הטבעית באורח ישר ולא יהינו לעלות בסדר הדרכה וציורים שכלים שאינם נכונים להם, ולא הוכן בנפשם כח המקביל לפעולות הנעלות הבאות מהשפעתה העליונה של תורה. והנה הנשים, הן בעצם רחוקות מחיוב העסק בתורה, מפני שצביון מתמלא יפה בהשלמת ההרגשה העדינה, ונטיות טבעיות רכות וישרות שהן כעין כח ממלא בכללות האומה לכה הפועל ע"י עזה של תורה. אבל עצם החובה של תלמוד תורה הוא זר לרוחה, ובמה שסייר ממנה את השקט הטבעי הפנימי שלה, יזיק יותר ממה שיוכל להועיל ע"י השלמת הציורים הרמים ביותר, שמצד מניעת הכנתה לא יצטיירו אצלה בשלמות הוד קדושתם. ע"כ בנשים, אין ביטול תורה מתאים להריסת כל סדר ראוי בתכונתן, ואיננו ראוי לסבה של עונש.

אמנם, יש בה באשה יחש קרוב להשפעת התורה. הנשים מושפעות מהמדה של השלמת הגברים, שמשניהם יבנה הבית, להתאים את המאור של הקדושה השכלית עם הרגש הטוב והישר, שהוא מתעלה ביושרו לפי שעבודו וזיקוקו אל אורה של תורה. ובביטול הנמשך לבעליהן הן נפעלות במיעוט כח מוסרי פנימי, המביא לכל הרס. ונמשך מזה מה שראוי להמשך מחלישות כח המחיה היותר עליון, עד שכמו הכח המשחית שיש בביטול תורה לעצמו באישי ישראל, יש בהמשכתו על המחויבות שאינן חייבות, אותו החסרון בעצמו הנמצא לביטול תורה של המחויבים, מפני שיש חוט כללי המבריח את המהלך הרוחני, גם בין הכתות היותר נבדלות ורחוקות שבבני"א, אע"פ שהוא נעלם וגנוז הרבה, מ"מ פעולתו חיה וקיימת, וחוזר הדין לנשים מפני שמבטלות את בעליהן. עפ"י עין איה ג' רנה.

למחשבות נעלות כאלה, הנושאות דעה על העתיד היותר גדול ונשגב, לא יוכל לב אשה ע"פ רוב להתנשא. תעודת האשה היא להרגיש יפה את ההוה, להרגישו בכל רגש קדוש ומלא עדן, אבל לא תוכל להתנשא אל מה שמרום מהרגש שבלב הרך, ע"כ עליה האהבה פועלת פעולתה הזמנית, שגם לה, בהיותה נמשכת ואגודה במשך חיי החכמה הטהורה אשר בלבב איש חכם, היא מתעלה מאד, ואשת חיל עטרת בעלה, ע"כ לא לה ניתנה הנטיה הנהדרה של הוד החיים בתור מצוה. חלילה לטשטש את שלטון הרגש ע"י המטרת אידיאליים יותר מהראוי. ע"כ האיש מצוה על פ"ו ולא האשה, עם ששניהם בכלל הברכה, ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו. הברכה תחול על כל נפש כפי מצבה, והמצוה עומדת לעד, לעולם ד' דברך ניצב בשמים. נצני ארץ יב.

הנשים, מדת הנפש זורחת בהן, ע"כ רשמי הקודש קבועים בהן, ודי שהן מחיים אותם ע"י מקצת המצות שבידן, ואינן צריכות לתחית רוח תדירי של תלמוד תורה. האנשים, הרוח מאיר בהם, והוא הולך ואינו פוסק מתנועותיו הרוחניות, ועלולים הם מאד לירידות, כשם שהם עלולים לעליות, והם צריכים לתחית רוח של תורה. אמנם כשהם קובעים עתים לתורה, מסעדים הם את רוחם הסועה, ותומכים אותו שלא ימוט. אמנם כ"ז הוא במדת רוב בני"א אבל בעלי הנשמה, הם כנחל שוטף שאינו פוסק רגע מחידוש עולמי עד, והם צריכים להיות שרויים באורה של תורה באין הפסק כלל. הם כדגים שבים, שכולם במים ואינם יוצאים ליבשה כלל, על אלה נאמר כל הקובע עתים לתורה מפר תורה, ותורתם התדירית שאינה פוסקת יש שהיא תורת פה המתגלה בדיבור, ויש שהיא תורת המחשבה, הדבקות השכלית, ההולכת ועולה תמיד. שמונה קבצים, קובץ א תכא.

"טלטולי דגברא קשה מדאתתא". הנפש קבועה היא, ובעלי ההרגשה הלבית עומדים במצבם. הרוח מתנווד, ובעלי ההשכלה מתנועעים ומתחדשים, וצריכים הם להעמיד את קביעותם לעזרה מבחוץ. שמירת המקום והסביבה, ובינה יתירה שבאשה, היא בינת הנפש המרגשת, ואין הטלטול מזיק לה כל כך. אבל חכמת האיש היא רוח דעה שבו, שבטבעה מתחדשת ומתנועעת הרבה, עולה ויורדת, וזו היא יתרונה. אבל צד קביעותה שנדרש הרבה להשלימה צריך שמירה מבחוץ, והטלטול מכאיב ומזיק לזה הרבה מאד. קבצים חדשים פנקס לונדון כב.

הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא וגו' אריב"ח מכאן שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש.

דומה לזה אמרו בנדה שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מן האיש. והכונה כי יש הכרה ובינה טבעית דומה להכרת החוש ויש הכרה שכלית שבאה ע"י לימוד ונסיון. ולפי המנהג הטבעי הוא, שמי שיש ביד כשרונו לעלות למעלה שכלית, מתחלשת בו ההכרה הטבעית הבאה מהשכל הטבעי. ומצינו כמה הכרות לבע"ח, מכירים בהכרתם הפנימית דברים שקשה לאדם להשיגם כ"א ע"י לימוד והרגל. וכן מצינו האומות הפראיות, שאינן מלומדות בתרבות וחכמה, יש להן כשרונות טבעיים חדים יותר מהעמים המלומדים, כי השכל המלומד מקפח את השכל הטבעי. וזהו מחסד ד' על יצוריו, שהראוי להשתמש במעלה יותר גבוהה לא תעלה בידו לסמוך על מעלה נמוכה, כדי שגם ההכרח ימריצהו לקנות שלמות יותר. ע"כ האשה שאינה עומדת לפי תעודתה לקנות דעת הרבה ע"י לימוד, ותכליתה להשלמת סידור העולם לעשות בחפץ כפי, ואין חכמה לאשה אלא בפלך, ע"כ יש בה בינה יתירה טבעית בהכרה פנימית יותר מן האיש, ומפני זה היא מכרת באורחין יותר מן האיש. כי האיש יוכל להכיר ערך האיש שרוצה לדעת תכונתו רק ע"י התבוננות רבה ואורך הזמן. אבל את האורח הבא לזמן קצר, לא יוכל להכירו בשכל

הנסינוני. אבל האשה בהכרתה הפנימית, הקרובה להכרה טבעית, היא תכיר את האורחין. וההכרה הטבעית היא לרוב מאומות מאד גם אחרי הדרישה השכלית, כאשר ביארו חכמי לב. עין איה ברכות א א קמז.

גדולה הבטחה שהבטיח הקב"ה לנשים, יותר מן האנשים.

אנשים צריכין לבא לתכלית שלימותם ע"י דברים שהם למעלה מדרכי הטבע הגופני, כי הם הפועלים עושי דרך השלימות. אבל שלימות הנשים היא מתאמת תמיד עם הטבע הישר, מאחר ששלימותן היא תמיד להיות מסייעות ע"י ראשי המשפחה, א"כ אהבת המשפחה תועיל הרבה להדריכם בדרך טובים. ע"כ הבטחת גדולה יותר, כי הן בטוחות מצד הטבע, מה שא"כ האנשים שעליהם להיות המתחילים בדרך ד'. וביאר כי למשל בערך הגדלת התורה, זכות הנשים היא באקרוי בנייהו לבי כנישתא, שאהבת הבנים מסייעת לזה, כיון שכבר נמנו בעליהן וגמרו לתן הנער לבית הספר ובאתנוי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן. שבכל זאת מתחילי הדרך הטובה בהתגברות הטבע הם האנשים, והנשים מובטחות הנה ע"פ דרך הטבע הישרה להיות מסייעות אל הדרך הטובה. עין איה א ב סה.

נפש האשה עשויה היא לקבל רשמים מבחוץ ולפתחם בקרבה. והרשמים שהיא מפתחת אותם בתוכה, מוכרחים הם, ע"י ההשפעה החיה של נפש הגבר, כבר להיות מוכנים לאותו הפיתוח העתיד לבא על ידה. רעיונות מקוריים בהתחלתם, אין לקוות ממנה. אבל ע"י גרעינים - שכבר החל בהם כח החיים - הבאים אל תוכה מתוך הסביבה של הגברים, מצליחה היא בבינה יתירה יותר מן האיש, ומאד צפון עבורה עתיד מזהיר וגדול, כאשר הגרעינים הרוחניים שבנפש הגבר יהיו זקוקים. אין קץ לברכה שתביא אז האשה ברוחה המפתח לעולם הרוחני, להגיון, לשירה, ליופי, וממילא גם לגבורה ולקדושה. גדולה הבטחה שהבטיח הקב"ה לנשים יותר מן האנשים. שמונה קבצים, קובץ ג קיד.

השכל מצד עצם טבעו הוא מסכים עם הרגש, והוא מחוללו גם כן ומתקנו. אמנם מצד הגוף וכוחותיו שהם מוגבלים, השכל והרגש דוחקים איש את רעהו. ובחכמה צריך לנהג, שלא תביא התנגשותם פרעות במצב הנפשי, כי אם ינתן לכל אחד מקומו וערכו. מובן הדבר שיד השכל צריכה להיות רוממה, אבל כל כך תהי' שליטתו שלימה, שגם במקום שישכיל שכבר אין זה מקומו יסתלק לצדדים ויניח לכה אחר שבנפש לעשות את תפקידו. כשהחוש לקוי מתגברות השכל, נעשה האדם בעל מוס, וגם השכל מתמסכן והולך.

איש ואישה זכו, שכינה שרויה ביניהם. האיש יש בו יותר נטיה אל המשפט והשכל, האשה אל הרגש הטבעי האנושי, וצריכים להיות מתפעלים זה מזה כפי המדה הממוזגת. הבא להכניס בחוזק יד השכל במקום שבו הרגש צריך להיות שולט, מי שבא להכביד כבד ראש במקום שזהו תכונתן שדעתן קלות, וזהו שבחן, הרי הוא מאבד את היסוד הטבעי מן המציאות. ולדור נולד, לבד מה שעושק ממנו את כשרון התגברות החומרית שצריכה גם כן על כרחך לבא מכח האם שהתושיה לא תתיש את כחה, הוא נוטל את היסוד הטבעי, שמוסר ושכל יוכל רק עליו להתבסס. כל המלמד בתו תורה, כאילו מלמדה תפלות. חיי האשה צריכים להיות חיים טבעיים, טהורים, ממולאים רק בנטיה ההרגשית העדינה, שמקבלת רשמיה מהנהגה הטובה של האנשים השלימים בחיי משפחתה. רק אז תוכל להיות אשת חיל עטרת בעלה, שמספר ימיו כפליים. קבצים חדשים פנקס אחרון בויסק, נ. (פנקסי הראיה א קנ)

תניא רנ"א מנין שאין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש שנאמר וברך פרי בטנך, פרי בטנה לא נאמר אלא פרי בטנך.

התעודה הטבעית ביחש האשה, תלמדנו ארחות חיים בכלל ההנהגה והחינוך הראוי אל הבנות, האשה הכללית של כלל האומה, ע"פ דרכה של תורת ד' התמימה. כי הננו רואים את הבנות והן ג"כ ברוכות בשכל טוב וכשרון נפשי הגון; ומעבר מזה הננו רואים כי לא נוצרו להיות עסוקות בעמקי המדעים והמוסרים, בין מצד תכונת נפשן וכן מצד הטיפול הראוי להם בגידול הבנים, עיבורם לידתם והנקתם. ועוד כי אם יתגבר דור אחד ויאבה לשכלל את הבנות ג"כ בהשלמת השכל במעלה עליונה, אז ירע לאושר הדור הבא. כי תושיה מתשת כחו של אדם, וההתעסקות בכשרון השכל מחליש, ברב או במעט, (את) חוזק הגוף. ע"כ ראוי להניח (את) חזק הגוף של האמהות שלא יתמוטט מעבודת הלימודים, וישלים עכ"פ איזה חלק רשום מחסרון הנמנה מ(ה)חולשה(ש)האבות מחלישים את גופם בעבודת השכל. אבל בהיות ג"כ האם נתונה אל עבודת המושכלות, יצא בהמשך הזמן דור חלש ורפה אונים, שלא יהי' מוכשר מרוב חולשתו לקבל את יסודי החכמה והצדק ואור דעת אלהים שצריכים נפש בריאה וגוף בריא. ע"כ גדולים מאד דברי חכמים ז"ל כל המלמד את בתו תורה כאלו מלמדה תפלות, ואין קץ לאושר הכללי שהצלנו ע"פ ההדרכה המעולה הזאת. אמנם עדיין יש לשאול, על כשרון השכלי של האשה על מה נוצר, היתכן שיחוק יוצר הנפש יתברך כוחות נפלאות במין שלם מהאנושיות על מנת שלא יצא אל הפועל בכל תכונתו? ע"ז נקח לנו לעד את הגלוי, את הטבע עצמו,

לראי' שלא נוצרה האשה לחולל חדשות מעצמה, כ"א רב כח שכלי בה להשכיל עד כמה ראוי(ה) להיות מודרכת, ע"פ ההנהגה המעולה של שלימי האנשים. והנפש העדינה המוכנת ע"פ רכות מזגה להרגיש את הוד ההדרכה המוסרית וטוב הטעם של יראת ד' ודרך צדקה ומשרים, כפי התכנית ששלמי האנשים ישכילו בחכמתם ובהעמיקם חקרם, חנן לה בזה הקב"ה בינה יתירה, כדברי חז"ל, הרגשה דקה ושנונה, שתצא אל פועל הנעלה רק בהיותה פועלת ע"פ ארחה להרחיב ולהטעים את יסודי המוסר, ולבארם ע"פ רגשות טבעיות טובות הנקלטות מחזיון הנהגת בית יפה. ע"כ רק בהיות חובת הדרישה מסתלקת מהאבות לחינוך הבנות, רק אז יצא אל הפועל הכשר הבנות, לכלכל ולטפח ע"פ רגשות לבבם את המדעים המוסרים ואורחות הטובות של יראת ד' שיוורו חכמים ושרי קודש, ואז גם המצוינות ביותר תביינה את תעודתן. ואם כשרונן ירבה, יוסיפו דעת להרחיב את ארחות הצדק והטוב, ע"פ המקור הראשי שישאבו מאור התורה, שיכרוהו הגברים מעמקה של תורה, ואז יבנו לנו בתים נאמנים שלמים עם ד' ועם עמו. אבל בהתפרץ המנהג להלעיט את הבנות תורה וחקר, אז תטעינה בתעודתן לחשוב שעליהן לחפש חדשות יסודיות, מה שאינו ע"פ תכונתן, ויצא מזה קלקול עצום בחיים המוסריים והחומריים. ע"כ למדתנו תורת אמת שאין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש, וכחטבע הגופני כן הוא הנפשי, שהבינה היתירה של האשה, שהיא אשת חיל באמת, תביא רק טוב, באורח ההוראה המעשית של מוסר האב המקורי, "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן".

עולא איקלע לכי רב נחמן כריך וברוך ברכת מזונא יהיב לי' כסא דברכתא, א"ל רב נחמן לשדר לה מר כסא דברכתא לילתא, א"ל הכי אר"י אין פרי בטנה של אשה מתנרך אלא מפרי בטנו של איש. אדהכי שמעת ילתא קמה בזיהרא ועלתה לבי חמרא ותברת ד' מאה דני דחמרא, א"ל ר"נ נשדר לה מר כסא אחרינא, שלח לה כל כי האי נבגא דברכתא היא. שלחה לי' ממהדורי מילי ומסמרטוטי כלמי.

בהיות הוראת כוס הברכה הוא על יסוד הרחבת החיים והנהגתם ע"פ השלימות השכלית, ראוי לחוק בזה רושם קיים שתהי' הנהגת כל בית בישראל מתנהגת ע"פ דעתו המקורית של האיש, והאשה תמלא ברגשותיה הטחורות אל המטרה שיציב הבעל החכם המקורי, ואיזוהי אשה כשרה שעושה רצון בעלה. ואף שיש מקום לדון כי המצוינות ביותר ממין הנשים, ראוי להן שתקחנה חלק בהנהגה לפי מושגיהן הפנימיים, סבר עולא כי ראוי להרשים בחותם ההלכה את היסוד הראוי בהנהגת רוב המין. וזהו תמיד שלימותו של הפרט בהיותו נכלל עם הכלל, עם שתמצא בו הצטיינות באופן מופלא. ילתא אמנם, בהיותה בת הנשיא, מגודלת בטכסיסי מלכות וגדולה ומצויינת בשאר רוחה, סברה שראוי לתן מקום להנהגה של האשה לפי רגשותיה בדברים הנאותים ביותר אל הרגש, מבלי התלות על מקורות האיש. ע"כ בהיותה עסוקה בהשפעתה על הכלל לפי שטתה בתהלוכות הנהגת הנשיאות, חשבה (את) מחאת עולא לרבת ערך על שלטונה ותעודתה שהציבה לה לחינוך הבנות וערכן בהנהגה (ה)כללית למצויינות מהנה. ע"כ עלתה לבי חמרא, ותברא, להורות שלטונה הבלתי תלוי באישה ג"כ, וכי יש מקום לה ג"כ לדון לפי עומק הרגש המיוחד למינה, בתור מנהגת עיקרית לא רק נטפלת. ור"נ להפסיק דעתה בקש אמנם לשלח לה כסא אחרינא, להוראה שעם שבכלל צדק עולא ע"פ מוסדי ההלכה הכוללת, אפשר ג"כ להמצא אשה, גברת, ראויה להנהגה עיקרית בהרחבת החיים ע"פ יסוד השלימות השכלית, המכוון בכוס של ברכה. עולא אמנם רצה להשריש כי עם כל הצטיינות אשת החיל בכשרון רוחה, היא נוטה אל הרגש שמבלעדי השכל א"א לו להיות יסוד בהנהגה, ע"כ לעולם ראוי שתכיר האשה עכ"פ גם את הצטיינותה בתור מערכה שני' אם לא נטפלת לגמרי. ע"כ בשלח לה כסא אחרינא לא חזר משיטתו, כ"א שלח לה כל כ"ה נבגא דברכתא הוא, בתור מערכה שני' נגד (ה)מערכה השכלית, כערך הכוס השניה אחר הכוס-של-ברכה העצמית, ראוי להכיר (את) יתרון האשה המצויינת. ע"כ אין מקום להזניח צד היתרון של האיש והוראת ההטפלה של האשה. היא אמנם השיגה, שישנם מקצועות הגונים בעולם המוסרי, שרק ביד האשה להנהיגן באופן מבורך וטוב לפני ד'. כי הנה חיי המשפחה בהיותם הולכים באופן טוב והגון ע"י השכלות האשה וטוב לבבה, יפעלו הרבה על שלילת מצבים מוסריים רעים שיש להם מקום במי שחיי המשפחה שלו אינם על מלואותם. ע"כ אמרה ממהדורי - הבלתי חיים חיי משפחה תמידית, מילי - יצמחו דיעות בלתי נאותות ע"פ השקפותיהם הבלתי טבעיות. ומי מכיר בהוד חיי המשפחה כאשת החיל טובת השכל שהיא יסוד הבית, והיא תוכל בשכלה ושלטונה להסיר את ה"מילים" הרעים והפרעות שמסובבות ע"י החיים הפרועים של המהדורי שאין חיי הבית שלהם עומדים על טבעם הנאה. ומה שנוגע לרגש, הלא האשה בעלת הרגש מטבעה, ראוי להוקיר הדרכתה לא רק בתור מרחבת ומפנקת את חוש היופי של האדם, כ"א משמרתו מניוול האפשרי לבא ע"י שפלות ידים של השגחה על ההנהגה הביתית. ומסמרטוטי - הבגדים הקרועים שמבזין את לובשיהן מצד עצמם, עוד יוסיפו בוז בהיות הגיעול מתוסף בהם בטבעם, בעזוב האדם (את) הנקיות וסידור היופי שאי אפשר להבנות כ"א ע"י אשה צופיה הליכות ביתה. ובהיות האדם אובד את רגשו להיופי יוכל לבא עד הדיוטא התחתונה של ביזוי וגיעול, עד שגם הוד המוסר והדרת החכמה ונועם כל נשגב בדעת ויראת ד' לא יקחו לבבו כראוי. ע"כ ראוי לחשוב את המצויינת שבנשים לעיקרית בהנהגה הכללית, ולא לעשותה רק טפילה. ובאשר יש פנים גם לדבר זה באופן מצויין, נכתב למטרה זו החזיון הזה, במכתב אלקים חרות על לוח התלמוד הקדוש. עין איה ברכות ב ז מו-מו.

**

ת"ר על שלש עבירות נשים מתות ילדות, ר"א אומר נשים מתות ילדות.

האשה היא כלולה מתכונת אם ועזר. מצד האם שבה יש בה הנטיות הטבעיות המכשירות אותה לגדל בנים, ולהיות גורמת להכשרם המתוקן החומרי והרוחני. אמנם כשהיא מעותת דרכיה ומאבדת עי"ז את סגולת האם שבה, היא מוכנת למיתה בלידתה בעת המעבר למצב האמהות שלה. מצד התכונה של העזר יש לה הכשרון להשיג יפה ברגש את אשר ישיג האיש בשכל מעניני ההנהגה הביתית וסדריו הטובים לאושר ולקדושה, עד שראויה היא עפ"י להיות גברת הבית ולנהל סדר הממשלה הביתית ע"פ רוחה וחזקתה, שיתבסס ביותר כשיעברו ימי ילדותה ובינת ימי העמידה תועיל לבשל את ציוריה, אז יקבל הבית ע"פ השפעתה את התכונה הראויה והמסויימת ע"פ רוחה של גברת הבית. אמנם כשהיא משחתת דרכה, אז החותם הקבוע שלה על הבית יהיה מלא דראון וקלקול, עד שהבית הנקבע ברוח משחית כזה יהיה לחלק ממאיר בכלל האומה. ע"כ היא מוכנת להיות מצד זה מהמתות ילדות, קודם שיספיק החותם המכוער המלא תוי כיעור שלה להיות נקבע על הבית, ויהיה עוד אפשר להציל כללות הבית להיות נוה ישרים באמת.

ר"א אומר בעון שמכבסות צואת בניהם בשבת.

תעודת האם בישראל היא שרגשי הרחמים והאהבה של האם לא יחמסו ממנה את הקשר הקדוש שיש לאשה בישראל אל קדושת השי"ת וקדושת התורה, שהיא מקור החיים להחיות את הדורות בחיי עולם וחיי שעה. וכיון שכ"כ רפה אצל האשה הקשר לקדושת השבת וה"ה לקדושת כל התורה כולה, עד שבפגשה איזה מכשול קטן ברגשי האם מיד תשים למרמס הקדושה העליונה הזאת, והוא אות על תכונת הנפש המקולקלת, שבכל מקום שתפגש איזה מעצור לרגשי רחמי האם לפי הדמיון, תעבור כל חק וכל מצוה, א"כ רגשי האם שלה כבר הם עקורים ממקור החיים האמיתיים ממקור ישראל, ואיננה ראויה כלל לבנות בית בישראל. וראשית הצעד המשחת הוא **בעון שמכבסות צואת בניהם בשבת**, המכוון נגד צד האם שבאשה, שעבורה ראויה היא להיות מהמתות ילדות.

וי"א על שקורין לארון הקודש ארנא.

רגשי הקודש להכרת אדון כל ב"ה וכבודו, שמזה מסתעפים כל רגשי קדושה ורוממות נפש, הנה בעקרהם הם נטועים בעומק השכל המדעי, בדעת אלהים אמת ודרכיו. אבל הם צריכים לעולם להיות מושפלים לפי תכונת האדם וטבע נפשו, כי אפילו המשכיל שבבני"א יש לו לעולם להתחשב עם רגשותיו והתפעלויותיו הנפשיות שהם לו טבע קבוע, לא פחות ממה שצריך להתחשב עם צרכיו הבהמיים של אכילה ושתיה ויתר צרכי הגוף, והדברים קל וחומר. והנה מי שביסודו הוא נטוע בכח השכל, וממנו הוא שואב את הרגשות והמעשים והתכונות הטובות שהם מסתעפים מהם, אם לפעמים מצד הנטיה השכלית ירד ערך הדברים הנמשכים אחר התקדשות הרגש אצלו, אין כ"כ הפסד, כי עד מהרה ישוב לבנותם מצד עומק השכל, שישכיל ג"כ את ערכו ואת ההדרכה שהוא צריך לזה מצד שהוא אדם, נפש שכלית קשורה בחומר, הפועל עליו ומתפעל ממנו. האשה אמנם יסוד קיומה הרוחני הוא בשלמות הרגש הקדוש והטוב, היא צריכה לעולם לשמור מכל משמר את קדושת הרגש כמו שהוא, ולדעת את קדושת כל הדברים החיצוניים הסובבים אותו מצד התורה והמוסר בדעת אמת בלא שום התנוודדות הרוח. ואם יזדמן שאותה ההתנוודדות שבאה מצד השכל ההגיוני, שאצל מי שישוד קיומו הרוחני הוא השכל השופט אין הדבר מזיק אצלו, שישכיל מיד להעלות את כל ציורי הרגש ונטיותיו מצד הליכות השכל כמו שהוא משכיל לסדר כל עניניו המעשיים ע"פ השכל. אבל אם תבא חלישות כחות בנפש האשה שקיומה המוסרי תלוי בטהרת הרגש שלה בעיקר, מיד תהיה מושחתת ברוב יסודות המוסר והתורה. הרגש יש לו יחס ישר עם כל הדברים החיצוניים של המעשים והפעולות, ההנהגות והרעיונות הבאים לפיהם, והוא כארון לגבי ספר תורה. הארון הוא ג"כ קודש, מפני קדושת ס"ת השרוי בו. הרגש איננו יכול לנתח דברים לפרטיהם, הוא מרגיש כשהוא שלם כל החזיון ביחד, הקדושה האלהית הפנימית המקודשת מצד ההכרה השכלית ג"כ עם כל מכשיריה. כשינתח השכל לפעמים להפריד בין הדבר המלביש השומר לבין התוך, אין מזה הפסד, כי עד מהרה ישוב לחברם. אבל הנשים כשהן **קורין לארון הקודש ארנא** כשאצלן נתקלקל הרגש מבריאותו השלמה במה ישוב החסרון הזה להיות מתמלא, במה איפוא תעבוד האשה בתור אשת חיל עטרת בעלה, שתעודתה היא בהרמת ערך ההנהגה הבאה מצד הרגש התם והטהור בתור עזר להנהגה השכלית הבאה מהשפעת השכל והתורה שהיא עבודת הגברים. הלשון הקוראת לארון הקודש ארנא תורה אמנם על קלקול פנימי בנפש. קלקול כזה שא"א לפעמים לרפאותו כשהוא מתגבר ועולה עד תם חזיונו המהרס, עד שיבא ג"כ לפעמים מזה הכרח להגות מן המסילה אשת מדנים כזאת להיות בכלל המתות ילדות, טרם תספיק לקבע צורה נשחתה קבועה בהמשך פעולות תכופות של תקופה שלמה על בית ומשפחה בישראל. עין איה גב קצו-ט.

תניא ר"י אומר שלשה בדקי מיתה נבראו באשה, וא"ל שלשה דבקי מיתה, נדה חלה והדלקת הנר, חדא כר"א וחדא כרבנן.

האדם נברא עם מגרעותיו הטבעיות וע"ז ישנם עמו, מוכנים בעצם טבעו, מקומות המעדה ושבר, שירפאו בהתעלותו במצב מוסר וצדק הגון, ויפתחו לרעה כשישחית דרכיו. אלה המה הבדקים שהוכנו בתחלה, רפיונות ועלולים, שהמיתה יכולה לבא על ידם. ובאשה, הלידה עם כל המון הסכנות הכרוכות בעקבה, נועדו להוביל את המין האנושי להשלמתו הטובה, ע"י ריכוך הלב ויראת ד' המתלקטת מכל מחזות החיים עם כל המהומה שבהם, שישכיל האדם על ידם שהטוב האמיתי הוא העז באלהים, מעשים טובים ומדות טובות, ואהבת ד' ודרכיו על כולם. התמונה של היולדות היא תוצאת הבדקים הטבעיים שנועדו בתחילה לתכליתם, להנצל מהם באופן הטוב ולפול בשחיתותם באופן המקולקל. אמנם המיתה היולדתית לא נועדה כלל בתחילת היצירה, אמנם רפיון האשה גורם לה הכנה כזאת שיוכלו להדבק בה חלאים כאלה שממהרים מיתתה בילדותה. ואפשרות הדבקים הללו נועדו ג"כ בשביל המטרה המוסרית של קדושת הרגש שמוטל על האשה, שצריך לזה זיכוך יותר מרובה ומוסר עמוק ורשום, יותר גדול מזיכוך השכל. שהרגש הוא כח גופני סמוך למעשה, שכל אלה ההכנות המרככות אותו דרושות לו להעמידו על שלמות פעולתו הרצויה. והמגמה העקרית הדרושה מחיי האדם היא ההשתלמות הרוחנית, שתהי' חובקת בקרבה את כל יתר הדברים המשלימים את החיים, ע"כ ראויים הם החלקים היותר גדולים ממראות החיים, להפתר ע"י הכרת מהלך זיכוך הרוח האנושי וטהרתו לכל צדדיו המרובים, שבחיי האשה נכנסת בעם קדוש במושגים הקבועים של אותו צביון החיים הנמשך לטוב ולהפכו לפי ערך יחש השמירה **בנדה חלה והדלקת הנר** שמאלה יסתעפו יתר המון הפרטים המוסריים והסגנונים הרבים המיוחדים לאשה הישראלית בחייה, ביחוושה לעצמה, למשפחתה ולכלל האומה. מקור ההתייחסות לעצמה יקושר **בבדקים** העצמים לה, ומקור ההתייחסות של הסביבה, המשפחה והכלל, יהיה נקשר **בבדקים** המושפעים מקשר של יחושים שונים. **חדא כר"א וחדא כרבנן.** עין איה ג ברא.

כתובה :**שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה.**

הנטיה הנראית בהנהגה האלהית להשתמש לטובה תכליתית גם עם תכונות היותר שפלות, היא עודדה את לב שמעון בן שטח להשתמש בכח פחות ונקלה לתכלית נעלה ונשגבה. אין לנו באנושיות דבר נקדש וראוי להיות מרומם כקדושת קשר ברית הנשואין, ע"כ התורה השלמה רצתה להדריכנו שלא ע"י כפיה ואונס יבנה בית ישראל, כ"א ההכרה הפנימית הנכנסת בנפשות קדושות להכיר מה גדולה ונערכה היא הברית הקדושה של הנשואין, "כי ד' העיד בינך ובין אשת נעורידך", ע"כ התירה תורה הגירושין. אמנם כאשר נתמעטו הכחות המוסריים וקשר הקדושה של ברית הנשואין התרופף, הנה ראה שמעון בן שטח שראוי להשתמש להעיר את קדושת הנשואין ולחזק מוסרותיה שלא תהי' קלה בעיניו להוציאה, ע"י השימוש בכח גרוע, בכח הקמצנות וחשבון חסכון של כסף, ותיקן כתובה לאשה. אמנם כך היא המדה הנלמדת ממדותיו של הקב"ה שלא לבזו לכל דבר, ושלא להקטין כל כח היותר שפל, ומכ"ש שלא לחפץ באיבודו כ"א לצפות לזמן אשר יוכל לשמש לדבר נשגב ונעלה. וזה כבר חקק השי"ת שאח"כ כאשר ע"י הכח הפחות יעשה הדבר הנשגב, ילך הדבר הנשגב בנתיבה הראויה לו. קשר הנשואין שאמנם בהמון נתחזק ע"י האמצעי המגושם הזה של קימוץ כסף הכתובה, מ"מ פועל הוא אח"כ להרשים יפה את תפארת הקדושה הראויה לו כפי מדתו. עין איה ג א עה.

גרשין:

א"ל חזאי תרתי יוני דפרחן, א"ל תרתין נשי מגרשת.

אהבת המשפחה היא הברכה הגדולה בחיים. אמנם רק במקום ששם נמצא תביעה פנימית לחיי משפחה של אהבה נאמנה, רק שם הכרח להמצא מקרה הגירושין כשאינן הנפשות מתקבלות זל"ז. ע"כ מצד יקרת ערך חיי האהבה הטהורה שצריכה להמצא במשפחה הישראלית, יש בתורה דין הגירושין כשלא תמצא חן בעיניו. בחיי משפחה רפים אין הכרח של ניתוק הקשר. ע"כ היונה המצויינת באמונתה באהבת חיי משפחתה, כשתבא מדתה בחיים האנושיים, יקרה ג"כ מדת הפריחה שיש לה הוראת גירושין, כדי לבקש את החיים האמתיים הראויים להיות בחק תמימות האהבה במשפחה הישראלית. עין איה ב ט צב.

הספרות היפה לוחמת היא לפעמים בתורה ודיעות האמתיות של האמונה הטהורה. וביותר שהיא מסירה את לב רבים מצעירינו מהוקרת ערך ההליכה בדרכי התורה ומשפטיה, ע"י מה שמציגה לפעמים מחזה פרטי, שע"פ הליכות התורה היה מחייב להביא אסון על אנשים ידועים. אמת הדבר שחזיון פרטי אינו כלל מופת חי על סתירת הנהגה כללית. יוכל להיות שהמשפט שיש לו ערך גדול בחיי הכלל, יגרום לפעמים איזה רושם רע בחיי הפרט, שזאת היא חובת הצדק שיהיה הפרט נדחה בשביל הכלל. אי אפשר לשנות את המשפטים ותוכנם בשביל מצבו של כל אחד מבני אדם. ע"כ דברים כאלה אינם טענות של בקרת, כ"א עלילות דברים שיוכלו לתפוש בלבם את קצרי הראות.

למשל, חזיון אחד של מר פרישמאן בשם "מצוה", מצייר את האסון והסדר ההרוס הבא למשפחה אחת בשביל דין חובת מצות הגירושין שבא רק לרגלי הדין של "שהה עשר שנים ולא ילדה". טענה גדולה. אבל מה נעשה והתורה שהיא המשפט של הצדק המוחלט היא גבוהה יותר מהשקפות יפות של חיי שעה. התורה מביאה את החיים לתעודה גדולה. אע"פ שבפרטו של אדם כבר "נמנו וגמרו שנה לו לאדם שלא נברא יותר משנברא", אבל ודאי אין המשפט הזה צודק כ"א בפרט ובהווה, אבל העתיד של האדם שמתקדם והולך, ודאי יבאו לנו, למין האנושי בכללו, חיים טובים ומאושרים, שהתורה המשקיפה על הצדק המוחלט, תחייב כל אדם שלא למנוע את הטוב אשר לאל ידו לעשות, ולהרבות חיים בעולם. כי מריבוי הפועלים תתקדם הפעולה, ומריבוי העמלים יבנה ויתכונן ישובו של עולם. ע"כ חייב כל אדם להקריב את היופי והנעים של הרגש שלו היחיד על מזבח הכללי, העתיד, שהוא ודאי מרובה יותר ממנו. ומי יודע מה הוא הכח הצפון באדם שיצא ויתגלה בזרעו וזרעו אחריו, ומי יוכל לשער את הטוב שיוכלו הנולדים, הם או דורותיהם אחריהם, להביא אל החברה האנושית. רק צדק אנושי קצר ערך, שאינו יכול להשקיף כ"א את חוגו הקצר, הוא יוכל להחליט, שכשר הדבר שישקוט האדם להרגיע רק את רגשו היחיד, במקום שאינו יודע את אותה הטובה שהוא מאבד "בשב ועל תעשה" שלו.

זאת היא התשובה האמתית והברורה, שצריכה לדחות את התביעה האסתטית.

אמנם בבחינה יותר פרטית הננו יכולים להפוך את החיזיון לאידך גיסא, ונראה שכר מצוה לא רק בעתיד הרחוק כ"א גם אצל עושי המצוה לבדם:

הדבר ידוע שפעמים רבות יזמן שזוג אחד לא יוליד רק ביחשם זה לזו, וכשכל אחד מוצא לו זוג אחר הוא מוליד. והנה נציע לפנינו שני מחזות. משפחה אחת, שהגבירה את הרגש הטבעי על הצדק הנצחי, ונשארו ערירים עד יום האחרון. מה אמלל מצב הזקנים החלושים לעת זקנתם באין תומך ומחזיק בדיהם, באין מנחם לעניים ומרי שיחם. ולעומת זה הזוג שהתנהג כהלכה, כל אחד מהם הוליד בנים ובני בנים, ויהי למשפחה רבה, וממנה יצאו חכמים וסופרים, נדיבים ורוזנים. ומה נהדר הוא מחזה, כשהנכדים של אותו הזוג מתחתנים יחד. ועל החתונה מתראים פנים ג"כ הזקן עם הזקנה, שמפני המוסר לא ירבו דברים, אבל נפשם תגל עליהם על הפרישה שהיתה טובה נצחית לשניהם. והזוג האמלל הזקנים והגלמודים, יושבים ג"כ בתוך ההמון החוגג ועיניהם כלות לראות איך מחנה גדול של בנים ובני בנים, חתנים וכלות לבושי מכלול עוטרים את שתי המשפחות הללו, ואת מעדנות האהבה של הצמד החדש שמקשרות את הנפשות שנפרדו מתוך אהבה ותם דרך, אם לא חזיון כזה יביע לנו שאמנם "שכר מצוה מצוה". פנקסי הראיה כז-כט.

גיטין:

קדושת חיי המשפחה, ערך הקדושה, חסימות ההפקרות - כמה רב ערכה המוסרי בישראל ובעולם! והנה מאחר שראוי להתיר גרושי אשה ע"י ספר כריתות, מה נקל הוא שהדבר הזה ירפה את הוד קדושת חיי המשפחה, אשר תעודתם הטובה להאנושות בכללה ולעם ישראל בפרט גלויה וידועה היא, אבל לא כל אדם בעל אידיאל הוא, וגם בעל ההרגש - הרגשתו הולכת וכחה כאשר תתישן הידיעה, ובמה איפא יוכל להשיג ולהכיר תמיד מעט-מהרבה, מרוממות ערך טהרת חיי המשפחה וחבת שמירתה? הנה מה שלא יוכל כל איש חכם להשכיל ולהוכיח ולהשריש בלב, יבא ויכנס ויחדור לתוך הלב ע"י המון דקדוקי גיטין המבליטים ומראים בעליל כמה חמורה היא - התרת אגודת ברית המשפחה, כי דרושה לזה תכונה יתירה, ודקדוק רב, המון ספרים וספיקות וחקירות ודקדוקי שמות, אשר אולי במשך הזמן יזדמן במקרה רחוק שסבלה איזה אשה קשת רוח מזה, אבל כך היא חובתנו להיות כל יחיד שבנו מקריב אשורו המקרי באופן רחוק לקרבן חבה ואהבה לאושר העם הכללי התמידי, ועל-אחת-כמה וכמה כשהדבר יכול להביא לאושר האנושי הכללי. ע"כ אחי, אל ירך לבבכם אם תראו המונים של דיני דינים אשר כולם הם דקדוקי סופרים בנויים על פי שרשי התלמוד שהוא אוצר הרוח הלאומי, הכללי, כולם פונים על סדר הגט, סעיפיו וענפיו, כי רק אחר כל אלה יצטייר בלב הציור הנאמן, ואולי אך אפס קצהו מכפי מה שראוי שיצטייר הציור המוסרי של הדרת חיי המשפחה והשמירה הנוראה שראוי להיות מבלי לפרץ בה פרצות. וכל הפורץ גדרות עולם בכאלה ובכיוצא באלה הוא עוקר אבן שלמה מבנין העולם הגדול והנהדר ההולך ומשתלם על ידי שמירת חיי המשפחה וכבודה. תעודת ישראל ולאומיותו פרק ה

חוסן זה סדר נשים :

מה מאד אשתוקק שיתפתחו (בנותי היקרות) בדרך נאה והגון, ברוח של מוסר יפה, בטעם טוב ואצילות, ובבריאות הגו והרוח. אגרות הראיה ג עמ' רג.

חוסן זה סדר נשים

מקור עוזם של החיים הוא הקיום הנצחי שלהם. כל דבר ארעי שאינו עומד כ"א לשעה ושאין לו כח העליה להיות עולה ומתרומם, הוא קלוש ורפה. חיי הרוח המה חזקים ונאדרים מפני שהם נצחיים ומתעלים ע"י חכמה וכשרון. אמנם רגשי החיים החושיים לא היה להם מקור של עז, לולא הנצחיות שלהם במין והעליה שהם מתעלים, כשיהיה סדר התמדת החיים הולך בטהרתו, שאז יהיו החיים עצמם הכלליים הולכים ומתעלים ביתרון הוד וקדושה, בגבורה ותפארת פנימית, המשפעת ומושפעת ג"כ מגבורה ותפארת חיצונית. ע"כ הלימוד המעמיד את חיי המשפחה על יסוד טהרתו, הוא הנותן את החסן והעז אל החיים לבל יהיו רפים ונובלים מתגרת הארעיות הפרטית, אבל מתנשאים בגבורה מכח העז של הנצחיות הכללית, שמטרתה מושגת רק לפי ערך ההנהגה הטובה המוגדרת, ו"סוגה בשושנים", בדרכי קודש הבאים ממקור טהרה של תורת אל חי אשר בקרבנו, שהיא מובילה בעצותיה את החיים אל עלייתם. ואם יזדמנו פרעות ועיכובים באיזה משך של תקופת הזמן, העתיד עומד לתקן הכל, והטוב יתגבר ועליית החיים היא נכונה לבא, ע"פ ההדרכה הטהורה שמשך החיים הנמשכים לדור דורים הולך בהם בדרכי קודש ואורח ישרים. והם המה הלימודים אשר בסדר נשים, שהם הם גורמים לעז ואיתנות שבחיים. חוסן, זה סדר נשים. עין איה ג ב קנה.

טהרה:

טהרת המשפחה - שתילת שתיליה מראשית צמחם בתוכן
ישראלי פנימי, הספוג כולו מרוח חיים של קודש ישראל לדי'
אגרות הראיה ב קלה

כשיהיו הטהרה והצניעות היסוד הראשי בחיי המשפחה, ימשכו
אחריהן יתר המדות ודעות הישראליות.
עפ"י עולת ראיה א תלב

כמה יקרים הם החיים, זה הגילוי האלהי הנשגב שבהויה, כל מה שחיים מחוברים בו, כל קורטוב, שגרעין חיים צפון בקרבו, אין קץ לעשרו, אין די כבוד למה שאפשר להופיע על ידו. וכשהדברים הולכים כסדרן, כשהטהרה מנצחת על החיים, כשהמוסר מתרומם לשליטתו העליונה והמקפת, לא יהיה אבוד שום ניצוץ של חיים, שלא יבא לתפקידו, שלא יגיע למקום מועדו, פתיל החיים שהחל להטוות לא יפסק כ"א יגמר בכל צביונו, □ לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא". אבל כשמזדמן הדבר שמה שאור החיים שרוי בו, מה שחיים אפשר להתפתח על ידו, הרי הוא נדחה ונובל, סימן טומאה כבר יש כאן שצריך לנצחה, להטהר ממנה. עין-איה שבת ב ט יב

□

נדה:

האשה היא הנשמה היותר עדינה שבאדם, והיותר שפלה. שני הצדדים נמצאים בה. על כן, כל אשר ספרו כל הרומנטים בשבחה אמת הוא, וכל מה שדברו שונאי הנשים גם כן אמת הוא. חליפות רוחה מתגלה גם כן בחייה הטבעיים, ימי טהרה וימי טומאה. בימי טומאה מתגלה בתוכה הצד החלוש שבנפשה, וכל הכיעורים שבטבעה, הפנימיים, מלאים אז בסתר רוחה. אמנם בעצמה היא מקבלת גם אז שפע מהצד הטהור, מהאיתנות של צד טהרתה, אבל היחש המיני הוא רק נפעל מהתכונה הזמנית. על כן אין קץ לטומאת גו ורוח שמחוללת טומאת הנדה, על ידי הזיווג, לשניהם. המטבע הקבועה של האיש מטבעת בקרבה קביעות טומאת וכיעור הנדה. רק על ידי טהרה של זמן ושל פעולה סגולית – שהציור, הירושה, האמונה וההרגל ההיסטורי, מועילים יחד עליו – טהרת מים בתכסיס של ההלכה המסורית, עוברת היא הטומאה הזאת, ורוח טהורה וקדושה בא ומתנוסס תחתיה, לקומם דורות של חיים מלאי עז ואור, מלאי רוח אהבה צחה, וגבורה טהורה ועדינה, זרע ברכ ד'. קבצים מכת"י קדשו ב קמח-ט.

יסוד איסור נדה הוא להציל כבוד הנשים ולהיטיב גורלן, להגדיל ערך חיי המשפחה בחידוש החבה והאהבה, שביותר היא צריכה לכך בעת שהיא מתעסקת בטיפול וגידול בנים. עם זה הוא מרומם את הנפש, ומגדיל יראת ד' ואהבתו, וכבוד דת קדשנו ורושמה האדיר עמוק בנפשות. זה הרושם הנאצל שאין דומה לו, שפועל על הבית הישראלי. חידוש היתר האשה לבעלה דוקא ע"י ההכנה התורית המתארכת בז' נקיים, וגומרת בטבילה במקוה כשרה כדת, אין לשער ערכו הגדול לנצחיות ישראל ולאומץ רוחו, ורגשי קודש העמוקים החודרים עמוק בלב דור נולד ע"י פעולה נאדרה בקודש הזאת. טהרה כזאת שתשא עליה רק את תו ההיגנה לא תעצור כח לפעול את הפעולה הנפשית הזאת שהיא חותכת חיים רוחניים וקדושים לאומתנו.

רושם הקדושה התורית לא יתקיים כ"א בהכנס הדבר כולו בערך תורי, שהוא ערך כללי המקיף לא עניני יחיד, ולא עניני דור אחד, כ"א עניני דורות עולמים, שצריך היקף כולל מאד, מתרחב, עד קפידא של נגיעה קלה בפרטים, אע"פ שהם עדיין רחוקים מן הכלל. למשל, טיפת דם כחרדל מצד הערך ההגיני אולי לא היה בזה קפידא, אבל ברבים ובדורות רבים, כיון שנפרץ ערך השיעור ותורת כל אחד ניתן בידו, ישוב הדבר האדיר שהוא חומה לשמירת הגופניות והרוחניות של עמנו, ושל כלל האנושיות, הפוחז המתמכר לתאוה וגס הנפש יזלזל בה באופן היותר גס, עד שסוף כל סוף ירס המעמד הטוב ומקומו יקחו כל המוקשים המתיילדים בהמון לרגלי עכירת חיי משפחה ונטילת זיו חיי הנשים.

ועם זה ראוי לחשוב ג"כ הדאגה להרבות בנים. שברביבו העובדים תתברך האנושיות בכללה, ועם מיוחד בפרטו. הפרישה מהנדה, חוסכת את כח ההולדה לעת הנכון, כי העיבור בעת הנדות רחוק בטבע, והוולד יהיה בעל חסרונות דמיים, כדברי חז"ל ג"כ, ומה גדול הוא ערך ההפסד באוצר הכלל. ע"כ, כל החפץ בתקנתן של ישראל, מיד ולדורות, בגוף וברוח, יעיר ויעורר באין מקום לבושת פנים, להזהר מאד בחוקי תורה בשמירת הנדה ודרך הטהרה כתורה וכמצוה. פנקסי הראייה לג-ד.

איסור נדה הוא דבר מושכל, מצד זכות האשה, שלא תהיה נעכרת על ידי שרירות לב של איש שטוף בתאותיו הגסות. מצד שמירת התרבות העם, ימי הנדות אינם ראויים לעיבור, וממילא יתמעט העם על ידי פרצה בקדושה זאת.

הנולדים בעיבור נידות, המה מסוגלים למחלות ונגעים כנודע על פי הרפואה. ועוד זאת, האשה דעתה נערכת בעת דותה, ורוחה נשבר ונוטה לעצב ושפלות. הבנים הנולדים על פי תכונה כזאת, אינם מסוגלים לקדושה ורוממות נפש ורוח ד'.

על כן הפורך גדר קדושה זאת הנוגע בנחלת ד' לעד ולדורות, הוא קוצץ את הנטיעות הקדושות ונשא עונו. כלל המשך הנדות עד שתטבול הוא מפני השבת הקדושה ורוח הטהרה והתרוממות הנפש, שהידיעה שטהרה רוחנית חזרה אליה, פועלת ולהעתיקה מעכירות הדעת, שמנבלת את הוד ההרגשות הרוחניות, וממילא כשהרוחניות עומדת בשפלות ערך, מתגברת ושולטת רק ההרגשה הגסה הבהמית, והוולד, נמשכת עליו תכונה בהמית עכורה.

על כן צריך שתהיה ההתקדשות מהנדות טבועה בחותם דתי ורגש של קדושה, שרק אז תבא התועלת הרוחנית, מה שאין כן ברחיצה פשוטה שאינה מטבעת כי אם רגש של נקיון גשמי. אמנם, כדי שתבוא הטבילה למדה זו שתהיה ראויה לשא עליה תכונה של טהרה רוחנית, היא מתגדרת בארבעים סאה מים, שכל גופו עולה בהם. שרק אז ערובה בטוחה, שתהיה הרחיצה קבועה בלא זלזול. ודווקא בקרקע ולא בכלים, שמושג הרחיצה הגשמית בולט בהם, וממילא ימשך גם כן מזה רגש רק לענין טהרה גשמית, בלא התרוממות הרוח וקדושה הדרושה.

המים המכונסים בזוחלין יוכלו להזדמן ממי שופכין, שהם יהיו היפוך הנקיות הגשמית הרבה, על כן צריך הטבעה שמכונסין יהיו דווקא אשבורן, שעל פי רוב יהיו באיזו הכנה, ותבוא לבסוף להתאים גם כן עם הטהרה הפשוטה שהיא גם כן נחוצה. המעין, שאין צריך שמירה כל כך, הוא כשר בכל אופן.

וכיון שיש יסוד מוסד על יסוד העניינים שיקבעו בחותם קדושה, שוב פועלים הדברים על רגש הנפש, בהיות הדבר מתפשט באומה כולה ומתנהל לדורות. [לנבוכי הדור סוף פרק יד]

"והזהו בנדתה". זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי צבעונין, עד שבא רבי עקיבא ולימד אם כן אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה, אלא מה תלמוד לומר "והזהו בנדתה" בנדתה תהא עד שתבא במים.

הכיעור החיצוני מתוך שהוא תלוי בחומר ובחוש הגס, איננו עלול כלל שיהיה מתהפך ליופי ותפארת ובכל עת ישאיר אחריו, עד שימחק, את רושם התיעוב שלו. לא כן הוא כיעור רוחני, כאן אנו מדברים בצורה נפשית בכחות המאורגות במצב נפשי נעכר, שאע"פ שבעודם במצבם הכעור הם כ"כ כעורים וכ"כ זהומים עד שכל כיעור גופני לא יוכל לבא למדרגת זוהמתם, אבל אותם הכחות עצמם כשהם מסתדרים במצב יפה ונאה במצב מלבב ומאיר מתהפך הכל לאורה ויופי נהדר, וגם אלה הכחות עצמם ששמשו לכיעור ולחלישות רוחנית, מתהפכים לטוב ואומץ רעיוני אדיר נכון וקיים. טומאת הנדה כשם שהיא מכוערת בצדדיה החיצונים, יותר ויותר היא מכוערת בפנימיות המצב הרוחני של הנפש, ואוי לה לאומה קדושה כשנפשות שזוהמת הנדה הפנימית מגובלת בהן, נמצאות בקרבה.

כדי להשריש את הזוהמא החיצונית של טומאת הנדה, כמה שהיא יכולה לפגע, במצב הרוחני והחמרי של הפרט הנפגע ונלכד בזה, צריך שמירה מרובה.

אבל השמירה החיצונית המטבעת את זכר הזוהמא החיצונית, משארת אחריה עקבות של זוהמא ונבילה של גועל נפש שתוצאותיהם יכולות להיות מהרסות סדרי חיים ומשפחה בין בסדר הרוחני של יחש האהבה הראויה להמצא בבית ישראל, בין בפועל שתוכלנה לסבב ג"כ גירושין ופרודים ממשיים. ע"כ אנו מוכרחים להעתיק את ציור הזיהום החיצוני למה שהוא יותר עקרי שהוא הזיהום הרוחני שהוא צורי וסגולי, שהוא חודר במעמקי נפשות קדושות וכשהוא סר ע"י כח הטהרה הסגולית, הוא מעודד ומחיה ג"כ את כל הנבילה והכמישה שעברה, להפך אותן להוד ותפארת שתוצאותיהם הנם דרכי שלום ושמחת לב.

המהלכים הללו היו בשינוי תכניתם הולכים בישראל ביחש לערך השמירה מטומאת הנדה: מצד החיצוניות, ע"פ הזקנים הראשונים, ומצד העומק וההארה הפנימית החודרת עמוק בלב לשעתה ואינה נצרכת למעטה חיצוני המשאיר עקבות מאפילות אחריו, רק הוא כרוך בקשר אמיץ עם הטהרה הסגולית, המשיבה את אור הנפש ומאצילה עליה הוד והדר רענן ונשמת, הראוי להפרכת חיים עדינים קדושים ומלאים הדרת גבורה וכן קודש ומשרים, עם הפעולה המצטרפת אל הידיעה והסגולה, שכל עקבות אותו הרוח הכהה הנצמד אל הרוח הרעה והזיהום של טומאת הנדה סר ע"י חדוש חיים והתעלות של טהרה. בנדתה תהא עד שתבא במים. עין-איה שבת ב' פב

התיעוב היותר נורא בא תמיד כאשר יתהפך איזה יחש מחבתו וכבודו לאיבתו ובזיונו. הגיעול העצמי יתוסף ברב כח ע"י השפע של עז החבה שהיתה ראויה לבא כאן. ותכפל בכפלים רבים.

טומאת הנדה. זיקת החבה הטבעית היא היא המכה את גליה לטובה במועדה הנכון, וצירופה, וטהרתה הראויה, היא בעצמה הגורמת את הרגשת הריחוק וההתבדלות התיעובית, בהפך המצב להמאס ולהתבדל. ומתועב שבמתועבים, יהיה המבליג על

תיעוב נורא זה של טומאת הנדה ע"י רגש הנטיה הממולאה הגות חבה. כי כל תוכן של חיבת אהבה קרבתית, מגדל הוא את מפלצת הנפשית, ומזיק את הריחוק, וכל כח המושך שהוא קשור בנושא זה מפני התוכן החביב הטמון בו מהמועד הנכון, הרי הוא תוכן מטמא ומעורר שיקוף פנימי.

נדה מטמאה במשא טמאת המשא בנויה לפי מדת הכח המושך הטבעי. עין-איה שבת ב ט א

תנא דבי אליהו מעשה בתלמיד אחד ששנה הרבה וקרא הרבה ושמש ת"ח הרבה כו'. ומת בחצי ימיו.

ימיו של אדם עומדים להחלק לחצאין. המחצה הראשונה צריך הוא להשתלם לעצמו, בגידולו הגופני והחומרי, ואח"כ התורני העיוני והמוסרי. המחצה השני אמנם ראוי כבר שיחל להשפיע על מה שחוץ לו, להעניק מטובו את הצעירים ממנו למען יוכלו גם הם ללכת באורח ישרה. והנה ישנם אנשים שהשחיתו דרכם אפי' בערך עצמם, והם אינם ראויים אפי' לחיים של המחצית הראשונה, ע"ז נאמר "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם". אמנם אותו ת"ח שלפי הראוי לעצמו השלים חוקו, והחסרון הנמצא בו שבגללו היה הוא ראוי למות, הוא לא לפי הערך שפעל הדבר על עצמו כ"א לפי הערך שפעולה של הנהגה כזאת, מאדם רשום כזה, תוכל לפעול על העתיד, ע"כ ה' ראוי לחצי ימיו. אמנם המחצה השניה שעבור הדור הבא, בשביל ההשפעה שראוי לו להשפיע על הסובבים אותו ועל בני הדור הצעירים, שם היו יכולות לצאת הריסות גדולות, לפי הירידה של המקבלים יתרחב פרץ קטן המתגלה במשפיע. ע"כ מת בחצי ימיו, למען תת מקום לימוד לזולתו לסור ממוקשי מות וללכת באורח חיים.

והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כו'. ולא היה אדם מחזירה דבר. פ"א נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע. אמרתי לה בתי בימי נדותך מהו אצלך, א"ל ח"ו אפי' באצבע קטנה לא נגע בי, בימי ליבוניך מהו אצלך, אכל עמי כו', אמרתי לה ב"ה שהרגו שלא נשא פנים לתורה, שהרי התורה אמרה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב.

במקום שהדברים התורניים והדברים הטבעיים מזדמנים לפונדק אחד בארחות המוסר, שם צריך שמירה יתירה שלא יטעה אדם ולא יטעה את זולתו לחשוב שעניני התורה משתקפים בהשקפה אחת ובערך אחד עם הענינים הטבעיים הפרטיים. ומכל שכן שהדבר קשה מאד אם יעלה על לבבו שהדברים הטבעיים הם עומדים למעלה בערכם מהענינים התורניים. מחשבה כזאת תביא לקצוץ בנטיעות תורת ד' התמימה, חלילה, ותביא להשיא עצת חטאין שיסוד התורה היא ההדרכה הטבעית לבדה. ובזה יבאו פריצים ויחללו קודש ויתפארו להסתפק בההדרכה הטבעית לבדה, ומרעה אל רעה יצאו לבלע עולם. ההרחקה מן הנדה בימי תוקף נדותה הוא דבר מתאים לחקי הטבע, אמנם ההגבלה התוריית בימי לבונה היא מתיחסת כבר אל דרכי הקדושה הנעלים הרבה מהשקפת הטבע הפשוטה ההיגיינית ואפילו המוסריית שלה. אותו תלמיד בתתו פדות והפרש בין ימי נדותה לימי ליבונה, הראה לדעת שההגבלה הטבעית עומדת אצלו נעלה מההגבלה התוריית, וכאילו היתה ההדרכה הטבעית עיקרה של תורה והתורה האלהית המרוממת את האדם בעצת ד' לאור הקדושה ומאירה את מחשכי העולם באור האלהי ע"י קדושתן של ישראל, היתה חלילה טפילה לדברים הטבעיים.

והנה אף שאותו תלמיד בעצמו ע"פ דרכו זה ה' זהיר במצות והולך תם, אבל כ"ז היה אפשר להתקבל רק בנפשו שהיתה טהורה ונוטה אל הצדק ורגשי קודש שלה היו מטים אותה לדרכי תורה, ולא היה חסרון של הדעה הזאת, שהיא נשחתה, כל כך ניכר בחיים. אבל הקרובים אל השפעתו, בהיותו בעל דעת כזאת שעם גדלו בתורה וביראה היתה התורה בעיניו כטפלה אל הדת הטבעית, היה עלול להרבות מכשלה. ע"כ לא ה' ראוי לו לחיות המחצה השני של הימים שבהם עלולה ביותר להתפשט השפעתו על זולתו. ע"כ אליהו ז"ל, שהוא הוא המוכן לחבר תמיד אור כללה של תורת ד' עם כל הסעיפים והפרטים היותר רחוקים, הוא העתיד להיות בכחו מפתח את הסתומות של פרטי תורה כמורגל בחז"ל לאו אליהו אמרינהו, והוא בעצמו הורה לעבור ע"ד תורה במקום שהיה צריך לחזק כללה של תורה להוציא מעם רב הקריאה של "ד' הוא האלהים", הוא היה המוכן שעל ידו תתפשט ההכרה כמה סעיפי סעיפים של דקדוקי תורה פועלים על כל ארחות החיים המוסריים והשכליים ונפעלים מהם, הוא ה' ראוי להכיר את השרשים המושחתים העלולים לבא על ידה של הנהגה [גרועה] בסעיף כזה מדיני התורה, עד היכן הם מגיעים, ולו נאה לאמר על זה: ברוך המקום שהרגו, שלא נשא פנים לתורה, הפנים השכליים, הפנים של חשיבות ושל רוממות ערך, לא היתה אצלו התורה כ"א ההדרכה הטבעית, וכיבד את הגבלותיה יותר מהגבלותיה של תורה, שהרי התורה אמרה ואל אשה בנדת טומאתה, לא בנדתה לבדה כ"א בצירוף הטומאה. הטומאה היא מושג רוחני שרק התורה תוכל להגבילו ע"פ עצת עליון, לא ע"פ ארחות החוש הטבעי הפשוט. וההגבלה הזאת היא נעלה מכל הגבלה טבעית, ואין הטבעית כ"א טפילה לה ובטלה אליה, בתור אחורי כל כלי המתבטל לערך גופו ותוכו ופנימיותו של הכלי, כן ההגבלה הטבעית היא ג"כ נכללת (היא) בתוך המון ההשלמות הגדולות הנכללות בתורה לטובת האנושיות והמצאויות בכללה, אבל הפנים עצמם הם בתורה גנוזים. ע"כ

ההבדל שבין טמא לטהור ע"פ ארחות התורה צריך שיקח את המעמד היותר גדול בחיים, וממילא תוכלל בה ההדרכה הטבעית, כי "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

כי אתא רב דימי אמר מטה חדא הואי, במערבא אמרי א"ר יצחק בר יוסף סינר מפסיק בינו לבניה.

כשאדם פורץ חלק אחד מגדרי תורה ומשאייר איזה חלק ממנה לפי ראות עיניו, יש שני פנים באיזה מקום למצא כח הכבד של פעולת הפרצה להזיק ע"י פעולה זו, או ע"י רוח של הכרעת דעת טועה שפעולה כזאת פועלת על לבו של אדם. בצד אחד יש לדון שכח היותר רשום שבקלקול מונח הוא בחלק הנפרץ, שהרי על ידי זה יפרץ הדבר יותר. גם עצם הפרצה כשהיא לעצמה כבר נוטלת חלק רשום מקדושתו הישראלית של האיש הפורץ, ופועלת על חוגו לרעה לפי ערכו וגדלו. אמנם לאידך גיסא, יש פנים להאמר שהחלק הנשאר הוא יותר מזיק מהחלק הנפרץ, שאם היה הפורץ פורץ כל הגדר ודאי הי' מיד נכשל בגופה של תורה, ובהיותו איש שלא נשחת לגמרי היה מכיר מיד רשעו ועויותו והי' שב בתשובה. ולעומת זה אחרים היו מכירים מיד שדרכו אינה ישרה, ורעיוניו היו הולכים ג"כ באורח כזה שהי' הפרץ וזלזול תורה ניכר בהם והיו רבים פורשים ממנו, אם הי' עומד בתוקף על דרכו הנשחת. לא כן הדבר כאשר השאיר חלק של גדר המורה על יראת ד' שיש בו, ע"כ יש לדבריו והצעותיו פנים מסבירות ורבים מתמימי דרך יוכלו להמשך אחריו. ואח"כ יובילו אותם הדרכים הרעים שהם נאחזים בשורשן של דיעות רעות, כמו בנדון דידן באותו השורש הרע של הכבדת כח ויד של הנטיה הטבעית על פני כח התורה האלהית, וכיו"ב בכל נסיגה היוצאת מדרכי תורה וגדריה שכולם או פועלים על הדיעות להרע או נפעלים מהן, וברוב שני אלה יחד, ע"כ יש יותר הפסד בחלק הנשאר מבחלק הנפרץ. ע"כ כי אתא רב דימי אמר שסבת העונש, והרושם שע"פ ההשגחה הי' צריך לעשות בעולם הוא מצד שמטה חדא הואי, כלומר בהחלק שפרץ את הגדר של "לא תקרב". במערבא אמרי שלא על עצמו אנו צריכים לדון, גם לא על הפעולה שפרצה יכולה לפעול על הנשחתים כבר בפנימיותם, כ"א על הערך שיכולה פרצה שיוצאת מאדם רשום לפעול על החוג הקרוב לו, ויותר מה שתוכל לתפוש גם ישרים ותמימי לב, וזהו ביסוד הכח של החלק הנשאר שמורה על כשרותו של הפורץ. סינר היה מפסיק בינו לבניה, זהו הדבר היותר ראוי לגרום צורך לעונש גדול שיהי' ראוי להיות לאות לבני מרי ממה שראוי להעשות מצד החלק הנפרץ. עפ"י עין איה ג ב נ-סא.

*

אחינו היקרים יושבי ארץ הקודש וכל התפוצות!

מתוך האהבה הגדולה, שאהבתי אתכם מתוכיותה של עומק נשמותי, אני מוצא בנפשי עוז להגיד לכם דברי במכתבי זה. צנועה וקדושה היא היהדות, ומתוך כך דוקא אינה לא פחדנית ולא בישנית, היא יודעת עת לחשות ויודעת עת לדבר, יודעת לשמור על הטעם ועל הנימוס, ויודעת גם כן להתרומם לפעמים על הצד ההסכמי שבהם. ועל יסוד זה הנני מרשה עצמי לדבר באזניכם, אחינו ואחיותינו, דברים כאלה שאיני חושש אם יהיו לאיזה מספר של אנשים קשים לשמוע, בטוח אני שהנשמה הישראלית תרגיש בתמימות-לבה את היופי ואת הנשגב, הספון בהתענינות בדבר הקדוש הזה, שאני מרהיב עוז לדבר אותו לפניכם, ברגש הכבוד היותר עמוק הקבוע בלבי אל מעלת כבודכם.

יודע אני את החפץ הכביר הטמון בנשמת עמנו, לראות את תחיתנו הלאומית, ההולכת ומתקרבת אלינו בכל כליל-הודה, בכל תמותה, בכל שלמותה, בכל זהרה והדרה, - ובשביל כך הננו דורשים שלא תהיה תחית-עם זו פגומה בשום צד ובשום פנה. אנו חפצים לראותה מתרוממת בגאון ומרוממת בהדר גודל עוזה, את כל השדרות אשר לגוי כולו, מבחוץ ומבית פנימה. ובשביל כך, כשאני רואה שבעצם התחיה הלאומית הוד-הקודש מועם בערך מערכי החיים, אני מתאנח בלבי, וכשאני מקשיב הד קול של חשבון הנפש, של הבעה חיה של תשובה, של הגברה רוחנית קדושה, הבאה מתוך זרמי התחיה, הרי רוחי שב וחי. והנני מרגיש עוצם ועוז, גודל ורוממות, והתחיה נצבת אז לפני ביפעת תפארתה וזיו כבודה. ולשמחת לבבי זרזיפי תשובה מרגינה הולכים הם ומתרגשים מתוך השדרות הצעירות והרעננות. "תשובה", - מלה זו היא הגואלת והיא תגאל אותנו. ומכלל התשובה היא בודאי הטבעתה במטבע הלאומי שלנו, במסורת הקודש שלנו, בדבר ה' אשר נגלה לנו, ואשר בו אנו מגשימים את חיי דורותינו. פרטים רבים יש שנהיה צריכים להזכירם כפעם בפעם, בתור הופעות מחויבות מתוך הארת התשובה החיה והמושכלת, המכרחת לבוא מתוך זהרה של תחיתנו הלאומית, הבאה ושוטפת עלינו בשפע זריחת קרני אורה. ותשובתנו תשובה של חיים היא, תשובה של דעה, מחשבה, רגש, רעיון ומעשה.

ועתה הנני מלא חופש לקחת דברי אתכם, על דבר טהרת החיים, בחיינו פה, בארץ התחיה בתקופת הגאולה והפדות, ואני דורש מכם, אחינו ואחיותינו, את הטהרה המעשית בחיים, במלואה, כטהרת התורה.

קדשו את החיים, בקדושת ישראל המנחלת מדורות-עולמים, בקדושת התורה והמסורת האיתנה. הטבילה הכשרה, בטהרת הבית, טהרת בנות-ישראל, במקוה כשר. בשמירת הטוהר סוד הקיום והפאר של נשמות הדורות. שמרו נא, אחי ואחיותי, שמרו את הוד נשמתכם, שמרו את קדושת העם, את קדושת החיים וקדושת הדורות. אל תהיה מצוה זו קלה בעיניכם, אחים חביבים ואחיות חביבות. אל תשלו את נפשותיכם בשום שקר מוסכם מיחידים או מרבים. אל תחשבו למצוא תמורת הטהרה התורית, שבמקוה הכשר כדת-תורתנו הקדושה, - בשום טהרה של חול, בשום רחיצה טבעית. כל האמבטיות המגוהצות ביותר, פסולות הנה, לא יטהרו את הטהרה, שקדושת ישראל דורשת. הטהרה, שעמדה ושתעמוד לישראל, לדורות עולמים, היא רק הטהרה אשר בדבר ה', נותן התורה לעמו ישראל בקדושתו, היא נמצאת. נוראה ואיומה היא שגיאה זו, נורא ואיום הוא העון הנכתם הזה, דורות הוא מזהם, יפעת החיים הוא מחשיך.

אל תשגו לחשוב את דבר ה' למצות אנשים מלומדה. דבר ה' חי וקים הוא לעד, ולא יחליף האל ולא ימיר דתו, ונצח ישראל לא ישקר, ודבריו חיים וקים לעד. שמרו את טהרת הקודש בחיי המשפחה, התיחסו אל טהרת החיים באותו כובד הראש, ואותה יראת הכבוד, הראויים לאבן הפנה של יסוד הדורות, ושל קוממיות האומה, של הארת נשמתה ושל שמירת צביונה. השמרו מכריתת הנפש! השמרו מזהמת המות! שובו לדבר ה', לפקודיו הישרים, ולעדותיו אשר נאמנו מאד.

שמרו משמרת הטהרה, בנות עמי. דקדקו בכל דבר ספק, לשאול ברגש כבוד, ובצניעות הישראלית האפיינית, לרבנים יודעי דעת תורת חיינו, כמעשי אמותיכן הקדושות, אשר הנחילו לכן, את הלב הישראלי, לב הזהב, הזך והטהור החי לעד, המנצח את כל הקמים עליו, בעוז גבורתו כמעשה אלה הנשמות הזכות עשו והחיו את העם, העומד להגאל גאולה שלמה ולהבנות על ארצו. שמרו את הטהרה ואת הטבילה הכשרה! ואור שמחה וחיים, יופיע על כל מצעדי תחיתנו, והיינו לברכה בארץ חמדה, ולמשוש דור דורים בבנין עמנו על אדמת קדשו. שמעו לדברי אוהבכם הנאמן הנושא לכם ברכה עד בלי די, ממכון בית חיינו, מהר הקודש, ירושלים

עבדכם ואחיכם המסור לכם בכל לב

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

דין דם טוהר

דין דם טוהר, הוא בערך יסוד הנדות, לאשר גורל הנשים, שלא יתגנו על בעליהן ולא יתעללו בהן פוחזים ואנשים גסים, בעת שהיחש אינו לפי טבען. הנה בשבועות הראשונים לחידוש פרי בטן מתגברת האהבה במשפחה ואינה צריכה לשמירה. ואף כי בשבוע לזכר ושבועיים לנקבה, שאז חולשת הלידה ... צריך הדבר להרחקה מפני זהירות הגופני וגם ערך הכבוד ... ההתגנות המצויה מדמים וליחות, אבל כעבור אלו הימים ו... מתקדשת מטומאתם, כבר יש ערך שהשעשוע של ההורים... עם הילד הנולד מחדש לא יהיה נפרע מפני מקרה נדות... לשמח לב האשה הנדכאה שסבלה חבלי הלידה ולפי ריבוי חבלי הלידה (בלידת נקבה) ועם זה הרגש של שמחה המביא חבה, שאינו כ"כ חזק על ידה כמו בזכר, צריכה לזמן יותר ארוך להתגלות הפיוס והראות אותות האהבה באין מעצור מכל קירוב טבעי. פנקסי הראי"ה א-לד-ה.

מצוות האשה:

בעני אמתך, וזכרתי ולא תשכח את אמתך נתת לאמתך, אר"א אריב"ח שלש אמתות הללו למה כו' שלשה בדקי מיתה כו' נדה חלה הדלקת הנר, שמא עברתי על אחת מהן.

י"ל דרמיו קרא "בעני אמתך" לנדה, כמו שדל נקרא חולה "ככה אתה דל בן המלך", כן עני ג"כ ראוי לקרותו ע"ש עיניו, ונדה דוה נקראת כד' הרמב"ם ע"ש חולי. "וזכרתי ולא תשכח", לשון כפול לענין חלה שכד' הרמב"ן בסהמ"צ יש בזה ב' מצות הפרשה, דהיינו קריאת-שם, ונתינה. וי"ל שזכות שמירת נדה תעמוד להסיר מחדרי בטנה כל דבר המונע מאתה פרי בטן. חלה, זכות קריאת השם, שהוא פועל לחול ההכנה של התכלית, יעורר שיתן ד' לה הכנה להריון בטבעה אחרי סור הסיבות המונעות, וזכות הנתינה שהיא התכלית תעמוד שתזכה להריון. וזהו "וזכרתי", פקידה וזכרון נגד ההכנה, "ולא תשכח" נגד הנתינה שהיא התכלית, שיבא ההריון. "ונתת לאמתך" כדמסיימת "זרע אנשים" גברא רבא, נגד הדלקת הנר שכבר העידו חז"ל ע"ז בב"מ "דמאן דזהיר בנר שבת זוכה שיצאו ממנו גדולי תורה", נגד אור תורה.

וי"ל שאלו השלשה שנמסרו לאשה מתיחסים הם לבקשת הבנים. נדה, מי שאינה שומרת כראוי היא ראויה לילד בנים פושעים ומורדים, ובודאי בני נדה הם הגרועים מכל התשע מדות לפי חומר הטומאה והעון. חלה, באשר הני נשי במאי זכיין באמטויי בנייהו לבי כנישתא היינו החזקת התורה. ויסוד מתנות כהונה הוא למען יחזקו בתורת ד', נמסרה לה חלה שתשריש בקרבה ערך החזקת תורה ביחוד בדבר דמקרה הנייתה, כדי שתתלמד להסיר כל טרדא מבני' ובעלה להגות בתורת ד'. הדלקת הנר, באשר יסוד אהבת לומדי תורה בא רק ע"י אמונת תורה שבע"פ, כאשר אמר בעובדא דינאי בקדושין אחרי שנזרקה בו מינות שאין לומר תורה מה תהא עלי' שהרי היא כתובה ומונחת בקרן זוית. ע"כ נתן לה הדלקת הנר, שמצד הוראה החיצונה דתורה שבכתב אסורה, כאשר נוהגים הכופרים בתורה שבע"פ כפשטה ד"לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". אמנם אוהבי תורת ד', הם הסומכים על דחז"ל שקבלו ויגעו ומצאו אמתת ההבנה בתורה, ע"כ נמסרה לאשה הדלקת הנר לחבובה של תורה. והני תלתא ראויים להנתן בזכותן בנים כאשר הם מתאימים אל התכלית של הבנים, שיהיו למודי ד'. עין איה אה כט.

על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנדה, בחלה ובהדלקת הנר.

בכלל יסוד העונשים המתיחסים לעוברי דרך ד', הוא בנוי על מטרת ההשגחה העליונה לשכלול המציאות. וכשם שלא חיסר האדון ב"ה בעולמו כלום מהמון סיבות רבות ושונות שמגיעות למטרות, לשכלל על ידן את המון יצוריו, להוציא כלי למעשהו, בכל מערכת הבריאה, כן ק"ו שלא יחסר סיבות ומערכות מסבבות לשכלול רוח האדם והטבת מוסרו ועדינות נפשו. וכאשר כל התורה כולה היא דרך ד' לישראל, שבאחזם בה משפעת היא עליהם שפע אצילות נפש, ברכה ורוח נדיבה, ומרככת את קושי הלב הטבעי והגסות הבהמית שבאדם, הנה בסורם מדרך הטובה והזניחם את עצת קדוש ישראל, אז מוכרחים היגונות בחיים לבא, לבצר זדון הלב ולרכך את קשיו וזוהמת בהמיותו, למען יוכל האדם להתנער אל מעלתו האנושית לקדש קדוש ישראל, ולחוש את מעלת ההוד והאצילות שבחיי קדושה הערוכים בהדרת קודש, הצנע לכת וצדק ומשרים. והנה יסוד קדושת החיים הביתיים, עליו נבנה כל האושר הפרטי והכללי בכלל החברה, והנה הם נמזגים מקישורים שונים, שהרגשות יכולים לעלות על פיהם מעלה מעלה, גם לרדת מטה מטה, הכל לפי הציור הפנימי אשר בנפש מהבנת תוכן החיים. כשהדברים הולכים כסדרם, כשאורח החיים מתפנה בתחילה מזוהמתו שיוכל לקלוט במהלכו הטבעי, והוא מתכוון בסדר של טהרה המוכן לקלוט בתוכו נצוצי אורה, של מהלך חיים קבועים ערוכים ע"פ סדר שאיפת צדק עליונה, מסודרה מטעם עומק חכמתה של תורה, הראויה להיות מושפעת ע"פ יחש של גדולי הרוח והצדק אל תוכו של הבית, אז תבא המטרה שתתקבל הכרת הקדושה והוד ברכת ד' שבחיי קודש, ברוח שלום ושמחה, לא ברוח של כפיה והכרח וחשכה, ואז יציץ נזר החיים על הבית להיות בית נכון "ואוהל ישרים יפריח". רוח ד', רוח קדושה וטהרה, איננו ראוי לחול על הבית כ"א כשיהי' קשר הנפשות מצורף ברגשות נעלים וקדושים, שאצילות הרוח ורוממות הרעיון להקים בית לשם ד', בחיי יושר וצדקה, יהיה הכח הגובר והמתעלה על יתר תנועות החיים, המעשיים וההרגשיים. האשה אינה מוכנת להיות חיי שמחה וקדושה משפיעים עליה ומושפעים על ידה, ביחש לחיי המשפחה והפרחתה בעתיד, כ"א להיות מצב הנפש, המושפע ממצב הגוף, מוכן לזה. אבל בהעדר ההתאמה הזאת, יוכל רק כח בהמי חמרי להיות לאש הדיוט, האוכל ומכלה, ומטביע ברפש תאוה בהמית את כל חסן וסגולה, ופועל על המשפחה ירידה איומה, שתכונתה השפלה תתפlesh ברוב בדורות הבאים, לזרע זרע שפלות, בחיים נשפלים שמרכזם איננו מתרומם מלגימה חומרית גסה, שעם התגברותה אפס כל הוד החיים, מאין יתרון לאדם על כל חיתו ביער. והנה ההגנה נגד המחלה האיומה הזאת, המורידה את ערך האדם עד עמקי שאול, הוכנה בחבלי לידה, הנותנת את מרירותה כופר כל התמכרות, אשר תוכל לגרר אחריה את הלב החלש אשר לאדם, באין לו תמיכה עקרית ממשאת נפש של קדושה וצדק עולמיים. והנה הזהירות בנדה תרומם את השתילה של המשפחה משפלותה הבהמית, עד שתאחז לה מטרה יותר נעלה במהלך חייה, שלא בנקל ימצא כל איש עקבותיה, כ"א בהיותו מושפע ג"כ בחייו הביתיים מאורה של תורה, ע"י שפעת כהן מורה הנגש אל ד' ודבר קדשו. ע"כ סמוכה

אחריה החלה, הכרת ערך חשיבות הכהונה בחיי הבית פנימה, "ראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך". ובהתנשא האדם בקיום אמונת חכמים מלב נכון, תבא משאת הנפש לשום מטרת החיים את הקדושה והאצילות שבהם, לא בתור חק וכפיה, כ"א באור פנים ושמחה, כטבע עצמיות החיים להיות מלאים אורה וצהלה, שיתגלו ביום הקדושה והמנוחה בשקט חיי המשפחה ושמחתה התמימה, באור שבת קודש, בבאו להניח כל לב מכל עצב ורגז, ולרומם את הרעיון לחיי עונג, שיסוד מוצאו ועטרת תפארתו היא ההתאמה אל הקדושה ואצילות הנפש, ברוממות הרוח של מטרות נשאות ונעלות, שכל עונג וכל נועם מתקדש עמם ומתעלה. זה יהיה פרי לימוד הכהן והשפעתו בחיי הבית, עד אשר יוצא אל הפועל בליל התקדש שבת קודש בהדלקת הנר, לאורה ושמחה ושלוש בית. אבל בהחסר הרתוק הקדוש הזה, והחיים במהלכם עושים את נטיותיהם, והכחות הבהמיים, שאינם מתבסמים בבושם משחת קודש, יורדים הלך וירוד, אז רק משבר של אפיסת כל תקוה, והבאת מפח נפש, מכל התמכרות שאין עמה כ"א פחיתותה הנמוכה, יביא את המרפא הכללי לשארית הפלטה, למשפחה ולאומה בכלל. ע"כ אלה הנה הסיבות, שההכרח של השמירה של שכלול הרוחניות ועטרת החיים מחייב את הזעף, המביא לכונן דעה יותר רוממה, ונשים מתות בשעת לדתן על שאינן זהירות בנדה, בחלה ובהדלקת הנר, שרק בעז מר המות וחשכת אופל השבתת שמחה וגיל, תוכר תרמית הערך השפל של החיים. ועד עומק הנפש יחדור ההכרח להתרומם עוד להכרה יותר עדינה, באופן שיהיה תכן החיים עמה כ"כ נשגב וקדוש עד כדי להתעודד ג"כ מכל משא של מרירות ומעוף צוקה. "עוברי בעמק הבכא מעיין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה. ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון".

נדה מ"ט, א"ר יצחק היא קלקלה בחדרי בטנה, לפיכך תלקה בחדרי בטנה.

החדרים הם מחלקים את תכסיסי הבית למערכותיהם באופן שיעמוד כל ענין בגבולו. כן החיים המתקדשים בקדושתה של תורה, מעמידים כל נטיה מהנטיות הרבות שבנפש האנושית על מכוונה ובגבולה. וכשמשפחת האדם הולכת ע"ז הדרך היא מתעלה בדרך החיים להתקרב אל תכלית יצירתו, להיות מעמיד דורות שיצאו ממנו ראויים לחיי אורה, בדרכי צדק ויושר ודעת שם השם יתברך. ע"כ ראויה היא התולדה להצליח, ולהיות מתגוננת מכל פגע. אבל כאשר העבירה את הדרך, וע"י הגברתה את הצד החומרי הנמוך, באפס השפעת הקדושה וחדות השי"ת במערכת התולדה, כבר אפס כל סדר הראוי להמשך אחר הטוב והקדושה במשטרי חייה, ביחש אל טבע חיי המשפחה והקמת הדורות, שקלקלה בחדרי בטנה, והסירה כל גבול, עד כמה תוכל החומריות הגסה לשלוט על מערכת החיים, הרי כבר סרה התולדה מתפקידה, ואין לה זכות להעזר מצד ההשגחה העליונה הצופיה לשכלול האנושיות. ע"כ כל התקוממות של מניעת התולדה והרבות המכשול יפגיע בה עונה, כיון שאפס כח המנצח כל המכשולים שהוא קשור ביחש התכלית הנשגבה של מהלך התולדה, הנמצא דוקא עם שמירת הגבולים של החדרים המוגבלים בעמקי הנטיות, היושבים במערכה איש על דגלו, לפיכך תלקה בחדרי בטנה.

תינח נדה, חלה והדלקת הנר מאי איכא למימר, כדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא, אמר הקב"ה רביעית דם נתתי בכם, על עסקי דם הזהרתי אתכם.

כח הגידול והצמיחה אשר שם השי"ת בקרב כל צומח, וביתר שאת בקרב החי והאדם, שמהתחלות הקטנות והמצומצמות במדתן יתרחב הדבר לבא לידי השלמה גמורה, ומחומר קטן ודל, שכפי קטנו הכמותי כן הוא ג"כ קטנו האיכותי בכחות דלים וחלשים, יצא אדם גדול ושלם בתכונותיו, עומד לגדולות במעלותיו הנפשיות, מזה אנו יודעים כמה גדולה היא האחריות בשמירת כל ענין מקלקול בהתחלתו. כי החסרון היותר קטן המתערב בהתחלה, ממנו תוצאות להמון קלקולים רבים. כי הכח המגדל יקח עמו את כח המקלקל ג"כ להפרותו ולהרחיבו, כפי אותה המדה שהוא מרחיב את הכחות הטובים המתיחסים לחומר הטוב. וזה הוא אחד מקצה טעמי איסור נדה, שהדם שממנו הולד נוצר, צריך שיהיה מוכשר בין מצד מזגו החומרי בין מצד מזג הנפש וצהלת הרוח, להיות חל עליו רוח חיים צח וטהור נוטה אל התעוררות הטוב והקדושה. ואם יתערב איזה עירוב כ"ד מתמצית החומר הבלתי טהור, או אפילו רק מהשפעתו שהוא משפיע על הנפש כל זמן שלא נטהרה ממנו כדת של תורה, להחליף תכונה לטובה ולאורה של עז ד', אותה התערובת המצנעת יש כח בידה לקלקל ולהוריד עזה של התולדה הקדושה הישראלית, חלילה, ומגעת עד כדי לשלול את תכלית החיים והתולדה, שהם נועדים להוציא כלים מוכשרים, ללכת באור ד'. ע"כ אמר הקב"ה, רביעית דם נתתי בכם, בהתחלת היצירה, וממנו תוצאות לכל בנין הגוף ובסיס לנפש גדולה וחכמה רבת פעלים; מזה תבינו כמה נשגב הוא כח הגידול מהתחלות מקומצות, ותוכלו לדון כמה שמירה צריכה היא ההתחלה הנפלאה הזאת מכל תערובות של פגעים שיוכלו להתלוות עמה, לבקש להתגדל גם הם עם הכנתם לטומאה ולכיעור, תחת הקדושה והתפארת שאנכי שותל בכרם בית ישראל, הסוגה בשושנים. על עסקי דם הזהרתי אתכם, לשמור בהתחלה כח הטהרה, למען יהיה אחרית דבר טוב דוקא מראשיתו.

ראשית קראתי אתכם, על עסקי ראשית הזהרתי אתכם.

השלמת הבית בארחות צדק היא ההתחלה להצלחת החברה בכללה, וחיי המשפחה בהיותם מתרוממים למצב טוב, תוסד מזה ברבות הימים הצלחת האומה. ע"כ הקדושה הביתית היא ראשית להצלחה הכללית שבכללות האומה, וכערך משפחה אחת אל כללות האומה, כן הוא ערך עם ד' אל כלל מין האנושי. שההשרשה של הקדושה ודעת ד' שמשתרשת בישראל ע"י התורה וקיומה בכל הזמן הארוך העבר, היא תגרום שיתפשט אור ד' וכבוד ידיעתו על כל המשפחה האנושית בכללה. ולשם כך נקראו ישראל ראשית, מפני שכך הענין של ההשלמה הכוללת הולך וכובש לו מקום בעולם קמעא קמעא, והראשית הם ישראל. ע"כ נכבדים הם מאד הדברים שעליהם נוסד יסוד קדושת ההתחלות, כי בהתחלה כלולה כל המטרה היותר אחרונה. ע"כ החלה, שהיא המתנה של כהונה המתיחסת אל הבית והליכותיו ביחוד, להשריש כבוד התורה ועבודת ד', וזיקוק הלימוד לדעת את ד' ושמירת המצות, הבא ע"י הכהן המשרת את ד', היא הראשית המנחת את יסוד הבית, ועיניה נשואות אל האחרית הבאה מן הראשית: ההצלחה המתפשטת מיחידות של הבית אל ריבוי של הכלל. כן היא מתאימה אל המטרה שבכלל המצות ובחירתן של ישראל, שנושאת ג"כ בתוכה את ההתפשטות האחרונה שתבא לרגלה. ראשית קראתי אתכם, על עסקי ראשית הזהרתי אתכם. והמטרה ההולכת ומתגברת בריבוי עם ד' נושאת דגל שם ד', נסמכת היא יפה אל כל מחזה של לידה והוספת נפש בבית יעקב, שעל כללותם נאמרי "עם זו יצאתי לי תהילתי יספרו". וכל הפושט יד בהכנות הראשיות הפרטיות שבחיי הבית, הוא מזעזע את העמוד הימני מצד רוממות הוסדו.

נשמה שנתתי בכם קרויה נר, על עסקי נר הזהרתי אתכם.

יסוד דרך הטובה לאדם היא להכיר את ערכו, שאע"פ שאין ראוי לאדם להתרחק הרבה מדרכי החיים הטבעיים, וכל תביעה טבעית המיוסדת על היסוד הבריאי שבגוף ובנפש היא לעולם מתאמת ג"כ עם דרכי התורה ואור ד', מ"מ צריך להתבונן, כי מתי יוכל להיות שם ארחותיו להכריע איזה תביעה וחפץ הוא מיסוד הטבע הישר אשר כך עשה יוצר האדם, ואיזה הוא עולה משרירות הלב והשחתת המדות, מצדו או מצד דורות הקודמים או מצד המקרים והסביבה, ע"ז צריך שיאיר אור התורה והשכל את מחשכי הנפש, שרק בהיותו מאיר את נשמתו בתלמוד תורה ומחזק את כחה הטוב במעשים טובים, רק אז תהיה מאירה, וע"פ אורה הנתלה בה יוכל ללכת בדרכי החיים גם במקום שהם מסובכים ולא יכשל. אבל אם יסמוך על הטבע המתגבר בלא הארת אור תורה ומצות, הנה ימש חשך ויכשל בכל עת, "דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו". ע"כ בכניסת השבת, היום המקדש את ישראל ומרוממם משפלות הגסות הבהמית שהמון המין האנושי שקוע בה, בתחילת באו צריך לכבדו באורים, להדליק את הנר להאיר, ע"פ מצות תורה מ"לא תסור", למען יהיה שלום באהלו. וזה יזכירנו ג"כ כי אין לנו להניח את מצב המחשכים הטבעיים במעמד, כ"א להאירם באותם האמצעים שהם עלולים להיות מוארים על ידם, שבזה נהפך את כל תוכן החיים לקדושה ולאור. ומדור לדור נגדיל פעלנו לטובה ולברכה ד', וזה היסוד יכין לבבינו להתקדש מכיעורים שבטבע, בזהירות קדושת חיי הבית המתיחסים לנדה וחלה, המזקקת את השפעת אור התורה ועצה מכהן בתוך חיי הבית הפנימיים. וזה תשלום המחשבה שנשמה שנתתי בכם קרויה נר. לא אור מאיר מעצמו שא"צ מכשירים להעלות אורו ולשמרו, כ"א נר, שאמנם כשיכשירוהו יאיר באור צח מרנין ומשמח, אבל מבלעדי המכשירים המעשיים והשכליים המסבבים אותם לא יביא את תועלת האורה. ע"כ יתרומם בזה האיש הישראלי מלהשען על הטבע השפל, שכבר נתקלקל בתכונת האדם ע"י כמה מוקשים שכבר קדמו, וירומם את הטבע היסודי בהכשר של אור תורה ומצוה ודעת השי"ת.

אם אתם מקיימים אותם מוטב, ואם לאו הריני נוטל נשמתכם מכם.

כח הטבע של כחות החיים האצור בנפש, יש בו הכנה להיות מתעלה ע"י הדרכה טובה המוארת באור תורה ומצוה. והנה ההכשר להתעלות, להיות חפץ באמת להיות חי ופועל לפי הדיעות היותר אמיתיות וההרגשות היותר קדושות לטוב ולחסד, כמעשה גדולי העולם אשר נגשו אל ד' במעשיהם הבהירים למלא את העולם חסד ואמת, זאת היא מתת ד', נשמה שנתתי בכם, שצריך להכשירה כראוי. אמנם כאשר בהתפתחות ההכשר יפה תעלה תפארת הנשמה באורח חיים נעלה מטבעה, כן בהיות האדם מתעצל לקחת את הרטיה של תורה ואור דעת ד' בפעלים טובים, אז אותם הכחות הטבעיים עצמם שהיו ראויים להתעלות מטבעם ביותר שלמות, ירדו וישפלו, עד שאפילו המוסר הטבעי היותר נמוך יתקלקל במשך הזמן וחליפות הדורות, אשר באין כח קדוש ונשגב המושכם למעלה, הם יורדים ונשפלים מטה מטה. והמוסר הטבעי, זאת היא נשמתכם, המכוונת נגד נשמה שנתתי בכם, וכיון שאינכם מקיימים אותם ההכשרים שתקח לה על ידם הנשמה דרך העליה, הרי היא עומדת להיות כ"כ נשקעת, עד שאני נוטל ג"כ נשמתכם הטבעית. ובהתגלות הכנה כ"כ ירודה, שתבא לאבד את ערך החיים ולהשפילם, מיד ההשגחה העליונה מכינה דרך הצלה למעט כח הרשע. והנולדים בהכשר ירידה מוסרית שאין עמה תקנה, הנם כלים ונמקים בעון אבותם, שגרמו לתולדותיהם מעמד נפשי כזה שיאבדו תקותם להכניס באוצר החיים דבר המביא להועיל, ושלא יהי הפסדם מרובה הרבה משכרם.

ומאי שנה בשעת לידתו, אמר רבה נפל תורא חדד לסכינא.

רש"י: **נפל תורא** לארץ, שהוא עומד לשחיטה הכל אומרים חדדו לסכינא עד שלא יקום, ויהא טורח להשליכו, כך, הואיל ואיתרע מזלה מזומנת פורענותה לבא: אנו רואים שהטבע לא יעשה דבר לבטלה, כי החכמה האלהית שהנהגתה היא בתכלית השלימות היא עושה כל דבר במשקל, במשפט צדק, ואינה מבזבזת שום כח לבטלה. ואם יש ענין שנצרך להעשות מטעם ההשגחה, ויספיק להיות נפעל בסבה שכבר נמצאת במציאות למטרה כללית או פרטית, זה הוא משפט הצדק של המשקל האלהי שלא לחדש סיבות מיותרות. כמו ששלמות איש המעלה היא שלא ידבר דברים יתירים, ואם יספיק למטרת הענין דיבור אחד לא ידבר שניים, כן מצד מעלת השלימות העליונה כביכול אין בדרכי הפעולות דבר יתר ופעולה ריקה. וכ"כ גדול הדיוק, עד שאם ע"י איזה פעולה הנמשכת ובאה תושג המטרה לאיזה ענין אחר, לא יוכפלו הדברים. ע"כ כאשר מצד ההנהגה החסכונית הוא שלא לבזבז פעולות, ואם נפל תורא, והשחיטה ראויה לו, הזמן מוכשר אז לחדד סכינא כדי שלא להצטרך לפעולה אחרת. כן אין ההשגחה מניחה את העלילות שהמיתה עלולה בשעת לידתו למי שגרמו מעשיה להיות עוברת מן העולם. וביותר הדבר נכון מצד ההוראה שיש בזה שעצם הפורעניות והריסות החיים היא נגד המטרה העליונה שהשם יתברך הוא מלך חפץ בחיים. ע"כ רק ההכרח של הקניית הטוב הכללי הוא הגורם העונש. ע"כ כמו שראוי מצד המוסר למעט בפעולות מוכרחות כשיש בהן איזה הפסד מוסרי, כמו ענין השחיטה, שההכרח מביא לפרנס בני"א בבשר בע"ח ומתוך ההכרח התיירה התורה, ומ"מ לא נסתלק לגמרי אותו רושם שפעולה שיש בה השחתה מוסרית, עושה, עד שהטבחים הם משותפו של עמלק, ע"כ ראוי למעט בהרחבת הפעולה, וכשמזדמן ענין שההפלה שהיא מצרכי ההכנה לשחיטה תהיה נגמרת בלא פעולה מצדנו, ראוי ונכון הדבר להראות צד ההכרח וההרגשה הפנימית שיש בנפש לבקש התעלות ממעל למצב כזה. כן נוהגת השגחת השי"ת שכל דרכיו אמת וצדק, להודיע לבני האדם עלילותיו ודרכיו למתבוננים באורחותיו כדי שיגיעו בני"א להיות כולם לימודי ד', להורות מיעוט הרצון בקימוץ ההרחבה לפעולות ההפסד והעונש, עד שראוי להסתפק בפעולה טבעית קבועה מכבר, למען לא יהיה הכרח לחדש פעולה להרחיב גבול מדת הפורענות, להורות בזה קימוץ הכחות וההסתפקות במיעוט האפשרי, כעין נפל תורא חדד לסכינא.

אביי אמר תפוש תירוס אמתא בחד מחטרא ליהוי.

רש"י: **תפוש תירוס אמתא** תרבה פשעים השפחה, וכולן תלקה בחבטה אחת: **תפוש** תרבה: **תירוס** פשע והתרסה: כלומר אשה עומדת לייסורי לידה על ענשה של חוה, ומצדפי לה עונשין הרבה לאותן מלקות. הצד המוסרי של חבלי לידה ילמדנו לדעת כי אוצר של רעות, נטיות ומדות משחיתות, נמצאות בקרב המין האנושי, ומתגברות בפנים ידועים בנשים, שכן הרגש עולה בהן על כח השכל השופט, שהוא יסוד הצדק להכיר את היחש היסודי שיש לאדם הפרטי עם כל מה שחוץ לו במציאות. ע"כ לו לא באה התולדה ע"י מכאובים וסכנות, לא היה הצדק, האפל כ"כ בתוך הנפש יכול לצאת לפעול, לגדל את הזרע אשר נתן לנו ד' כדי לבנות את העולם ולהרבות טוב וחסד. אמנם המכאובים והסכנה הכרוכה בעקב הלידה, הם מוציאים את האהבה הגנוזה בעומק הצדק מן הכח אל הפועל, עד שמתפשטת כראוי לכל הפחות על החלק היותר קרוב ממין האנושי, שהם הבנים, הנולדים בעצב, בעקב החטא. א"כ מטרת חבלי הלידה היא למעט כח הרשע הגנוז בטבע הנפש האומרת "אני ואפסי עוד", שלא תוכל להבין חביבות ואהבה כ"א לדבר הבא במכאוב וחרף נפש. ע"כ אם השפילה האשה ביותר את מוסרה, בפרצה גדרות עולם המבססים את עז הקדושה הצדק והטוב בעולם, שאז כפי ערך הפריצה כן גדול כח התעצמות הרשעה בעומק הנפש, עד שלפעמים המכאובים הצריכים לגרש ולשבר כח הרע, הם צריכים להתעצם כ"כ עד שאין אפשרות לסובלם. ואז אמנם המטרה מושגת בביעור חלק כ"כ נפסד מהמין, מקרב האומה, כדי שיוכל הצדק הכללי להאיר אורו ולכבש לו נתיבות בחיים במעשה ובמהלך הדורות. ע"כ לפי ריבוי המרידה, במחאה האחת יבא כח המנגד הלוחם בעד עז הצדק והאמת ע"פ דרכי ד' ומשפטיו העליונים, ובכח האחד של חבלי הלידה הנועד לכה המרדות התכליתית, יבא עד קצה גבולו, כשהרשעה הביאה את עצמה למצב כזה, בחד מחטרא ליהוי.

רב חסדא אמר שבקא לרויא דמנפשיה נפיל

רש"י: **שבקא לרויא** לשיכור, אינך צריך להפילו שהוא יפול מאליו, כך האשה עומדת לילד משנתעברה, והיא צריכה לבקש להקדוש ברוך הוא לפתוח רחמה, והוא נמנע והיא מתה מאליה:

חק חק האדון ב"ה בעולמו, שביראת ד' יהיה מבטח עז ומעז ביום צרה. וכאשר הכחות הרוחניים המה מסעדים את האדם גם בעת אשר גופו יסבל ממשא של יסורים ומכאובים, כי "רוח איש יכלכל מחלחלו". אמנם אי אפשר להמצא אור ד' בלב בעת צרה, כ"א כשיקדים האדם לקדש דרכיו בדרך ד' בעת טובה, שאז בעת צרה יתלקטו כל המחשבות והרגשות הבאים לרגלי דרך ד' הישרה ויאירו בנפש אור תקוה בטחון ועז, המבליג על כל בעותי שאול שמתגברים בעת צרה. ע"כ בתולדה האנושית שבעקב הנפילה המוסרית צריכה להתקן ע"י מכאובים של חבלי לידה, הנה כפי ערך השמירה של תמימות דרך החיים, כן יהיה מקור לאור האומץ של הרוח להתגבר במנוחת נפש ותקוה בישועת אלהי יעקב מושיע בעת צרה, עד שתתן עז לחזק את הרוח ולהתגבר על החבלים הנוראים ולצאת מהם בשלום. מה שאין כן האשה שבזדון רמסה את קדושת דרך ד', שע"י המון הירידות המוסריות

כבר רחקה מאור ד', מטובו ותוחלת ישעו. אז בעת בא חבל לה, לא יוכל אור ד' המתמלא בכל לב תמים וישר להיות מעז לה. ע"כ באין התעודדות הרוח, אין יכולת לפי הטבע החומרי בפעמים רבות להיות עומד לפני מכאובים הנוראים של חבלי לידה, עד אשר באפס מקור חיים מקרבת ד', יען כי כבר אבדה דרך בהשתכרה בין תאוה וגאות רמיסת קודש, ובעת צרה לא יעמוד הרוח אם לא קדם לו מכוונות דרכי יושר במעמד השפוי, ע"כ מנפשיה נפיל. וכל אלה מדרכי ד' הטוב, אשר חשב מחשבות לרומם את כח קדושת הנפש האנושית שירדה פלאים, שיהיה כח מכריח בעת הלידה להתנוצץ על הנפש משגב עז של שם ד' בעת אזלת יד, וזה ישים יסוד לרושם של הכרת כבוד ד' והדרת קדושת דרכיו הישרים על דרך החיים בכללו.

מר עוקבא אמר רעיא חגרא ועיזי רהטן, אבב חוטרא מילי ואבי דרי חושבנא.

רשיי: **רעיא חגרא ועיזי רהטן** קלים לרוץ, ואינו יכול להגיע ולחלקות על סרחון: **אבב חוטרא מילי** כשהיא באה לפני גדרות צאן שם הוא מדבר עמה להלקותה על פשעה, **ואבי דרי** לבית הדיר של צאן באין לחשבון, גדרות צאן מתרגמין חוטריין דען (במדבר לב) כלומר האשה כשהיא בבראות, פעמים שזכויותיה תולין, ואין כח במקטרג להזכיר עונה, אבל משהגיעה לפתח הסכנה וצריכה לנסים שם מזכירין עונותיה ומעשיה, אם ראויה היא לנס אם לאו: ההשקפה הכללית על מה עשה ד' ככה שתהיה הלידה האנושית מסובבת בכ"כ מכאובים ובלחות ולפעמים ג"כ עם המות הבא לרגלה, היא באמת ההבנה בדרכי ד' העליונים. וכשם שבכל פרט מפרטי בני"א היסורין הם ממרקיין כל גופו של אדם, ו"תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם" כתיב, כן הוא ג"כ בענין היסורין הכוללים העוברים על כלל המין האנושי מגמתם היא לצרף הסיגים הנכללים בקשיות הלב של בני אדם, לרכך את מזגם, ומזה תבא ג"כ ההכנה לצרף דיעותיהם. אמנם פרטי המשקל של מדת היסורין איך הם קולעים את מטרתם, לזה צריך עומק ורוחב דעת גדול המגיע עד הררי עד של החכמה האלהית, הידועה רק לאדון כל המעשים ב"ה, הצופה כל רזי עולם. והנה בכלל יצר ד' את האדם שיהיו כחותיו הגופניים חזקים ואיתנים, מהירים במשלחתם וחשים לעבודתם, ומהם תוצאות לנטית התאוות העוברות פעמים רבות את גבול היושר והאמת, והמחשיכות את אור הנשמה האלהית המכינה את אושר הנצח אל האדם והמציאות כולה. והשכל, ההארה הרוחנית שמאור ד' המאיר לאדם דרכו, איננו יכול להתחרות במרוצתו עם הכחות הטבעיים, ע"כ ירבו חטאי האדם וירידתו המוסרית. וכאשר סוד היצירה האנושית מחייב כך, שיהיו כחות הטבע וחפץ החושים מהירים ואיתנים, והשכל יעשה דרכו לאט, שדוקא מאופן גידול כזה יצא צלם דמות האדם וצורתו כפי התעודה שנתן לו יוצרו; ע"כ למלאות את המדה שהשכל וההכנה המוסרית, שיסודה אור תורה ויראת ד', אינה יכולה להגיע עד אותה המהירות של החושים הטבעיים ותולדותיהם שאין עמהם כ"א חפץ הנאתם הפרטי, הוכנו היסורים הכלליים שהם מחכימים את כלל האדם, להבין שאין תעודתו נמצאת בשפלות חיי העונג של החושים והדמיון, כאשר יראה כי שקר נסכם. וממילא יתרומם להסתכל בתעודתו ולמצא מקור חיים לנפשו בעונג נצחי ונשגב שיביאהו לדעת ד' ודרכיו ולדבקה באהבתו ובצדק ומשרים וכל מעגל טוב.

והנה לעומת הירידה המוסרית של הטבע המתגבר ושוטף במרוצתו באהבת החיים, עד אשר לא יוכל השכל להשיגו לרעות אותו דעה והשכל, נצב כמו נד המחזה של מצרי שאול שבחבלי לידה שהם כוללים את כל המון האדם, שפועלים פעולתם להשקיט מעט את הדמיון השוטף של הנאת החיים העלול להוריד את האדם עד עמקי החומריות היותר גסה. ועם אלה החבליים בעצמם, שלכלל המין האנושי שלא נשפלו הרבה יותר מדאי, מספיק החזון של הפחד והמציאות של הסכנה הכרוכה בעקב הלידה לנשא נפשם כל אחד לפי ערכו למצא חיים יותר איתנים מחיי החומר והנאותיו הפחותות, אמנם למעטים הנטבעים ברשע, שלא תספיק להם אותה ההערה הכוללת, יש שדוקא הצרה בפועל, המות, ישלים את הציור של החרדה להסביבה הסובלת מזה, וישלים את סאת העונש לאותה הנפש החוטאת עצמה, אבל בכלל הענין הוא מוכרח לפי שיקול דעתו של אל דעות ב"ה, כמה מאורעות יהיו שישלימו את ציור הפחד והחרדה בפועל, וכמה יצטרפו עליהם במה שהם נתונים בספק של אותה הסכנה הרובצת לפתח של כל לידה אנושית, עד שמסתעף מכולם יחד הציור הנדרש לתכלית התקומה המוסרית, המשווה את המשקל של השכל המפגר עם זרם החיים השוטף, שדוקא ע"י התנגשות ימצא את שיווי משקלו. ע"כ בהיות השכל הרועה הנאמן של האדם **רעיא חגרא, ועיזי, כחות החיים, רהטן** הם ששים לרוץ אורח החיים, וממילא עוברים הם את יושר המסילה הראויה, מסובב מזה, **דאבב חוטרא** שהוא המקום היותר רחב בהקיפו, **מילי** וציור הבנה, לאותם הרבים שמספיק להם זה, על הצד השלילי שבחיים החומריים שמועיל להסיר קצת את התבלול הדמיוני הפוגע את היסוד המוסרי. **ואבי דרי** החוג הצר יותר, היחידים, שבין מצד הכללות בין מצד עצמם, הם נצרכים להשלמת אותו הציור המחריד שהוא מצטייר במילואו לפי מדת המרירות שתיקן אדון כל הארץ השופט כל ברואיו בצדק, דוקא ע"י מעשה בפועל, המחריד וממרר את הלב ומשיב עד דכא, עד שמזה ישוב החשבון של החיים להתיצב על דרך יותר ישרה שיוכל השכל להגיע עדיו, עם כל מה שמפגר דרכו לעומת שטפם של הכחות החיוניים, זהו **החושבנא** שזהו הציור הכללי שעליו סובב צורך המקרים הנוראים שפרטיהם כמו כללותם, ערוכים בחכמה אלהית נפלאה, במשפט צדק של המלך המשפט. וכיון שכללות הציור של חבלי לידה עם משפטיו תהום רבה איננו נשלם כ"א ע"פ כל אותן הנקודות הפרטיות המתקבצות בתוכו, מובן כי הראויים להיות על ידם נקבעות הנקודות היותר שחורות שבמחזה, הן החייבות ביותר שמגלגלים חובה ע"י חייב, והחסרון הנמצא במקצע המוסר המיוחד ביותר לנשים מתרפא ע"י

אותו החלק המיוחד ביותר להן במחזות החיים ומרירותם. והפעולה הלימודית הולכת ופועלת פעולתה בגניזה הראויה עם כל העלמה מעין ההרגשה החיצונית. אבל היא חודרת בעומק הנפש ומפלשת את נתיבתה בתוך החיים. עין איה ג ב קעט-קפח.

תכשיטים:

ישנם תכשיטין כאלה שהם מגדילים את מדת היופי יותר מהמדה הטבעית, והם מאבדים את הנוי הטבעי התמים והשקט אשר ראוי ונכון הדבר לבצר שרירות לב הבאה מהשתקעות במדה נפרזה מתכונת בקשת יפויים חיצוניים כמו אלה, שהם פוגמים את תומת הנפש ומאבדים את היופי הטבעי. אשר על כן מתאים הדבר מאד שתחת שתכונת השבת עינוגו ומנוחתו, - היתה יכולה להטות את הרעיון לבקשת יופי והתהדרות. באה גזרת חכמים ותגדיר את דרכו, שלא תתפשט תשוקת ריבוי התכשיטין יותר מגבול הראוי. אבל לעומת זה נמצאים תכשיטין כאלה שיסודן הוא רק לכסות איזה כיעור ולהעמיד תכונת היופי על מדתו הצנועה והתמימה, קישוט כזה מה שמניעתו מעוררת איזה גיעול וסלידה, הוא נכון ומוסרי מאד, לבסס יפה סדרי הטהרה ושקט חיי הבית ונועמו, והתירו את אלה כדי שלא תתגנה על בעלה. עין-איה שבת ב' פב

משיכלתא משיא כלתא.

רש"י: **משיכלתא** ספל קטן נאה. **משיא כלתא** מיוחד לחשובים כמו כלה ואשה חשובה לרחוץ ממנו. היופי והקשוט, צריך הוא להיות מוגבל לעתים ולאישים, שענין קישוטי נאות להם. הקישוט והיפוי שיוכלו להיות מביאים ג"כ לפעמים לאיזה רעיונות נאצלים ויפים, צריכים הם להיות גם הם מוגדרים. ולא כל רוממות נפש נאותה לכל נפש, ולא כל הופעה רוחנית ראויה לכל זמן. ע"כ הטהרה הקישוטית, והכלי המיופה ומכשר לזה, נושאים את שמם עליהם ליחדם לאנשים ומצבים, מיוחדים בעילוי וחשיבות, **משיכלתא משיא כלתא**. עין-איה שבת ב' ח כז

ולא בעיר של זהב. מאי בעיר של זהב? רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן, ירושלים דזהבא, כדעבד לה רבי עקיבא לדביתהו.

שני אלה הכחות העומדים תמיד זה נגד זה בכל ענין, כלומר המיעוט וההפרזה, - שרק בהשפעתם יבא דרך הממוצע, הטוב, הבנוי מתמצית העילוי שיש בשני הדרכים יחד, - הנם צריכים לבא בראש רגשי הקודש של קדושת יום המנוחה, המרחיב את הנפש, מעדנה ומפנקת.

מי אלה הנן שיכולות לנטות יותר מדאי אל ההידור החיצוני, המכשיל רבים ומרבה מהומה במשפחות ועמים, הנן הנשים, הבנות, הנוטות הרבה לקישוט והידור. שכשם שהמדה הנכונה יקרה היא ונאה, כן הפרזתה מכלה ומאבדת מנפש עד בשר. ע"כ דוקא בעצם קדושת יום הש"ק, עצת ד' הופיעה על חכמי קודש, - לא מצד עצם הניגוד אל ההידור והיופי, הטוב, מצד עצמו, כ"א מסבה צדדית, תולדת השחצנות שפוגעת - ממילא בגבול הקדושה, "שמא שלפא ומחוייה", - לבצר את כח תשוקת ההתהדרות העלולה להכות שורש עמוק יותר מדאי דוקא ע"י כח הקדושה, העידון והמנוחה של יום הקדוש. ההדור הזה כשהוא פוגע בתרחבותו, והנטיה אל מראה עינים, המשעת את הלב מכל מה שהוא אמת וטוב פנימי ונצחי, הוא מוצא מקום אפילו במה שהוא בתחילה מיוסד בתכלית הטוב, בתכלית היושר והאורה. וכשהוא מעות את דרכו, הוא פוגע במרכז החיים והקדושה בכשלון יותר גדול, בהוציאו אל החולין והגרעון של חיצוניות, וקטנות, מה שהוא נשגב וקדוש עד מאוד.

מה נאמנה ונעימה היא ההתעוררות הנפשית של ההידור הישראלי לראש הבנות היקרות בעיר של זהב, עיר עז לנו, ירושלים דזהבא. אומה טובה וקדושה היא מורשת אמות טובות, ותורת אם זו כנסת ישראל. ע"כ ההשגה הסוביקטיבית, המילדת את ההרגשה הטובה והקדושה היא צריכה להכנת קדושת האם, שכל עומק הרגשתה בנקודה היותר ראשית של נטיית נפשה, ההוד והפאר המיוחדים לה - מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם - שמה צריכה ההרגשה הקדושה הכללית של מרכז האומה בכללותה, בהדרה וקדושתה, למצא מקום. והחומר היותר נאה לקבל צורה נאותה, היא ההרגשה העדינה והקדושה שהיא להיות בסיס להנשמה האלהית הנשאבת ממרומי השכל העליון, מקור תורת אם, זאת העיר של זהב הנתונה בראש בנות היקרות בנות ציון, הקשורות בקשר אמיץ וקיים בכל רגשי לב בכל רגשי לב טהור בעמם וארצם, ומרכז חיי האומה וכבודה, הוא הדרך ויופין.

אמנם התכנית הזאת צריכה להיות שומה לא מחפץ טבעי שפל, באין אור ושכל, באין קדושה ותפארת פנימית הנובעת ממקורה של תורה. כי רק כשהעז של ההרגשה הטהורה היא תולדה מאור הקדושה השכלית של דעת אלהים אמת, שממנה באה ההרגשה של אהבת הכנסיה וכל פרטי כחותיה, ושיהיה מרכז החיים שלה מקור האושר, הנצח וההוד, אז היא הרגשת אמת וצדק שיש לה יסוד קיים לעד. ירושלים דזהבא כדעביד ר"ע, סופר האותיות שבתורה, שכולהו סתימתא אליביה, שיצאה נשמתו באחד, דוברים שלא נתגלו למשה נתגלו לר"ע וחבריו, מאור קדוש ועליון זה, מקור יסוד האורה השכלית, נכונה היא ההרגשה - המבוססת על ההשכלה האמיתית של תורת אמת, הנעוצה בעומק הנשמה הישראלית - להיות עולה ומפרכת. ומ"מ בהיותה יורדת בתחום הרגש המשתתף עם התכונה של הנטיה אל הברק החיצוני, צריכה לכח מצמצם, הנותן לה גבול השומר בכבוד את ערכה ואומר לה עד פה תבא. שמתגלה ממילא, בהכרח-התמעטות-הקישוטים, אפילו היותר נעוצים ביסוד התכונה לחבת הכלל והקדושה. למען הכניע את ההדר החיצוני, להראות, ע"י התמעטות זה הצביון במעט, את יקרת היופי הפנימי של המנוחה

והקדושה של הדרת החיים שהם מקודשים בנועם ויופי עליון של הקדושה העליונה: טוב להודות לדי' ולזמר לשמך עליון, להגיד בבקר חסדיך ואמונתך בלילות מה גדלו מעשיך די' מאד עמקו מחשבותיך איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת. שקר החן והבל היופי אשה יראת די' היא תתהלל. עין-איה שבת ב ו א

"ותחת מעשה מקשה קרחה" מקום שמתקשטות בו נעשה קרחים קרחים.

הקשט הכשר ברעיון טהור הוא מעולה וטוב, הוא מעדן את הטבע ונותן עליו הוד רוחני, ומקרב את נושא הקשט ואת כל המתיחסים לו לרעיונות נשאים שמלואם צריך הרחבה של שלמות ויושר שכלי, מוסרי ומעשי המביא ענג ואחרית טובה. היפך מזה הוא הקשט הנובע ממקור מושחת, הקישוט הבנוי מחפץ פראי מלא רשע ותאוה בזויה הוא משחית את את הוד הטבע אשר ברא די' בחכמה. ובמלאכה המחוברת לשרירות לב, ממשיך הוא את החברה לשקיעה בתוך תהום של זימת חטאת ורעות רבות אשר נופת תטופנה שפתותיהן ואחריתן מרה כלענה. ההתגברות של מלאכה ניכרת במעשה מקשה, שם האומן מכניס את כח כשרונו לפתח ולהוציא כלי למעשהו, יותר מדבר העשוי מחוליות שהכין כבר הטבע את חלקיו הפזורים או הניחק בחרט, המתכשר ע"י פעולה פשוטה ע"י היציקה הטבעית הכללית. השקוע אל הקישוט המלאכותי, המתחקה במעשה מקשה, כשהוא עובר אח"כ גבולו ונעשה שמוש לרעה ולחטאת, גורר הוא את הפורענות מידה במידה. שהוד הטבע והקשט החנון מיד היוצר לאשה - הדרת השער, היופי הטבעי, בעת תיקונו של עולם הגמור בהיכל כבוד פנימה, שהוא מיישר את הדעת ומעדן את הנפש הנדיבה היודעת לקרוא ענג של טהרה במידת יושר וצדק, - זה הולך לאיבוד ונעשה קרחים קרחים. וכשהוד הטבע נשחת - שהקרחה היא אחת מהכלל כולו - שוב לא תוכל כל הטיפות מלאכותית למלא את החסר. "שקר החן והבל היופי, אשה יראת די'" - השומרת את הוד הטבע של היופי החיצוני המקושר עם עדן היופי הפנימי ושל המידות הטובות וטהר הנשמה - "היא תתהלל" גם בחן ויופי המבוסס על יסוד מתנת די' שבטבע היצירה. עין-איה שבת ב ו לד

צניעות

מדת הצניעות גורמת טובות רבות בעולם, ומתוך כך היא זוכה לדחות מפניה דברים שהיו טובים מצד עצמם, אבל כיון שמפני יצר האדם וכחו החלש יגרמו לפרוץ במדת הצניעות, שהיא קיומו של העולם הרוחני והחמרי. מדת האהבה והידידות, בכל הסימנים והדבורים הנוחים, הי' ראוי להיות שוה בין המינים, אבל מפני יקרת ערך הצניעות נדחית מדת דרך-ארץ ממקומה עד שלא לשאול בשלום אשה (קדושין ע.).

הצנוע מכיר כי לא מפני שנאה על המין הוא מתרחק ועושה גדרים כי-אם מפני התכלית הכללית היפה. מדות הראיה. צניעות.

**

לחתן, מקורות נוספים ללמוד:

לפני החתונה:

רמתיים צופים בתדא"ר סי' א שם שם עמ' 36-37.
 רמב"ם דעות פרק ג, ב ג, פרק ה, ד ה (היסוה"ת פרק ז ד). אישות פרק טו יז-כ. איסורי ביאה פרק כא ט-טו.
 זהר חדש יא. מבראשית ד"ה ת"ר א"ר יהודה בר יעקב, ושם ד"ה ת"ר יוסי בן פזי.
 רבינו גרשום, ב"ב י: ד"ה ישמח.
 באר הגולה. לה-לו, צב-צה.
 כוזרי מאמר ג ה.
 שער השמים לשל"ה 475
 שדי חמד 5-254 מח"ג.
 לקח טוב להר"י אנגל מד.:
 שו"ת משיב דבר ח"ב סי' לה.
 (חוברת ליל כלולות, הרב אבינר:?)

לענין ברכת "אשר צג": רא"ש כתובות פרק א סי' טו. טור אהע"ז סג.

שתי אסכולות:

ר"ן, נדרים כ:	ערובין ק: ברכות סב.
מגיד משנה, אישות טו יח ד"ה ולא תמנע.	רש"י, נדה יז, סהנד' עה. נח:, נדרים כ:, כתובות
שו"ע, או"ח רמ, אבה"ע כד.	סב:, שבת קמ
מגיד משרים, פרשת בשלח, מהדורא קמ פרשת וישב,	תוס' כתובות ד. ד"ה בעילת מצוה.
ד"ה ונחזור.	ספר חסידים, תקט, שסב, שפ.
ראשית חכמה, שער הקדושה טז.	רא"ש נדרים כ:
אור החיים, בראשית ג טז, ל טו. מט ג ד"ה גם יש.	רמ"א אבה"ע כה.
ויקרא יב ב, יט ל, יט ב ד"ה גם יש.	רקנטי בראשית יב.
	עמוד העבודה לג.
	פוקד עקרים 31 תקנת השבין 64.
	אגרות ראה ד ר

מקורות נוספים לאחר החתונה:

ארך אפיים הקדמה ופתיחה עמ' 18, ובספר עצמו עמ' 8, 17, 21, 80, 81, 84.
 ספר חסידים תקטו, תקטז, תקיז.
 שער השמים לשל"ה 303.
☐ ע' זהר ויקרא יט. ניצוצי זהר יב).
 סי' הברית 6-155
 מדרש תלפיות קסג: קסד. סה.: קסט.
 אורות הקודש ג רצח.
☐ עין איה ג ב רלא, רלג:?)
 חופת חתנים.

לאשה לאחר החתונה:

יבמות סג: הכי דמי אשה רעה ורש"י שם.
 שו"ת משיב דבר ח"ב סי' לה.
 ספרה של רבקה ארציאל.

מצות פריה ורביה:

מצות פריה ורביה מורה על ההכרה האמיתית שהעולם נוצר לתכלית טובה הגונה ומעולה, על כן ראוי להרבות ולישב, ולהוציא מדעת הכופרים המתקשרים אל הרע והמקרה, שהם מצטערים על המציאות. אמנם כדי להבין שתכלית הבריאה בטובה לא תצא כי אם לפי גודל הצדק שימצא במין האנושי, אבל המציאות האנושית, לפי ההדרכה החומרית, אינה ראוי להיות שואפת לה, על כן היא מיוחדת לישראל ולא לבני נח. שהם, די להם להתנהג כטבעם, ואם יבדל אדם רע מתכונתו מהרבות כיוצא בו בעולם, אין הפסד לכלל המציאות בזה, כי רק פרי הטוב הוא התכלית המכוונת. קבצים מכת"י קדשו ב עמ' לב בויסק ב כא

הקצוות מתחברים, קילוסו של הקב"ה עולה מכל מקום, מגן עדן ומגיהנם, מן הצדיקים ומן הרשעים. על כן, על כלנו החובה מוטלת רק להגביר את כח הטוב בכל האפשרות, באופן שכל כך יתגבר ויתנשא עד שהכחות הרעים יהיו תוכים לרגליו, וירבו הודו ותפארתו. ראוי היה שהאדם יחיה וישתדל להשאיר שם וזכר לו בארץ למען הטוב והיושר, שזהו אהבת ד' הטהורה, אהבת דרכיו שהם חסד משפט וצדקה, אבל הדבר רחוק מן האדם מצד שפלותו. החיים עצמם עומדים במצב כל כך שפל עד שאי אפשר כלל להסכים שראוי להשתדל להתהוותם, ועוד יהיה זה צדקה. על כן, ההסכמה ממחזה ההוה היא מוחלטת, שנח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא. אם כן, אין כלל במציאות שיצא הדבר הגדול של בנין העולם בהמשך סידורו ועלייתו, על ידי כח הטוב לבדו, על כן ברא הקב"ה את הכחות הקשים שהם גורמים גם כן רעות רבות, ומכל מקום הם מביאים לתכלית התיקון וסוף הברכה לבא. על כן, בחטא יתחולל האדם.

ישראל אמנם נקדשו, שהם התחייבו בפריה ורביה ממצות ד' עליהם, מפני שידעת השי"ת לאמתתה מובילה אל הידיעה של אושר החיים שסוף סוף יבא, על כן יש בזה צדקה ומצוה רבה להרבות חיים. אבל אומות העולם שאינן מוכשרות להשכיל כזאת, והדעה הבלתי משוחדת הנותנת נח לו לאדם שלא נברא, היא עושה בעצם את העסק להתהוות החיים והבאתם – לחטא, ומכל מקום התכלית נעשית, "הוא אמר ויהי, הוא צוה ויעמד", עד שיחזור הכל לטוב. גם אם היה מתגלה הוד החיים והצפיה לעתיד כראוי, אין האדם מוכשר להתרומם כל כך לחפץ בטובה הרחוקה מצד עצם טהרת היושר שבנפשו. על כן, היצר הרע הוא הסרסור של המציאות, ומכל מקום האדם צריך להשתדל לקדשהו בקדושה שכלית והדרכות נאות. ונמצא, שהוא מתעלה אל התכלית בדרכים נאים ומתקדש ומטהר עצמו מלכלוכי הדרכים האמצעיים. לנבוכי הדור פרק מב

מן היסוד המוסרי הפשוט, שהאדם אינו רשאי לפטור את עצמו מלפעול כל הטוב שיהיה לאל ידו אל כלל המציאות, בין שיהיה הטוב בא מיד, בין שיבא אחר עתיד גדול וארוך מאד, באה מצות פריה ורביה. חוץ מה שהעומק המוסרי מחייב שראוי להרבות את הדמות, מציאות אנשים מרגישים ומשכילים החיים חיי אנשים מלאים בכל ערכם בגשם ורוח, הוא דבר טוב וחפץ נעלה מאד, שהמונע טוב זה בהיות לאל ידו, הוא ודאי חוטא ועושה נגד הצדק והיושר היותר מחוייב. עוד, חוץ מההשקפה הקרובה של מציאות הנולדים מיד, עלינו לדעת שהעתיד של האנושות ודאי הוא טוב ומאושר מאד. אם כן, בהתרבות החיים הלא ימשך הדבר שיגיעו מהם רבים להתקופה המאושרה שאז יתענג כל המין האנושי על ד' ועל טובו, שהוא אושר גדול ועונג של חיים טובים, שראוי לחמוד אותם מאד; ואיך לא תהיה חובה מוסרית אלהית, שלא למנע מהרבות גורמים להיות מקבלים הטוב האלהי המאושר. וכמה אבירות לב יש בזה, אם בשביל תואנה של מצב שעה, ישמיט האדם עצמו מהשפיע את הטוב הגדול הזה בעולם. לבד מה שיסוד כל תעודה ותכלית טובה יבא מריבוי העובדים בין בגשמיות בין ברוחניות, אם כן ריבוי העובדים עצמו יביא לקרב ולהגדיל את הצלחת החיים. על כן אין ספק כי גדול מאד הוא ערכו של היושר להרבות החיים. לנבוכי הדור פרק טז

מצות פריה ורביה בתור מצוה, מקודשת בקדושת אדון כל העולמים ב"ה, היא קובעת שורש המוסר העליון בנפש האדם. שכל זמן שהאדם יחשוב שיסוד היות האדם והמציאות הוא לרע, א"כ עצם מציאות ההויה, הבאה בבחירה במין האנושי, תכה שורש שהחיים עצמם אינם נובעים מחק צדק ומוסר חלילה, כ"א מחק של התגברות הנטיה הטבעית על מדת היושר, וזאת הדעה היא שורש פורה לכל מדות רעות בהנהגת האדם, בחיי הבית וחיי החברה, לראש ולענה, שע"פ זאת ההשקפה הרעה, יהיה כח האגרוף ראוי למשול, והגבור ראוי להתגבר על החלש, בין בצדק בין שלא בצדק, שהרי פרטי החיים ומעשיהם אינם יכולים להתרומם מעל לשורש כלל החיים ומקור הווייתו. אמנם כשבאה המצוה בתור חיוב וקדושה אלהית מהאל הטוב, הלא יודעים אנחנו שחק של יושר ושל צדק עליון, הוא המסבה הפנימית בגורם הוויית החיים, ובזה כח המוסר והצדק נמשך יפה בציוורו על כל פרטי החיים ומעשיהם ומניעיהם. והנה כאשר בהוה יראה האדם לעינים את החיים בתור סבל ומשא, וכי נח לו שלא נברא יותר משנברא, ע"כ המצוה של המשכת החיים והמציאות, תעורר כל משכיל להתעלות, כשם שתעורר את רגש הצדק והיושר להתחזק, וישא האדם עי"ז דעו למרחוק, להכיר את המציאות כולה באהבה אחדותית, ואת העבר וההוה מחובר אל העתיד ג"כ

בחוברת מאוחדת. והעתיד העשיר באין קץ, הוא יתן לנו פתרון על רוממות ערך החיים, הבאים דוקא ע"י שלשלאות הסיבות, משפל מצבם אל עלייתם עד שהצדק האלהי, הסוקר הכל מראש ועד סוף, מחייב את המצוה היותר שרשית, החובקת את כל היקום לעדי עד, בתור עשיית צדק וחסד היותר גדול ואדיר, להביא יצורים מרגישים ומשכילים, למצב של חיים מוצלח ומעודן לאין ערוך, למצב שהחיים לא יהיו עוד משא והכרח, כ"א חמדה ועונג וטובה אמיתית.

והנה הרעות הבאות לעולם, שממררים את החיים ומהפכים את עדנו לעול ונטל כבד, הלא המה מתגרת יד התוהו והחרבן. כל זמן שעוד לא יצאו אל הפועל, כמה דברים שהם ראויים להופיע בתור מישבי עולם, בין בחומריות בין ברוחניות, האדם מוצא את החיים כבדים עליו, ע"כ אמר ד' "פרו ורבו ומלאו את הארץ". מילוי הארץ בכל מובנה, בין בכמות בין באיכות, יהפך את החיים לעדן ועונג בתיקון הרעות הנובעות מהחרבן והשממה, שהוא כל מה ששיג האדם בשכלו המעשי והעיוני להיטיב את מצב החיים ע"י מה שישכיל להשתמש בכחות הטבע הגנוזים, לטובתו ואשרו.

אמנם בזה שיישב את הארץ, בצדדיה שבלא עבודתו היא חרבה ומשוללת תיקון ומציאות, עוד איננו הגמר, כ"א הוא צריך לשום אל לבו שהכחות עצמם, שהם מוכנים להועיל לטובתו, כשידע ערכם וישכיל תעודתם ושימושם, המה יהיו לו לרועץ, כשלא יבין ולא ידע איך להשתמש בהם. ע"כ צריך למלא את הארץ ביחס להחלקים שבהיותו בלתי עובד בהם אינם מביאים לו תועלת ומחסרון התועלת המוכן, ממילא החיים נעשו כבדים, עוד עליו לכבש אותם הכחות שיעמדו לו לשטן על דרך החיים כשלא יכירם כראוי, ובהכרח וחכמה ידע לעשותם לעבדיו, המביאים לו אושר וטובה. כשהחיים נעשו כ"כ נחמדים ומתוקנים, שופע כח התיקון וחשק ההתעלות על כל הסביבה החיצונה. וזאת היא תעודת הרדיה בדגת הים ובכל החיה, בשעה שלענין האכילה, זה הצורך המוכרח הנובע משפל המצב של החיים, יהיה לו די בכל פרי עץ. כשיבאו החיים למדה זו, אז תושל תעודת המשכת החיים בתור מצוה קדושה, ומשפט צדק, הנובע מיסוד הצדקה האלהית, הטוב ומטיב ב"ה. כח האהבה הכללית, המתפשט על כל היקום, והנסקר בחמדת הצדק עד סוף כל הוד החיים היותר נעלים ונשגבים, שיהיו יוצאים בהתמשכות החיים לדור דורים, הכח הזה ישלח קווי, ומפרטי ניצוצי יקום חלד. וזאת היא תעודת האדם, להכיר מקור האהבה ועוזו כחה, כי היא נובעת מנחל ד', מזיו החסד והטהר של המדות היותר נעלות, וחפץ הטוב, החסד והצדקה. כאשר ידע האדם זאת, תהיה אגודת חיו מתברכת ממקור הברכה, איש ואשה, זכו שכינה שרויה ביניהם.

הידיעה בשורש האהבה ותעודתה, היא תעמוד ג"כ לכונה למקומה ותעודתה, ואם שהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה, באהבה הכללית, השואפת לשכלול החיים, השולטת על הענף הפרטי הקטן והמצער, יתפרדו הנאהבים, ואחד מהם, ולפעמים שניהם, ימצאו את תעודתם הכוללת, המתעלה על רגש הצר אשר ללב האדם.

המחשבה העליונה הזאת הכללית האלהית, לא תוכל להתגבר בחיים כ"א ע"י מצוה אלהית, מברכות שמים מעל. למחשבות נעלות כאלה, הנושאות דעה על העתיד היותר גדול ונשגב, לא יוכל לב אשה ע"פ רוב להתנשא. תעודת האשה היא להרגיש יפה את ההוה, להרגישו בכל רגש קדוש ומלא עדן, אבל לא תוכל להתנשא אל מה שמרום מהרגש שבלב הרך, ע"כ עליה האהבה פועלת פעולתה הזמנית, שגם לה, בהיותה נמשכת ואגודה במשך חיי החכמה הטהורה אשר בלבב איש חכם, היא מתעלה מאד, ואשת חיל עטרת בעלה, ע"כ לא לה ניתנה הנטיה הנהדרה של הוד החיים בתור מצוה. חלילה לטשטש את שלטון הרגש ע"י המטרת אידיאליים יותר מהראוי. ע"כ האיש מצוה על פ"ו ולא האשה, עם ששניהם בכלל הברכה, ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו. הברכה תחול על כל נפש כפי מצבה, והמצוה עומדת לעד, לעולם ד' דברך ניצב בשמים. נצני ארץ יב

גדולת ערך מצות פריה ורביה תכיר רק תוה"ק, מפני הידיעה האלהית על אור יקרת החיים העתיד לבא בעולם, ושהם הולכים ומתפתחים ע"י בני אדם העובדים כל אחד חלקו, וכל שיתרבה עובד אחד אין חקר לחשבון הקירוב ותוספת הטובה שמביא אל העתיד הטוב, שהכל ירגישו אז שהחיים המה טובה גמורה. והמחסר עובדים מאחר את הטובה וממעטה. מיעוט הטובה ואיחורה גורם שנמשך יותר קלקול המוסריות שתמציתו היא שפיכות דמים, וחסרון השלמה האנושית, מיעוט הדמות. פנקסי

הראיה סז

קדושת היחס המיני:

היחס המיני ההגון בקדושה וביושר, לבד מה שהוא בונה ומשכלל את העתיד של העולם, הוא מאשר בזה עצמו את ההוה. ההשתלמות שהמינים מקבלים זה מזה בתכונותיהם הנפשיות אינה פחות מלאת ערך מהתכנית של התולדה החמרית. עדון נפשי הגון המביא אחרית טובה, הוא עומד הכן לישרי לב המנהיגים את חייהם ביושר ובכושר בסיוג התורה ובאמונת הלב. יחס מיני הגון זה, הוא ענין חי התופס ערך לעצמו, הראוי להיות קובע מדורו לפי ערכו ולפי תביעותיו הטבעיות שהינן על כן זכויותיו היותר צודקות. עפ"י עין-איה שבת ב ו לה.

הנטיה המינית כשהיא נובעת מתוך נפש טהורה מסובבת מרגשות מוסר ומחשבות אציליות, היא גם בפנימיותה וגם בחיצוניותה טהורה. והמעמד הנפשי האדיר שלה פועל ג"כ על גידול הגוף, על תכונות הפנימית שיהיה קרוב לטהרה ורחוק מהתעוררות פחותה וגסה, המביאה חולאים חומריים ורוחניים. וכשהיא במעלתה האידאלית העליונה פועלת היא אפילו על המזג והגידול הגופני לשום לוית חן ועדנה עליו עד שכל תנאי היופי היותר מדויקים וכל השלמתם מוטבעות בגויה הטהורה ההיא, ובה היו מצטיינות בנות ישראל בעת היו בטהרתן, ובמעמד של שמירת ערכן המקודש. מהלך הרוח של שקט הרעיון והצניעות הפנימית בעומק הטבע הישראלי עדן את הבשר ליתרון יופיו ע"י הטהרה המופלגת שעליה נאמר "ויצא לך שם בגוים ביופך עפ"י עין-איה שבת ב ו לה.

כשהנשמה האלהית היא רוממה באדם, נכנס בקרבו אור החיים במידה רחבה וגדולה, החיים מראים בקרבו את צורתם העידונית הפנימית וערכם נעשה חשוב עד שהנטיה להעלות את אור החיים, להרבות את ההפריה, מונחת בעומק הנפש בצורה של מנוחה, של אהבה וחדוות עולמים, לא תסעיר את הרוח ולא תערבב את הטהרה הרוחנית ולא תצא מגבול ערכה וזמנה. עדון טהרת האהבה יוצא הוא ממנה וממלא את הנפש אושר ורוממות ולוקח עימו את כל המידות היותר חשובות ועדינות. הנטיה הטבעית העדינה הזו בשביל חשיבותה ורוממות יפעתה חלפו הלכו ממנה חלקים רבים מן הזהירות וההצנעה. האידאליזם הטבעית הינה זכאית להרחיב את חופשתה מסוגרת בבישנות טבעית ופנימית. עפ"י עין-איה שבת ב ו לט.

התולדה והמשכונתה, יצירתה וכל נטיות שביליה המעשיים והרוחניים, כל אסוריה וחופשתה, כל עליותיה וירידותיה, ברוח אלהים עליון, כולה קודש היא, כולה אוצר ד' היא, כולה כוללת כל היא. עין-איה שבת ב ט לב.

התוכן המיני הוא היסוד המנצח באדם, העושה אותו לחי וקיים לעד. כשם שהחיים הקיימים עדי עד מתגלים ע"י כח זה בהגלמתם הגופנית, כן הוא פועל בתכנון בערך הרוחני הקיים בעצמותו. שרשו של כח זה בפנימיותה של הנשמה, הרי הוא היסוד המקיים את אור החיים, המזריח ומבריק אותו לכל שלל צבעיו הרבים, המתנוצצים בבהירותם הנפלאה. ומתוך שבהתגלמות החיים אין הזוהר המקורי הזה מתכנס באישיות מיוחדת, קצר הוא הכח המחזיק של הפרטיות להכיל בתוכו מעין נובע זה המתגבר בשפעת אורות חייו, עדי עד הרי הוא מנביע מיניות ודורי דורות. עין-איה שבת ב ט לב.

הנעם האלהי של החיים, המתרום בעליונותו המתפשט בהדר פשטותו וטבעיותו על כנסת ישראל בכללה, באור האידאיה האלהית הנטועה בה, הוא עושה את החיים נוחים ועדינים, מתוקים וענוגים, בתכנם העצמי. חיים שכאלה אינם נכנסים בכלל שאלה, מגמתם הערבה והעדינה מקורית היא להם ושוכנת בקרבם ובעצמותם, והם ראויים לא רק להתקיים אחרי המצאם כי אם גם להתחדש ולהתרבות. מכאן באות נטית שמחת החיים הפנימית, נטית ההתרבות הגנוזה, המסבבת את גלגל החיים וכל יפים והדרם ונעימת האהבה שבהם, ונעשות מובנות ומאוגדות עם כל הקשורים האידאליים שבנשמה העליונה אשר לאדם. והכחות הטבעיים העזים אינם מסערים בדרכם שום מהלך של מחאה ונגוד מוסרי, ומושקפים הם כולם בדרך מדע עליון, עדינות רגש ונחת רוח, שלום נצח וחדות אלהים. אורות קיב-ג

האידיאל של הרבות החיים, העלאת אור החיים, זהו היסוד העקרי הנותן את הערך הטהור לחיי הקדושה, זהו המבדיל את הקדושה מן הטומאה את טהרת החיים מן זוהמתם. הנעם נמשך ממקור קודש עליון ממקור אור החיים, הוא מתגלה בנשמה קדושה לפי ערך קדושתה, לפי אותו הערך שהיסוד האידיאלי האלהי הוא מטהר את גסות הבהמיות. והמטרה העליונה של בנין עולם באור החסד של פריה ורביה, היא מושכת בכחה את הכח היסודי של הנטיה המינית ומקדשתו עין-איה שבת ב' ח' ל'.

□

יסודה של השלמתה הרוחנית של צורת האדם היא, שתהיה פונה במעמק חייה אל המגמה העליונה, מגמת הקודש הכללית, שהיא עמדת קיום כל הדורות כולם. ברוח העליון אשר לאדם, קבועה היא הנטיה של הקיום של המין, במצב החובק את כל נטיית החיים כולם. וכשריכוז התוכי של החיים הוא טהור ואידיאלי, נמצא שיסוד הקדושה והסרת הזוהמא מתוך נטייתו של הקיום המיני הוא קבוע במרכז הנשמה ועושה הוא את צביונה שלם באופן שאין הרוח נזקק, בשביל התעלותו, לשברון גמור. ובתוך הגזע הקדוש אשר לישראל, ששם הקב"ה את אות הברית השלם בבשרו, עומדת נטיה זו בעצם ההווה של החיים וממילא הנטיה המינית בשרשה היא טהורה בעצם, והיא היא המקיימת את צורתה של הנשמה, באופן שכמו שהיא עכשו במצבה הרוחני, היא מוכשרה להתעלות גם לעולם יותר משובלל ולמצב יותר עליון.

התגבורת של הרשעה, הבאה מתוך ההשפעה החומרית העכורה, שהיא גורמת להשחית את עיקר הצורה הנשמית של האדם, שבעומק החיים השריים, הממשיך לידי קביעות בהמית גסה שאינה זזה מהרוח, באה על ידי העזות הגופנית כשהיא מתפשטת להיות שלטת על כל מערכי החיים כולם, ובולעת אל תוכה גם את ההסתעפות הרוחנית בשרשה. ועם זה פועל הוא הצד הדמיוני המתלהב שהוא מצייר את כל ציור החיים והמשכס ומגמתם, בציור שעיקרו הוא התוכן הנטייתי המיני המבלע את כל הוד קודש. וממילא גם דרכי החק הצדק והמשפט נפרצים על ידי שני אלה. וחסד עשה הקב"ה עם ישראל שקבלת עול מלכות שמים שבמעמד נפש, הקבוע מראש צורים, קדושת הברית, המדכאת מראשית טל הילדות את הגסות הגופנית מצד אחד, (ו)נטיית האמת השרשית שבזרע קודש, שהם שורק כולו זרע אמת, (ה)מפשרת את היסוד הדמיוני ומרסנתו להאסר במדה כללית למרכבת הצדק בהליכות החיים ומגמותיהם; משני אלה יוצא הצדק ומפעלות צודקות בכל השטח המסובך אשר להחיים הנפשיים והשריים, שהם עושים את הקשורים בהם לאנשים המעוטרים בשם צדיקים. שכל אלה יחד הנם ערובה נאמנה לשמור על עיקר היסוד של טהרת הנשמה שלא תצטרך לבא למדת ההעדר הגמור, בשביל ההתעלות העתידה על ידי שליטתו של שרה של גיהנם, הכח המשבר את הצורה הרוחנית ביסודה, בכח ההרס האכזרי שלו. וזאת היא התשובה הנמרצת של הקב"ה נגד נטייתו של שרו של גיהנם לכלול את נשמותיהן של ישראל גוי קודש בתוך המערבולת של הים הזועף אשר לגיהנם, דכים הם כנים הם צדיקים הם. עין-איה שבת ב' יב' מד-ה.

□

ההתעלות הרוחנית כשתארג ביחיד או בציבור, יש שתצר לנטיות הטבעיות למעט עז החיים שבהן. לא זאת היא אמנם דרך ד' השלמה. העליה הרוחנית שתבא בשלמותה ע"י ברכת ד' שעל עמו, היא לא תמעיט את הצביון של כל נטיה טבעית כ"א תכשיר אותה לפנקה, לטהרה, שתהיה פונה למעלה, לצד הטהור האנושי ולא לצד הזיהום הבהמי הגס. ובהיות הנטיות הטבעיות מיטהרות ע"י כח ההנהגה השלמה והזיכוכ השכלי והמוסרי של בעליהם, הם אז מוכשרים להשיג על ידי אותן הנטיות את המטרה היותר שלמה של הכונה הטבעית שיש בנטיות ההנה ע"פ החכמה האלהית. ובהיות הנטיות הטבעיות לא ממועטות כ"א מטוהרות, הן כלל אינן סותרות את המאור האלהי מלמלות את הנפש הטהורה. והאור האלהי, הזיו הטהור הממלא את נפשות טהורות, הוא עצמו פועל שיהיו המטרות של הנטיות הטבעיות מוצלחות בתכלית המעלה שלהן. עין איה ג' ב' נ'.

□

הנטיה הגסה והנטיה האצילית הגנוזה בעמקי הרע של נטיית הזימה, כשם שהן משחיתות את העולם החמרי והרוחני כשהן במעמדן הרע והכעור, כך הן בונות את העולם ומישובות את שלומו והדרו, כשהן מכוונות למטרתן בטהור נפש. מעמדת היא את הנטיה הגסה המינית השפלה ג"כ אותה הנטיה האצילית של הרבות החיים. וכשהנטיה הגסה הולכת ופונה למעלה לצד אצילותה, היא הולכת ומתמרקת מכל שפלויותיה. ולהפך כשהנטיה האצילית היא פונה לצד השפלות והכיעור הבהמי, היא מוספת אש זרה לאבד כל הוד נשמת האדם. הצד האצילי של הרוח בעלייתו ירומם גם את הנטיה השקועה ביותר רק בצביונה הבהמי הגס, אשר הוד הנשמה תמרק אותה במירוק המוסר והצניעות, לכוונה לקדושת גו ורוח, והעמדת שורק כולו זרע אמת אשר כל רואיהם יכירום כי המה זרע ברך ד'. עין-איה שבת ב' ו' עד

הנטיה הבהמית לבדה, בהיותה ריקנית מכל רוח של אצילות אשר תתמך בה, לא תוכל להסתיר את קלונה, ובנבלותה תראה לפני כל שופט משרים, עד אשר תהיה לקלסה גם לפני החברה אשר היא מתוקנת רק במקצת. ועל כן לא כבדה היא המלחמה נגדה, כיון שכבוד הבריות היותר גלוי, הוא עוזר על הטהרה. והצדק בזה די הוא נוכח ההשקפה ההמונית. אמנם צריך לדאוג ביחוד בעד אותם הנשבים ע"י צירוף של איזה רעיון אצילי, הנכנס בתוך הנטיה המגושמת, שיכולה לעורר גם עיני חכמים. זאת היא מחשבת הכיעור, זימת התזנות. "עצת חטאין", אשר קדושת אור תורה, ברוח קודש(ה) תמלט גם משוחה עמוקה זו. "מזימה תשמור עליך תבונה תנצרכה עין-איה שבת בו עה.

מאז אבד כח החיים של האהבה את ערכו הטהור הרומנטיקה עם כל סעיפיה לא תוכל עוד להחזיק מעמד בטהרתה, "מיום שחרב בית המקדש ניטלה... וניתנה לעוברי עבירה", ובזה נטו קו שחור אחד על רוב הספרות הרומנטית מולדת זמן המחלה האנושית, שהיא מוכרחת להמשיך עד אשר "ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים... קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ד' כי טוב... כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה". אדר היקר לא

□

מאי ועוד ידו נטויה, אמר רב חנין בר רבא הכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה, אלא כל המנבל את פיו אפילו חותמין עליו גז"ד של שבעים שנה לטובה הופכים עליו לרעה.

החיים בכללם משתקפים למסתכל בהם בתוכנם הפנימי לפי ההכנה הנפשית של כל אחד ואחד. האדם שהתרומם להכיר את המאור והקדושה שיש בחיים, את הזיו והתפארת של איש המעלה המלא חכמה ואור חיים של חסד ורדיפת צדק, החיים בכל סעיפיהם עומדים לפניו בתור חזיון קדוש ונהדר, עד שהדרם הרוחני הוא הכח המושך היותר גדול לכל מאורעותיהם. וגם אותם החזיונות שהם מושפלים, הנם מתלבשים בעמקי הנפש בלבוש המזהיר מצד תעודתם, ולא די שאינם פוגמים את החיים כ"א הם מרוממים אותן. אבל מי שהשפיל נפשו מבלי להשקיף על הערך הנעלה של החיים, אין בו כח להכיר מהו הכח המושך הפנימי של כל עלילות החיים מצד התכונה המוסרית היפה, ע"כ הם מתיצבים נגד עיניו בניוולם, לפי גסות ההרגשה היותר שפלה. הידיעה החודרת את כל מטמוני החיים, היא הולכת משולבת עם המוסר הכללי של תכלית החיים ולא תפריע את תומת האדם וטהרתו. אבל השפלות המביאה להרחיב את הציור השפל מצד עצמו מחוץ לגבולו הכמוס והנכלל ביתר מסיבותיו, הוא מבלבל את הציור של כלל החיים, למין תעודה של הוללות, ושכרון של הרגשות גסות וטמאות. הכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה, וצד הציור שיוכל להיות נשפל בציור ידיעה זו מתרומם ע"י התכללותו בידיעה עדינית ועליונה, בכלל אהבת החיים ותולדותיהם, ועל פי הציור העדין והקדוש החיים עצמם מתעדינים ומתקדשים. אבל כל המנבל את פיו, מוציא את הציור של כללות החיים הנהדר בקודש במקורו לכלל זילזול והשפלה בהמית. ע"כ אפילו כבר הוכשר לחיים טובים מלאים תפארת ועונג, בחללו את קדושת ההשקפה הכללית לא יוכל עמוד בה. וכפי מה שתגדל שלותו, כן תהיה נוראה נפילתו המוסרית, אחר שלא רק פרט אחד מפרטי החיים הועם אצלו ממאורו כ"א כלליות ציורם. א"כ נהפכים עליו לרעה, כי רק בכבוד החיים ותפארתם יכן אושר האדם, ו"אשת חן תתמוך כבוד". עין איה ב ט רלג.

□

המבט המוסרי העליון, הנובע מההכרה האלהית העליונה, קובע את עיקר חותמו על יחס הרצון למגמה המינית, שהוא הצד הנצחי הבלתי סופי, שהוא כמוס במהותו של אדם. אין בזה ספק, שבאוצר נקודה זו כל החמודות העליונות נגזרות, וכל התיאוריה רבת הערך, הסובבת לתקן יסוד קודש זה, להפנות את הנטיה המינית וענפיה ביסודה למגמת הקדושה של החיים, הרי היא הפינה היסודית בכל ערכי המוסר, המבססים את העולם האנושי, הפנימי והחיצוני. אורות הקודש ג רצו ז

□

הנטיה המינית הולכת היא וזורמת אל העתיד, אל שכלול החיים, שיביא הזמן, את חיי העולם הבא בעולם הזה. ומתוך שהחיים העתידיים הנם מלאים הוד ונועם מלא, על כן גדולה היא שאיפת החפץ ועז הרצון של נטית עולמים זאת, והקדושה המגמתית רק עליה היא המשרה את אורה. והנפש הטהורה מנהגת את נטיה זו למגמתה. בגידור התורה, החכמה, הישר והצניעות, מקורי הצדק. כל מאן דנטיר ברית איקרי צדיק. ויסוד קדושתן של ישראל הוא קשור בעולם העתיד, ורוח קדושה הולך וחופף על כלל האומה ופרטיה. ועמך כלם צדיקים. אורות הקודש ג רצט

□

עוצם הקדושה היא הגברת התשוקה האלהית, ואור הרוחני, ברצון האדם וטבעו, עד שהחפץ של הקודש והמגמה האלהית, יהיה יותר עמוק בנפש, מכל הרצונות הטבעיים. ומי שבא עד למדה העליונה, שהחפץ האלהי הוא גדול ומכריע בקדושתו גם את הנטיה המינית, זהו צדיק דנטיר ברית. והכרעה זו באה, לא בדרך עקירת הטבע הרוחני והגופני, כי אם ברוממותו אל התעודה השכלית, המוארה באורה האלהית. שמונה קבצים, קובץ א שכת.

סוד הסרת הערלה :

סוד הסרת הערלה הוא עליית חפץ החיים למדה העליונה המגמתית, עד שכל הנטיה ההולדתית, וכל סעיפיה הרוחניים, המקושרים עמה, כל המון הרומנטיקה וכל ענפיה, כולם הם סעיפי הקודש של חוסן חפץ החיים, עד כדי להמציאו מתוך ההעדר במרום עז וטהרת חשק. המטביע את נעימת האהבה בכל היקום. אורות הקודש ב שפ.

□

האהבה, עדן החיים, החודרת עד האהבה המינית, בפנותה לקראת הויית החיים ושלשלת השלמתם מדור לדור ומתקופה לתקופה, התשוקה האלהית של העלאת נר החיים, הולכת היא ומתרכזת בתוך כל האידיאלים הנישאים ממלאי החיים ; והם, אלה האחרונים, נטעים את כל הפרחים היפים נותני הריח הטוב, אשר בכל פרדסי האהבה המינית המעוטרת בחיי תום ואושר, שהנטיה האינדיבידואלית השפלה הכניסה פה את שמריה, באש זרה ושורפת, שהוציאה את חרפת הערלה, בתכונתה הפסיכית והפתולוגית. שאיפת ההשתלמות המעשית והרוחנית, להכשיר את הבשר והרוח אל אור האהבה הממלאה עז ואורה את כל גדות החיים, ע"י ניצוצה הפנימי של תשוקת יצירת החיים והזרחת אורם בתכונתם היותר אידיאלית, אוצר אור זה בכל זהרו ואורו, בכל מילואו וטובו, גנוז הוא לעד בחותם ברית קודש של מצות מילה. מאמרי הראיה 25

□

הטעם העתיק של המילה, המעטת תאות המין, הוא חובק כללים רחבים של המדע. קשר הברית, להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך, של דעת אחדות ד', הקשור במילה, משולב הוא עמה קשר עצמי. מבשרו יחזה אדם אלוה. אם יש באדם כח לאחד את כל כוחות נפשו וכל נטיותיו למטרה שכלית ומוסרית אחת, כבר רואה הוא את האחדות בעולמו הפנימי, והאחדות של העולם הכללי מתבררת אצלו יותר ויותר. וכשהוא מוצא שכוחותיו פרודים הם, כשאנו יכול לצייר שלטון כללי על נטיותיו ותאותיו, אז מחליט הוא, שהעולם הגדול כמוהו מפורד הוא גם הוא, ושאינן אחדות במציאות. התאווה המינית כוללת בעצמותה, ובסעיפי התאווה החמריות הדמיוניות והרוחניות הכלולים בה, את החלק היסודי מכלל הנטיות כולן. אם היא עומדת באדם במצב כזה, שהרוח האצילי שבו יוכל לעלות גם עליה להקיפה, לאחדה עם כל המון הכחות הגשמיים והרוחניים שבאדם למטרה אחת מוסרית עליונה אז האחדות מתגלה בעצמותו, וגילוי האחדות האלהית מתחזה בבשרו. השיקוע של רוח האדם בתוך תאות המין עד לכדי צליה גמורה, עד לכדי אוטם האידיאליות והמוסריות בחוגה, גרמה את תכונת הערלה. והמעמד הפתולוגי הזה הוא נושא עליו בגויה את האימוץ של נטיה זו בצורתה היוצאת מחוג האידיאליות והמסירה המוסרית המגמתית. מובן הדבר, שההשקפה הפסימית בעולם, שהיא נאותה לירידה מוסרית, היא נותנת כח דוחף להנתקתה של תאות המין מן האידיאליות, שכיון שהמציאות בכללה היא רעה רבה, איך יהיה אידיאל להרבות יצורים אומללים. ולפי זה לכל הנטיה כולה אין שורש באידיאל, רק התפרצות התאווה היא שעושה את דרכה. לא כן היא השקפת הטוב העולמי, ההשקפה האופטימית, של וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, היא נותנת מקום לאידיאליות להתפשט גם על הנטיה המינית. ואם ירד טבע הבשר ויצר לב האדם עד כדי התפתחותה של הערלה, הנה יסול לו האדם את דרכו האצילית בתיקון ברית קודש, על ידי המילה, ואז ימצא את כל כוחותיו נטויים למטרה כללית קדושה, ומבשרו יחזה אלוה, ויקדש את קדוש ישראל, ד' אחד. אורות הקודש ג ש-א

העליה המאירה להכין את החופש העליון להאיר על כל מחשכי עולם באומה המוכנת כבר שהאורה האידיאלית תהיה בה כ"כ חזקה עד שתופיע בהירותה גם בפינת נטיית הויית החיים ויצירתם, עד שברוח עליון ובהיר תכניס את קוי אורותיה, מלאים זיו ועדן מדושן, גם בכל מערכת החיים, במקום שהעבדות של החולשה המזוהמת ממלאתם, לזה צריך העברת הערלה וחיותם אות ברית קודש. הפעולה בזכרונה ובפעלה הטבעי מכשרת את האפשרות לחיים אידיאלים חזקים המכניסים את אורם גם בתוך התכונה של נטיית הויית החיים הממלאה חם ואור את כל החיים כולם. הערלה הגמורה משימה את האידיאל של העלאת אבוקת החיים למרמס ולטפל, אשר רק במקרה הוא נמשך מתוך השכרון של החולשה של הנטיה הבשרית המהוממת. המילה תתן מקום גם להאידיאל של העלאת אור החיים להזריח כמעט, אבל לא תוכל להשליטו כולו, ורב לה אם לא ישכח לגמרי, מתוך מהומת השכרון, מתוך הרגש והלב. הפריעה מופיעה את האידיאל של הופעת החיים במילואו, באופן שיוכן הרוח להיות הוא כח הפועל בהמשכת החיים, ובכח כ"כ שלם עד שכל אותם הזיקים המסותרים (שליבובי) החיים כול(ם) הולכים מהם, ימלאו ע"י האידיאליות השלמה של חפץ הופעת החיים בשביל הכרת יפים ורב טובם בצורה היותר בולטת, שזהו האידיאל של הקדושה הנעימה המיוחדת לישראל, האוהבת את המשפחה ואת ההפריה המתקנת בכונניותה המוסרית העדינה, ושונאת את הזימה בכל מלא הנפש.

מצד הנטיה להאניות הרוממה הכללית מובן יסוד המצוה הזאת. שאיפת ההכללה של הפרט עם הכלל כולו, פתיחת הצינורות המחברים את היחיד עם כל המציאות ע"י התגברות ההכרה העליונה וכל עדינות ההרגשות הכלליות, הנם מטים את האדם להרבות את התפשטות החיים למען יוסיף כח האושר להתרחב, למען יתוספו שלהביות של אורה בתוך האורה הכללית של המציאות, המבהיקה מאד בחייה הכללים מרובי הגוונים ותאומי ההרמוניה. והפעולה להטביע בקרב הנשמה את רוממות שאיפת ההכללה העליונה מתאמת עם מצוה זו המקרבת את השאיפה החזקה והמושכת הנמזגת בכל השאיפות כולם בנימים נסתרים מאד אל האידיאליות הכללית ע"י נתינת האפשרות להשחרור האידיאלי מתוך מועקת העבדות של הנטיה במעמדה הטבעי הבלתי מואר.

מצד האנוכיות הפרטית בצורתה הנמוכה תשיג מצוה זו את מטרתה להרחיב את הנפש ולהשקיטה בהיות התשוקה המינית איננה מתנגדת לתשוקות העדינות הנמצאות בנפש כ"א היא מתקשרת בכולם ע"י אגד חיובי ממקור אלהי, והסרת המלחמה הפנימית מיסודה מביאה שלווה ומעמד של נחת בחיים.

מצד הנטיה אל דעת אלהים. ודאי אי אפשר להשכל העליון של ההכרה האלהית לרוץ את ארחו כ"ז שתוכן החיים הוא כולו סגור בתוך תשוקה עורת שאין לה כ"א פרטיותה ועבדותה החלושה, ע"כ גדולה היא המילה שעושה את האדם לתמים ולמוכשר לתשוקה פנימית של עונג דעת אלהים המנהיג בחסדו כל עולמים וכוללם יחד.

מצד המעמד המוסרי. אין שום ספק בדבר שההשקטה הנפשית וההתאמה הטבעית צריכים להיות מכוונים אל הצדק העליון של הוית החיים. ע"י הסרת הערלה מתרחב ג"כ רגש המוסר והכרת הצדק המוחלט המונח ביסוד אהבת החיים כשהיא מעודנת ומוסרה מזוהמתה הזימית.

מצד הדת. השוית הנטיה הטבעית עם האידיאל העליון ע"י מעשה קצוב ומתאר את הרגש ואת השכל ללכת בכל אורח המעשה התורי, המקשר תמיד את הפעולות עם הרעיונות הצפונות בהם. מצד הרגש הלאומי. דבר פשוט הוא ששיווי האופי הוא מחזק את הקישור הלאומי, והשיווי המיוחד הבא ע"י הצטיינות של שינוי מעמים אחרים פועל להבליט ביותר את חותם האומה בכללותה, ע"כ יש לאות ברית קודש החלק היותר עקרי של קיום האומה וקישורה הרוחני והמעשי. קבצים מכת"י קדשו ב מח-ט, בשמן רען אורות המצוות שכן.

המילה באה לא רק למעט את התאווה המינית; היא באה לעדן את תאוות המין, שתהיה ממולאה בעדינות עליוניות הרוח שבאהבה, המתגלה באהבת המין בתכונתה היותר עליונה. הערלה אינה נותנת לאהבה זו להתעדן, והצד הבהמי החמרי שלה גובר על הצד האידיאלי, והשכרון הבשרי מזהם את כל הנטיות הנאורות והיפות, היא אוטמת את נביעתה של תשוקת החיים ממקור הכל, ומטה אותה לצד החלקיות והפרטיות המנותקת ממקור הכל. ואנו נכנסים לברית-קודש שעל-ידה מתגלה הצביון של המשכת החיים לדורות בתכונה הקשורה ליסוד הכל, אשר בהופעת אורו מובלעים כל החלקים בזיו הכללי של הכל ומאירים גם הפרטים בזיו אשר למקור הכללי של הכל. המילה מכינה את האפשרות לתכונת ההתעלות של האהבה המינית כפי מה שהיא מוטבעה בצורתה הרוחנית של רוממות הנפש, עד שאפילו בעת התגברות הגופנית אינה עוזבת את אורה הרוחני. על כן יהיו נמשכים על ידה ילדי קודש פרי אהבה טהורה. עולת ראייה א שצו-ח.

□

הרשעים אינם יכולים להסתכל באור החסד במקורו, בחכמה העליונה, וממילא חפץ החיים אצלם הוא רק אסון, בין לעצמם בין לעולם ולההווה כולה, ונטית המין, המביאה את החיים למציאות, קליפתה התאוונית היא אצלם כל מה שיש להציל ממנה, וזהו מאיסותה של הערלה ושורש טומאת הזימה. ועצם החיים אינם להם שום שיווי, וממילא יצרא דשפיכות דמים גדול לעומת יצרא דעריות, ושניהם נאחזים ביצרא דע"ז, שהוא אלהים אחרים, דינים קשים עורים ורעים, נדחפים מרצון שובב נוטה להרע. והצדיקים הם להיפוך מכל זה, מגלים את אור חסד עליון בהוייתו ורואים בנטית המין, הקדושה העליונה ברוממות החכמה המאירה בחסד, וממולא בלשד טל הדעת, והחיים יקרים לאין שיעור, מפני שהם נובעים ממקור היקר העליון, הטוב הכמוס, המנצח את כל נחצי נצחים. ובא החסד ואהבת הבריות במקום יצרא דשפיכות דמים, והוד הקודש והצנע לכת בידיעה פנימית אזורה בגבורה של לבת קודש, במקום יצרא דעריות, ושניהם אחוזים במקור דעת עליון היונק מחסדי עולמים שבמחשבה הכמוסה מקור כל התענוגים האורות המצוחצחות המפתחים כל טוב וכל נדיבות כל יופי וכל גבורה ושמחה וכל נועם עליון בעולמים כולם. שמונה קבצים, קובץ א תשכט.

□

לגויות בריאות, טהורות ונקיות, הדורות במדתן גם בחיצוניותן, ולנשמות אציליות זכות, אמיצות ומלאות חן, לזה צריכים לשאוף להרבות בעולם, ובראש הכל בישראל, ומתחילת כל בין תלמידי חכמים. כל המחשבות שהן מפריעות את הקשר של המבוקש הכפול הזה, צריכים לדחות. וכל מטרת החיים צריכה להיות, להוציא אל הפועל את המבוקש הקדוש הזה, בין ע"י אמצעיו המעשיים והשכליים, בין ע"י אמצעיו הרוחניים הסגוליים שמונה קבצים, קובץ א תרעז.

□

החינוך הפשוט מתחיל משבא הילד לכלל איזו הכרה,
והחנוך המדעי מתחיל משיצא לאויר העולם,
והאמוני מההתחלה היצרית,
והתקדישתם והייתם קדושים.
מדות הראיה אמונה א.

□